

ÇORUM İLİ

DOĞA TURİZMİ

MASTER PLANI (2013 - 2023)

PROJE YÖNETİCİSİ

Emin KARAMAN

Bölge Müdürü

PROJE KOORDİNATÖRÜ

Mahmut TEMEL

Çorum Şube Müdürü

PROJE EKİBİ

Yüksel ŞİMŞİR, Zekerya DELİCE, Hayri KÖMÜR, Nuray ÜNAL

EDİTÖRLER

Yüksel ŞİMŞİR

Nuray ÜNAL

Kapak Tasarımı: Zekerya DELİCE

İmtiyaz Sahibi: T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, XI Bölge Müdürlüğü, Çorum Şube Müdürlüğü

Adres: Valilik hizmet binası 9.kat ÇORUM

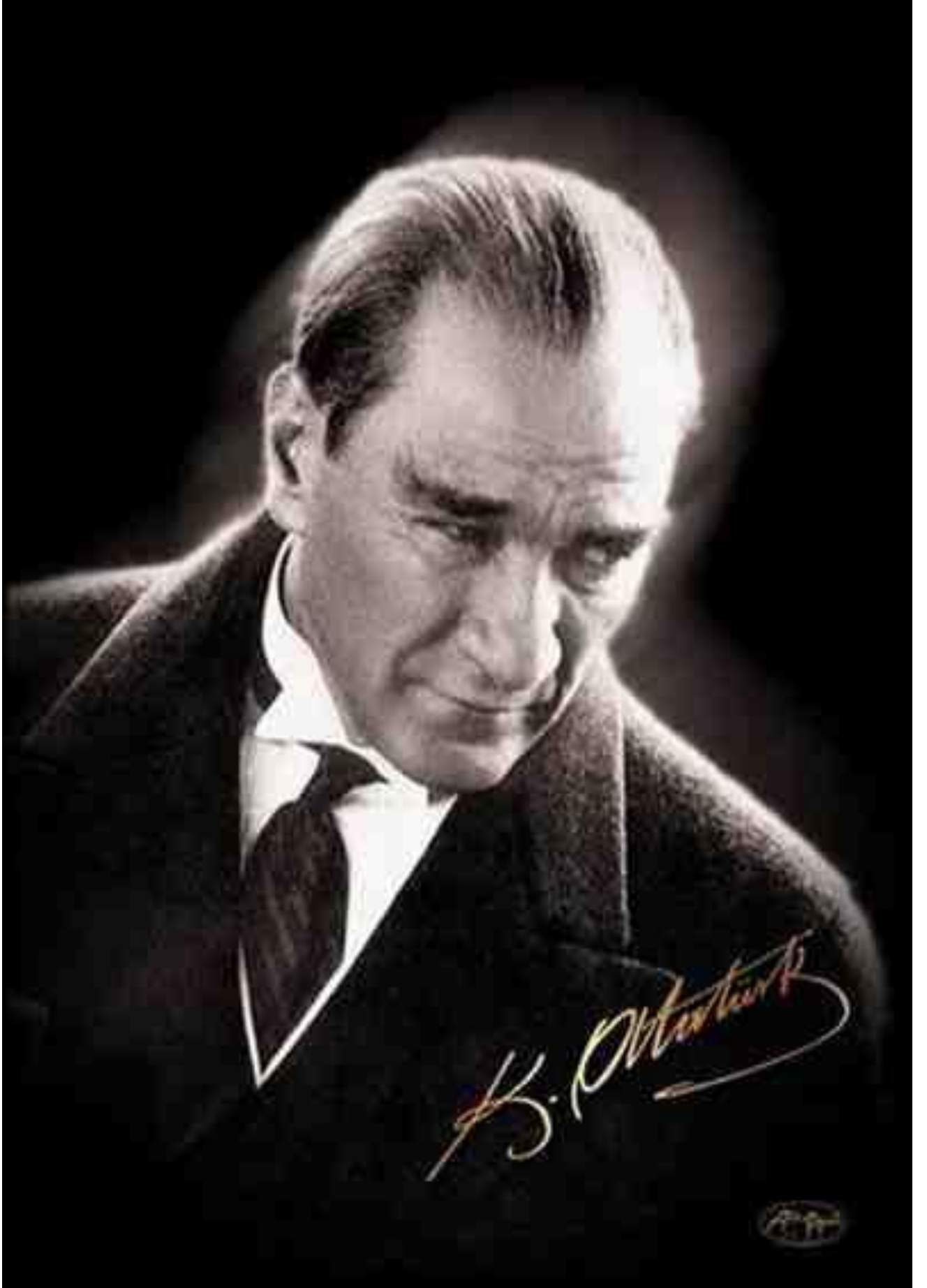
Tel: +90-364-224 3172

Faks: +90-364-224 34 31

E-posta: corum@ormansu.gov.tr

Yıl: 2013

Bu Master Plan T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, XI. Bölge Müdürlüğü, Çorum Şube Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır.

SUNUŞ

Anadolu'daki en eski medeniyetlerden birine ev sahipliği yapmış olan Çorum, gerek coğrafi gerekse tarihî ve kültürel birikimi bakımından, doğa turizm açısından da son derece önemli bir konuma sahiptir. Bugüne kadar yeterince takdir edilemediği gözlemlenen bu konumu, gittikçe daha geniş çevrelerce kabul görmektedir.

Adından da anlaşılacağı gibi elinizdeki Çorum İli Doğa turizm Master Planı, Çorum'un coğrafi, tarihî, edebî, kültürel ve doğa turizm potansiyel birikiminin tespit edilmesine; ayrıca bu birikimin ve değerlerin tanıtımına katkı sağlamaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Çorum Valiliği olarak bu sayede herkesin Çorum'la ilgili temel bilgilere ulaşma noktasında, güvenilir bir kaynağa kavuşmuş olacağını ümit ediyoruz.

Bu duygu ve düşüncelerle Coğrafyası, Tarihi, Kültürü ve doğa turizm potansiyel alanlarıyla Çorum İli doğa turizm Master Planının doğa turizm alanında daha sonra yapılacak olan çalışmalara kaynak plan hâline geleceğine dair inancımı ifade ediyor; başta Bölge Müdürümüz Sayın Emin KARAMAN ve Çorum Şube Müdürümüz Mahmut TEMEL, olmak üzere emeği geçen herkese, Çorum Valiliği adına teşekkür ediyorum.

Sabri BAŞKÖY

Vali

ÖNSÖZ

Sürdürülebilir doğa turizmi, kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi, kırsal nüfus için yeni bir bakış açısı yaratılması, yoksulluğun ve kırsal göçün azaltılmasında en önemli seçeneklerden biri olarak görülmektedir. Ancak, turizmin yalnızca yerel ekonomi ile doğru şekilde bütünleştirildiği takdirde beklentileri karşılayabileceği ve yöre halkı ile diğer ilgi gruplarına fayda sağlayacağı unutulmamalıdır.

Tabiatın seçkin parçaları olan korunan alanlar ile turizm arasındaki bağ, korunan alanların tarihçesi kadar eskidir. Korunan alanlar turizme, turizm korunan alanlara ihtiyaç duymaktadır. Turizm korunan alanların kurulması ve yönetiminde göz önüne alınması gereken önemli bir bileşendir.

Bu master plan, Çorum ilinin doğa turizmi konusundaki üst düzey amaç ve hedeflerini açıklamaktadır. Planda 2013-2023 yıllarını kapsayan 10 yıllık dönem için toplu bir değerlendirme yapılmaktadır. Bu kapsamda, master plan çerçevesinde daha alt düzeyde detaylı eylem, taktik ve stratejik planları hazırlanabilir.

Master planın hazırlanmasında başta Şube Müdürümüz Mahmut TEMEL olmak üzere emeği geçen herkese bölge müdürlüğüm adına teşekkür ediyorum.

Emin KARAMAN

Bölge Müdürü

ÖNSÖZ

Bilim ve teknolojiye gerçekleşen ilerlemeler neticesinde her alanda değişim ve gelişmelerin yaşandığı günümüzde turizm alanında da önemli değişimler yaşanmaktadır. Deniz-kum-güneş destinasyonları ağırlıklı geleneksel turizm anlayışı yerelden küresele değişim göstererek yerini doğaya dayalı (doğa turizmi) turizme bırakmaktadır.

İlimizin doğa turizmi açısından potansiyelinin belirlenmesi amacıyla “Çorum İli Doğa Turizmi Master Planı” hazırlanması çalışmalarına başlanmıştır.

Bu doğrultuda, Çorum Şube Müdürlüğümüzce konu ile ilgili bir uzman ekip oluşturulmuş ve “Doğa Turizmi Master Planı” hazırlanmıştır. Söz konusu plan, Şube Müdürü Mahmut TEMEL’in koordinatörlüğünde, Şube Müdürlüğümüz personellerinden Mühendis Yüksel ŞİMŞİR, Mühendis Zekerya DELİCE, Mühendis, Hayri KÖMÜR ile Nuray ÜNAL, Saffet AKÇA ve Hasan KILIÇ’ın katılımlarıyla oluşan proje ekibi tarafından yapılmıştır.

Bu planla; doğal güzellikleri, tarihi ve turistik yapısı ile zengin bir doğa turizmi potansiyeline sahip olan Çorum’da, bugünün ve geleceğin ihtiyaçlarını göz önüne alarak doğal kaynak değerlerin, sürdürülebilirlik, katılımcılık ve çevreye duyarlılık temel ilkeleriyle planlanarak, doğa turizminin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Çorum İli doğa turizm Master Planının hazırlanmasında katkı veren tüm paydaşlarımıza teşekkür ederim.

Mahmut TEMEL

Çorum Şube Müdürü

ÇALIŞMANIN MAKSADI

Bu çalışmanın amacı; doğal güzellikleri, tarihi ve turistik yapısı ile zengin bir doğa turizmi potansiyeline sahip olan Çorum'da, bugünün ve geleceğin ihtiyaçlarını göz önüne alarak doğal kaynak değerlerin, sürdürülebilirlik, katılımcılık ve çevreye duyarlılık temel ilkeleriyle planlanarak doğa turizminin geliştirilmesini sağlamaktır. Bu plan ile Çorum İlinde doğa turizminin geliştirilmesi için amaç, hedef ve stratejiler saptanarak yapılması gereken projeler belirlenmiştir.

Bu master plan, Çorum ilinin doğa turizmi konusundaki üst düzey amaç ve hedeflerini açıklamaktadır. Planda 2013-2023 yıllarını kapsayan 10 yıllık dönem için toplu bir değerlendirme yapılmaktadır. Bu kapsamda, master plan çerçevesinde daha alt düzeyde detaylı eylem, taktik ve stratejik planları hazırlanabilir.

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
1.1. DOĞAL ALANLAR, YÖRE İNSANININ GELENEKSEL HAYATI, KIRSAL KALKINMA, SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM ALTERNATİFİ ve ÇORUM İLİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ	1
1.2. DOĞAL ALANLAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA	2
1.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ	3
1.4. SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ GELİŞME STRATEJİSİ	5
2. SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ GELİŞİMİNE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR	8
2.1. KAYNAK ANALİZİ	8
2.1.1. Kaynak Analizinde Ele Alınacak Unsurlar	8
2.2. TURİZM POTANSİYELİ	11
2.3. TAŞIMA KAPASİTESİ	16
2.3.1. Taşıma Kapasitesinin Elemanları	17
3. İLGİ GRUBU ANALİZİ VE YEREL ORGANİZASYONUN OLUŞTURULMASI.	19
3.1. İLGİ GRUPLARI/PAYDAŞLAR	19
3.2. İLGİ GRUBU KATEGORİLERİ	19
3.3. İLGİ GRUBU ANALİZİ	19
3.4. TOPLUM TEMELLİ YAKLAŞIM	20
3.5. YEREL ORGANİZASYONUN OLUŞTURULMASI	21
3.6. ÇORUM İLİNİN TARİHÇESİ	21
3.7. ÇORUM İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ	25
3.7.1. İlin Jeomorfolojik Özellikleri	27
3.7.2. Jeolojik Özellikler	30
3.7.3. İklim Özellikleri	30
3.7.4. Hidrografya	31
3.7.5. Toprak Özellikleri	33
3.7.6. Arazi Varlığı	35
3.7.7. Orman Varlığı	35
3.7.8. Flora-Fauna ve Hassas Yöreler	36
3.7.9. Yerleşim Alanları ve Nüfus	36
3.7.10. Tarım ve Hayvancılık	38
3.7.11. Sanayi	40
3.7.12. İlin İdari Durumu	42
3.7.13. Ulaşım	42
3.7.14. Turizm	45
3.8. İLGİ GRUBU ve PAYDAŞ ANALİZİ	47
4. ÇORUM İLİNDE DOĞA TURİZMİ ARZI	48
4.1. ÇORUM İLİNİN DOĞA TURİZMİ DEĞERLERİ (DOĞA TURİZMİ ARZI)	48
4.2. ÇORUM İLİNİN DOĞA TURİZMİ (ARZI) DEĞERLERİ VE BİLİNİRLİK DEĞERLENDİRİLMESİ	48

4.3. ÇORUM İLİNDE DOĞA TURİZMİ DOĞA TURİZMİ AMAÇLI KULLANILAN VE KORUMA STATÜLÜ ALANLAR.....	49
4.3.1. Çorum İlindeki Milli Parklar.....	49
4.3.2. Çorum İlindeki Tabiat Parklar.....	51
4.3.3. Çorum İlindeki Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları	53
4.3.4. Çorum İlindeki Avlaklar	55
4.3.5. Çorum İlindeki Mesire Yerleri	59
4.4. SEÇKİN ÖZELLİKLİ DİĞER SAHALAR.....	61
4.4.1. Yaylalar	61
4.4.2. Göller.....	63
4.4.3. Barajlar	65
4.4.4. Dağlar	66
4.4.5. Şifalı Sular.....	68
4.4.6. Vadiler	68
4.4.7. Akarsular	70
4.4.8. Kanyonlar	72
4.5. ÇORUM İLİ DOĞA TURİZM GZTF ANALİZ TABLOSU.....	80
4.6. ÇORUM İLİNDE DOĞA TURİZİM ÇEŞİTLERİ.....	84
4.6.1. Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji)	84
4.6.2. Doğa Yürüyüşü (Trekking)	84
4.6.3. Yayla Turizmi.....	85
4.6.4. Av Turizmi	86
4.6.5. Sportif Olta Balıkçılığı	87
4.6.6. Akarsu Turizmi	87
4.6.7. Bisiklet Turizmi.....	88
4.6.8. Yaban Hayatı (Fauna) Gözlemciliği	89
4.6.9. Foto Safari	89
4.6.10. Tarım ve Çiftlik (Agro) Turizmi	89
4.6.11. Kamp Karavan Turizmi.....	90
4.6.12. Dağcılık	91
4.6.13. Yön Bulma (Oryantiring)	91
4.6.14. İzcilik.....	92
4.6.15. Festival turizmi.....	93
4.6.16. Gastronomi Yolu	94
4.6.17. Hitit Yolu.....	95
5. SEÇKİN VE YÜKSEK DEĞER TAŞIYAN (X) YILDIZ ALANLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ VE POTANSİYELİNİ GELİŞTİRME İMKÂNLARININ ORTAYA KONULMASINA İLİŞKİN ANALİZLER	101
5.1. ÇORUM	101
5.1.1. Merkez İlçe.....	101
5.1.2. Alaca İlçesi	107
5.1.3. Bayat İlçesi.....	110

5.1.4. Boğazkale İlçesi	111
5.1.5. İskilip İlçesi	116
5.1.6. Kargı İlçesi	118
5.1.7. Oğuzlar İlçesi	120
5.1.8. Ortaköy İlçesi	120
5.1.9. Osmancık İlçesi	124
5.1.10. İlçelere Göre Geleneksel El Sanatları	127
5.1.11. Yöresel Yemekler.....	127
5.2. SIKLIK TABİAT PARKI	130
5.3. İNCESU KANYONU	135
6. ÇORUM İLİ SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ STRATEJİLERİ	141
7. SONUÇ VE ÖNERİLER	146
8. EKLER	148
EK 1. Çorum İli Uydu Görüntüsü	148
EK 2. Çorum İli Turizm Haritası	149
EK 3. İncesu Kanyonu Uydu Görüntüsü	150
EK 4. Çorum'un İlçelere Göre Başlıca Yöresel Ürünler Listesi	151
EK 5. Çorum İlinde Sportif Olta Balıkçılığı Yapılan (Faaliyette Olan) ve Yapılabilecek (Potansiyel) Alanlar	154
EK 6. Çorum İli Kuş Türleri.....	155
EK 7. Çorum İli Yayla Envanteri	159
EK 8. Çorum İli Avlakları	160
EK 9. Çorum İli Gezi Programı	161
EK 10. Çorum İli Seyahat Acentaları	162
EK 11. Çorum İli Konaklama Tesisleri Listesi.....	163
EK 12. Çorum İli Hitit Yolu	164
EK 13. Çorum İli Gastronomi Yolu.....	165
EK 14. Çorum İli Korunan Alanlar Haritası	170
EK 15. Çorum İli İçin Belirlenen Öncelikli Doğa Turizmi Faaliyet Alanları Haritası	171
EK 16. Çorum İline Gelen Turist Sayısı ve Müze Ziyaretçileri	172

1. GİRİŞ

1.1. DOĞAL ALANLAR, YÖRE İNSANININ GELENEKSEL HAYATI, KIRSAL KALKINMA, SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM ALTERNATİFİ ve ÇORUM İLİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ

Tabiatı korumanın geleceği kırsal alanların geleceğine, kırsal hayatın korunmasına ve sağlıklı yürüyen bir kırsal ekonomiye bağlıdır. Kırsal alanlardaki düşük ve dağınık nüfus ile beraber yetersiz gelir söz konusu olduğunda bu alanların turizm köyleri vb. faaliyetler için kullanılması söz konusu olacaktır. Bu tür girişimlerin önemli bir kısmı korunan alanlarda veya dışında yapılmaktadır. Bazı etkinliklerin koruna alanlara ve tabiata çok zarar verdiği de görülmektedir. Bu sebeple tabiatı korumakla görevli olan bizlerin çevremiz ile iyi bir proaktif ilişkiler içinde olmamız lüzumludur. Proaktif kişi; ilişkilerde ve faaliyetlerde inisiyatifi eline alan kişi demek olup tabiattaki faaliyetlerin kontrolü için Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü taşra kuruluşlarının kırsal sahalarda doğa turizminin geliştirilmesinde öncü olması doğru bir harekettir.

Son yıllarda sivil toplum kuruluşları ve diğer kuruluşlar korunan alanlar, doğal alanlar, kırsal kalkınma, kalkınma için işbirliği gibi konuları tamamıyla farklı bir bakış açısı ile algılamaya başlamışlardır. Tabiat ve geleneksel kültürler üzerinde turizmin yarattığı olumsuz tesirler ve bunların neticesinde duyulan korkular kitle turizmine karşı alternatif çevre duyarlı turizmi ve tabiatı korumayı öne çıkarmıştır. Sürdürülebilir doğa turizmi tabiatın korunması için bir umut olarak ortaya çıkmıştır. Algılamadaki bu değişiklik, doğal alanlar, korunan alanlar ve çevresinin bölgesel planlamasında turizme ilişkin proje ve çalışmaların giderek artmasına yol açmıştır. Bu sayede turizm, zaman içinde kırsal alanların kalkınmasında, yoksulluğun azaltılması ve yöresel kültürel zenginliğinin korunmasında anahtar bir kelime haline gelmiştir.

Sürdürülebilir doğa turizmi, kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi, kırsal nüfus için yeni bir bakış açısı yaratılması, yoksulluğun ve kırsal göçün azaltılmasında en önemli seçeneklerden biri olarak görülmektedir. Ancak, turizmin yalnızca yerel ekonomi ile doğru şekilde bütünleştirildiği takdirde beklentileri karşılayabileceği ve yöre halkı ile diğer ilgi gruplarına fayda sağlayacağı unutulmamalıdır.

1.2. DOĞAL ALANLAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA

1980’li yıllardan itibaren Birleşmiş Milletler Çevre Programının (UNEP) çevre konularına ilişkin çalışmaları giderek artan bir etki yaratmıştır. Dünya Çevre Kalkınma Komisyonu’nun 1987 yılında tamamladığı çalışmalar sonunda “ortak geleceğimiz” adlı bir rapor hazırlanmıştır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, çevre ve kalkınma konularına çok farklı yaklaşımları gerektiği bu raporda vurgulanmış olup, kalkınmanın ve insanlığın sahip olduğu kaynakların sürdürülebilir olduğuna değinilmiştir. Raporda ortaya konan “sürdürülebilir kalkınma” kavramı, insanların elinde bulundurduğu ve onlara muhtaç olduğu ekolojik, kültürel ve sosyo-ekonomik kaynakların nadir ve eşsiz olduğu görüşüne dayanmaktadır.

Bir sahanın sahip olduğu kaynaklar, çok farklı maksatlar için kullanılabilir. Örneğin, bir orman kereste imalatı için kullanılabilir, üzerindeki ağaçlar kesilerek tarım toprağı olarak kullanılabilir, korunan alan olarak kullanılabilir. Alanın ve alanda yaşayan yöre halkının özelliklerine bağlı olarak bu seçeneklerden bazıları uygulanabilirken, bazıları ise kesinlikle uygulanamaz. Yalnızca korumacı bir yaklaşım içine girildiğinde doğru görülen seçenek ormanın el değmemiş eski haline bırakılması olsa da yöre halkı ve diğer iş gruplarının bu kaynakların sürdürülebilir kullanımı yaşam kalitelerini yükseltmek için ormandan hak iddia etmeleri mevzu bahis. Bu sebeple yüzde yüz sürdürülebilir kalkınmaya her zaman ulaşılmasa da bu hedef üzerine yoğunlaşmalıdır.

Doğal ve korunan kırsal alanlarda, geçmişten günümüze yerel topluluklar ile arazinin beraberliği çok önemli olmaktadır. Korunan alan ağı büyüdükçe korunan alan kavramının anlamı da değişmeye ve gelişme göstermeye başlamıştır. Bu gelişme içinde yöre insanların varlığı ve faydalanmalarının sürdürülebilirliği de öne çıkmaktadır.

Bir doğal alan ve korunan alanın ve içinde yer aldığı bölgenin sürdürülebilir kullanımı, turizm, ekolojik tarım, hayvancılık, yeni bölgesel ürünler, sürdürülebilir ormancılık, hatta enerji üretimindeki yatırımlarla birlikte düşünüldüğünde daha başarılı olacaktır.

Doğal alanlarda faaliyetlerin açıklanmasında Kırsal alan, Kırsal kalkınma ve Sürdürülebilir Kalkınma gibi kavramlar değerlendirilmelidir, bu kavramlar şu şekilde açıklanabilir;

Kırsal alan; Şehir diye tabir edilen yerleşme sahalarının dışında kalan tarımla ilgili etkinliklerin yapıldığı alanları da içeren köy, mezra, kom vb. adlarla anılan insan yerleşimlerinin var olduğu alanları “kırsal alan” olarak tanımlayabiliriz.

Kırsal kalkınma kavramı: Kırsal kalkınma, küçük toplulukların içinde buldukları ekonomik, toplumsal ve kültürel koşulları iyileştirmek amacıyla giriştikleri çabaların devletin bu konudaki çabalarıyla birleştirilmesi, bu toplulukların tüm ülke insanların tümüyle kaynaştırılması ve ulusal kalkınma çabalarına tam biçimde katkıda bulunmalarının sağlanması süreci şeklinde tanımlanmıştır.

Kırsal alan kalkınması; Hem bir eğitim hem de örgütlenme işi olup kırsal alan, toplumun gereksinimlerinin göz önünde tutulması, kırsal alan kalkınma politikası ile ilgili planların alınması sırasında topluma zorla kabul ettirilmemesi gereken bir konudur. Toplum istediklerini elde etmedikçe kırsal alan çalışmalarına katılmayacaktır. Tarımsal çalışmalar, beslenme, eğitim, mesleki önderlik ve öğretim, kooperatifler, el sanatları, küçük sanayiler, sosyal güvenlik çalışmaları, planlama ve sağlık politikaları nitelikleri kırsal alan ve ülke planları ile bir bütünlük sağlamalıdır.

Sürdürülebilir kalkınma: ekolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel kaynakların sürdürülebilir kullanımına dayanmaktadır. Burada ekolojik, ekonomik ve sosyo kültürel sürdürülebilirlik şartlarının tamamının sağlanması önemli olmaktadır.

Kırsal alanlar turizm ve boş zamanların değerlendirilmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Kırsal alan, turistlere sakin ve huzurlu bir seçenek sunmaktadır. 2005 yılında Fransız vatandaşları tatillerinin %52'sini ya bir ailenin yanında ya da bir arkadaşının evinde, %26'sı evlerinde geçirdiklerini ve %9'luk bir kısmı ise kırsal alanda ikinci bir eve sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Kırsal alanlar ayrıca doğa için önemli role sahiptirler.

Tabii kaynakların korunması, biyolojik çeşitliliğin sürdürülmesi, doğal felaketslere karşı koruma, iyi hayat şartlarının korunması ve doğal manzaranın korunması doğal çevre ile ilgili hususlardır.

1.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ

Sürdürülebilir kalkınma, ekolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel kaynakların sürdürülebilir kullanımına dayanmaktadır. Sürdürülebilir turizmin gelişimi de sürdürülebilir kalkınma ile bağlantılı bir yaklaşımdır. Sürdürülebilir turizmin gelişiminde turistlerin ve ziyaret edilen yerlerin bugünkü ihtiyaçlarının, gelecekteki fırsatları koruyup genişleterek karşılanması amaçlanmaktadır. Bu yaklaşım, ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçların, kültürel bütünlüğün,

gerekli ekolojik süreçlerin, sosyal ve estetik ihtiyaçların, kültürel bütünlüğün, gerekli ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve kırsal hayatı destekleyen süreçlerin devamını içerecektir.

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün tanımına göre sürdürülebilir bir turizm gelişimi;

Çevresel kaynakların en iyi şekilde kullanılmasını sağlamalı,

Ziyaret edilen toplulukların sosyo-kültürel yapısına, gelenekselliğine saygı göstermeli,

Bütün ilgi gruplarına adil bir şekilde dağıtılan sosyo-ekonomik faydalar ile tutarlı ve uzun vadeli ekonomik faaliyetler ortaya koymalıdır.

Buna göre sürdürülebilir kırsal/doğa turizminin gelişme ölçütleri;

- a. Biyolojik çeşitliliğin korunması,
- b. Ekonomik tutarlılık,
- c. Kültürel zenginlik,
- d. Yöre halkının refahı,
- e. İstihdam kalitesi,
- f. Sosyal eşitlik,
- g. Ziyaretçi memnuniyeti,
- h. Yetkinin yerele doğru dağıtılması,
- i. Toplumun genelinin refah ve mutluluğu,
- j. Fiziki bütünlük,
- k. Kaynakların etkin kullanımı,
- l. Çevre temizliğidir.

Korunan alanlar açısından; tabiatın seçkin parçaları olan korunan alanlar ile turizm arasındaki bağ, korunan alanların tarihçesi kadar eskidir. Korunan alanlar turizme, turizm korunan alanlara ihtiyaç duymaktadır. Turizm korunan alanların kurulması ve yönetiminde göz önüne alınması gereken önemli bir bileşendir.

Aynı şekilde koruma altında olmayan flora ve faunanın tutunduğu tabiat alanlarına ve insanın yaşadığı sahalardaki yöresel kültüre de turizm bağımlıdır. Bu bağımlılık doğa ve kültürün bozulmaması için tedbirler gerektirir. Bu tedbirlerin neler olacağını “sürdürülebilir kırsal kalkınma” ilkeleri çerçevesinde tespiti de lüzumludur.

Turizmin önemli bir ekonomik faaliyet olması ve tüm göstergelerin bu faaliyetin büyüme eğiliminde olacağı yönünde olması önemli bir husustur. Turizmdeki büyümeyle beraber sürdürülebilir turizm, doğa turizm gibi doğayla ilgili turizme olan talep artmış ve turizm ürünleri ile destinasyonlar çeşitlenmiştir. Turistlerin talepleri de değişmiş ve çeşitlenmiştir.

Turistlerin talepleri konaklamada konforun sağlanması yanında, yöreye özgü kültürel değerler hakkında bilgi edinme, yöre halkıyla iletişim, bölgenin flora ve faunası, özel ekosistemler, doğal hayat ve bunların korunması da dahil olmak üzere daha sorumlu bir seyahat deneyimi kazanmak da söz konusudur.

Beklenen büyüme ve yeni eğilimler turizmi o kadar stratejik bir konuma taşımıştır ki, turizm eşiz özellikli doğal veya korunan alanların sürdürülebilirliğinin yanı sıra bu alanların çevresinde yaşayan yöre halkının kalkınma potansiyeline de müspet etki sağlayabilmektedir. Bu durumda turizm, doğal alanların korunması ve yöre halkı ile ziyaretçilerin çevre bilincinin arttırılmasında kullanılabilecek çok önemli bir araç olabilmektedir. Dolayısıyla turizm sayesinde koruma çalışmaları için gerekli mali kaynakların kazanılmasının yanı sıra ziyaretçiler ile yöre halkına yönelik bilinçlendirme ve eğitim programlarının oluşturulması ve uygulanması gibi hedeflere de ulaşılabilir.

En önemli husus; turizm faaliyetlerinin uzun dönemde sürdürülebilir olması için geniş kapsamlı, dikkatli, katılımcı ve paylaşımcı olarak planlanması, sürecin etkin yönetimi ve izlenmesi de gereklidir. Aksi takdirde, bu faaliyetlerin geri dönüşü mümkün olmayan olumsuz etkileri ortaya çıkacak ve turizm bu alanları tahrip eden bir faktör haline gelecektir. İşte bu nedenle bu çalışmaya “SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ GELİŞME (MASTER) PLANI” çalışmasına lüzum duyulmuştur.

1.4. SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ GELİŞME STRATEJİSİ

Yukarıda da bahsedildiği üzere, insan kullanımı bakımından hassas olan sahalarda turizm söz konusu olduğunda turizmin iyi planlanması ve yönetilmesi önemli olmaktadır.

Alışılmış turizm stratejileri ile Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme Stratejisi arasındaki fark şudur; yanlış yöntemler yukarıdan aşağıya bakış açısı ile uygulanmaktadır.

Yani kararlar merkezden alınmakta ve uygulanması için yerele taşınmaktadır. Yöre halkı katılımcı olamamaktadır.

Sürdürülebilir turizm ise aşağıdan yukarıya bir yaklaşım için gayret göstermektedir. Bu yaklaşımda yöre halkının beklentileri ele alınır, yönetime katılmasını sağlayıcı yapı kurulur, *yörenin kalkınma potansiyelini bünyesinde barındıran tabii değerlerin* korunması için kararlar ortak alınır ve karar almanın yanında uygulama ve izleme aşamalarında da yöre halkının becerilerini, bilgisini, en uygun şekilde kullanmak esastır. Bu yaklaşım yöre halkının, yerel otorite ve organizasyonların yetkilendirilmesine dayanır.

-Sürdürülebilir turizm gelişim aşamasında doğa ve çevresinin ortak çıkarları söz konusudur. Konaklama ve diğer turizm altyapıları mümkün olduğunca doğal alan dışında olmalıdır. Bu durum doğaya ve kültüre zararı en aza indirdiği gibi ev pansiyonculuğu gibi faaliyetlerin yapılabileceği gibi yöreye faydayı arttırabilir.

-Yöre halkı ve diğer bölgesel ilgi grupları turizm gelişiminde önemli ortaklardır, söz konusu gruplar turiste konaklama imkânı sunacaklar, sunacakları ürünün kalitesinin korunmasında da sorumluluk alacaklardır.

-Günübirlik ziyaretçiler yerine uzun süreli konaklamaya lüzum duyan turistlerle hedefleniyorsa, doğal ve kültürel mirasa dayalı **çekim noktaları**, el sanatları gibi faaliyetler ortaya konmalıdır.

-Doğal alanlar genellikle çok hassastır, bu sebeple ekolojik değerler, belirli bir saha ile sınırlı olmayacaktır. Geleneksel hayat, yerel kültür, kırsal sosyal ekonomik yapılar da aynı zamanda turizmin temel kaynağı olmaktadır.

-Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme (Master) Planı'nın ilimizde/bölgemizde ve ülkemizde doğa turizmine konu olacak sahaların tüm ilgi grupları için anlamlı ve cazip bir bakış açısına dayandırılmasına esas olmalıdır.

-Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme (Master) Planı'nda turizm doğayı koruma, kırsal kalkınma için bir araç olarak ele alındığından, *doğa turizmi yönetim planı* olarak ele alınmalıdır. Hâlihazırda olan turizm etkinlikleri de tartışılmalı, değerlendirilmelidir. İlde sürdürülemez olan turizm veya gelir getirici faaliyetler de tanımlanmalıdır. Ayrıca iyi bir yönetim için tehditler ve fırsatlar da ele alınarak bunlardan hareketle ortaya çıkacak fikirler ortaya konmalıdır.

-Doğaya dayalı turizm yönetiminin entegre bir anlayışla (alan ve çevresinin sahip olduğu doğal, tarihi ve sosyo-ekonomik kaynakların bütüncül ele alınması) değerlendirilmesi de önemlidir.

-Turizm gelişimi genel olarak piyasa talebine göre yönlendirilir. Bir alanın turizm potansiyelinin değerlendirilmesi, rekabetçi ve özgün bir destinasyon oluşturması için gerçekçi beklentiler ortaya konulmalıdır. Yüksek ekolojik değerlere sahip olan sahalar yüksek turizm değeri içermeyebilir. Turizm, ancak doğru pazar ürünlerini hedeflediği zaman başarılı olabilir. Özellikle hassas tabiat alanlarında taşıma kapasitesi düşük iken, bu alanlardan beklenen faydalar yüksek olmaktadır. Taşıma kapasitesinin düşüklüğü sınırlı sayıda turist demektir. Bu sebeple taşıma kapasitesinin değerlendirilmesi de önemli olmaktadır.

-**Entegre doğal alan yönetimi**, Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme (Master) Planı ile doğa ve turizm yönetimi için tüm ilgi gruplarının desteğini almayı hedefler. Tüm ilgi gruplarının etkin desteği önem taşır. Turizm gelişiminin karmaşık yapısı göz önüne alınırsa, ilgi gruplarının etkin işbirliği oldukça önemlidir, planın herkes tarafından sahiplenilmesi ayrıcalık olacaktır.

-Sürdürülebilir kırsal kalkınma için kapsamlı bir vizyon belirlenmesine de ihtiyaç vardır.

-**Pazarlama stratejisi** de Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme (Master) Planı'nın bir parçası olup, kalkınma ve rekabete açık ürün-Pazar kombinasyonu için yaratıcı yaklaşımlar içermelidir. Pazarlar, hedef gruplar, turist sayısı, ürünler, hizmetler, yaratıcı yaklaşımlar bu stratejide yer almalıdır.

-**Turizm destinasyonu yönetimi**; yaygın bir stratejik yaklaşım olup, destinasyonu rekabete açık hale getirir, bir turizm pazarını iyi bir şekilde yönetmek, pazarlamak, bir destinasyonu rekabetçi yapabilmek için gereken tüm unsurları içeren bir rekabetçi yaklaşımdır.

-İyi tanımlanmış amaçlarla ve göstergelerle mantıksal bir çerçeve kurmak, ayrıntılı bütçe, mali portre ve ilgi gruplarının tümüne açık görev ve sorumluluklar veren bir iş planı hazırlamak gereklidir.

-**Ziyaretçinin izlenmesi ve ziyaretçi yönetim planı**: Mademki doğa gibi hassas bir sistemde çalışılıyor bu durumda turist ziyaretinin ilkelerini belirleyen bir ziyaretçi yönetim planı lüzumludur. Aynı zamanda da hem geri bildirim temin etme, hem de taşıma kapasitesinin kontrolü için izleme programı da olmalıdır. Geri bildirimler kalitenin artırılması, sunumların taleplere uygun hale getirilmesi (iyileştirilmesi) ve hizmetteki aksamaların doğadaki değişimlerin takibi için çok gereklidir. Şu unutulmamalıdır ki; turizm, doğanın korunması için ortaya konan ana hedeflere ulaşmak garanti edildiği takdirde teşvik edilmelidir.

2. SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ GELİŞİMİNE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR

2.1. KAYNAK ANALİZİ

Gelişme planı ve stratejisi için öncelikle kaynak analizi yapılması zorunludur. Bir alanın sahip olduğu kaynaklar, o alanın kalkınması için bir sermaye veya potansiyel oluşturmaktadır. Bu kaynakların analizi de önemli veri ve bilgi oluşturulmasını temin etmektedir.

Ekolojik ve kültürel kaynakların yanında sosyo-ekonomik özellikler de turizm gelişimi için önemli bir temel oluşturmaktadır. Örneğin kırsal turizmin tarımsal faaliyetleri desteklemediği durumlarda kırsal turizmin gerçekleştirildiği bölge hem kendi sermayesini hem de kırsal olma özelliğini kaybedecektir.

Gerek turizm potansiyeli gerekse taşıma kapasitesi turizm kaynaklarının mevcut durumuna bağlı olduğundan kaynak envanterinin mutlaka yapılması gerekir.

2.1.1. Kaynak Analizinde Ele Alınacak Unsurlar

a. Doğal Kaynaklar: Turizmin gelişimi için önemli olan yöreye özgü doğal kaynaklardır. Bu kaynakların halihazırdaki ekonomik kullanımları, korunma durumları, statüleri, iklim gibi turizm gelişimi için potansiyel kaynakların envanterini içermektedir.

Seçkin Doğal Kaynaklar: Turizm yalnızca korunan doğa parçaları ile ilgili değildir. Eşsiz manzaralar, dağlar ve nehirler gibi ve korunmayan türler de turizm için ilgi çekici olmaktadır. Örneğin; ormandaki ağaçların üzerinde gezinen sincapları konakladığımız evin penceresinden gözlemlemek son derece çekicidir. Bir orman öncelikli olarak odunculuk amacıyla kullanılsa da dağ bisikleti gibi bir aktivite için ortamı çekici hale getirebilmektedir.

Seçkin Doğal Kaynakların Halihazırdaki Ekonomik Kullanımlarının Tanımlanması

Doğal kaynakların çok çeşitli kullanımları söz konusudur, ormanların odunculuk amaçlı kullanımı, nehirler ve göllerin sportif balıkçılık, su sporları ve enerji üretmek için kullanımları gibi. Bu kullanımlardan bazıları gelenekseldir ve düşük etkilere sahiptir. Bazıları ise sürdürülebilir değildir. Bu sebeple bunlar turizm gelişimi için de uygun değildir.

Kaynağın Korunma Durumu ve Statüsü: Bazı doğal kaynaklar mevcut kanunlarla korunur. Bunların turizmde kullanımı da bu kanunlara uygun olmalıdır.

İklim; mevsimlerin dağılımı, ortalama sıcaklık, nem ve günlük ortalama optimal güneş ışığı saatlerine bağlı olarak iklim analizi yapılmaktadır. Burada önemli olan iklimin farklı mevsimlerde turizm için elverişli olup olmadığıdır.

Turizm Gelişimi İçin Potansiyel Doğal Kaynaklar: Potansiyel kaynakların tespiti turizm planlaması için önemli ve özellikle yönlendirici olmaktadır. Tüm bu kaynakların envanter çalışmalarının haritaya aktarılması, turizm ürünleri ve hizmetlerinin gelişmesi ve altyapı ile tesislerin fiziksel planlaması için önemli olmaktadır.

b. Kültürel Kaynaklar: Kültürel kaynakların envanteri doğal kaynaklara ilişkin çalışmalara benzerlik göstermektedir. Özellikle doğal ve kültürel kaynaklardan oluşan kombinasyonlar, turistler tarafından yüksek ilgi ile karşılanmaktadır. Kültürel mirasın korunmasının önemi konusunda farkındalık meydana getirilebilirse, sürdürülebilir turizm gelişimine ve doğa korumaya verilen destek artacaktır.

c. Sosyo-Ekonomik Kaynaklar: Altyapı, insan kaynakları ve farklı ekonomik sektörlerin bileşimini içermektedir. Bu konuda yapılacak envanter çalışması, birbiri ile bağlantılı birçok farklı unsurlar içermesi ve bu unsurların turizm gelişimi için ilk bakışta kavranamaması mümkündür. Bölgenin kalkınma potansiyelinde, sosyal ve ekonomik rekabet edebilirlik unsurları büyük öneme sahiptir. Yerel nüfusun turizme yaklaşımı, turizm sektöründe çalışma isteği gibi bazı unsurların turizm ile doğrudan ilişkisi bulunmaktadır.

Altyapı: Bir bölgenin turizmde rekabet edebilirliği ve kalkınma seviyesinin tespiti için altyapı kalitesi önemli bir göstergedir. Altyapının kalitesi, yerel nüfusun hayat kalitesini ortaya koymanın yanı sıra turizm gelişimi için de zorunlu bir şarttır. Alan, güvenli içme suyu, donanımlı sağlık tesisleri gibi temel unsurları içermiyorsa turizm gelişimi asla başarılı olamayacaktır.

Altyapının farklı unsurları için şartlar, kalite ve gelecekteki durum değerlendirilmelidir. Kaynak hâlihazırda turizm için mi kullanılmaktadır? Sorusu hem kaynağın turizm gelişimi için önemi konusunda hem de kaynak kalitesi hakkında göstergeleri ortaya koyabilmektedir.

- Su kaynaklarına yönelik etütler; kaliteli su kaynağının sağlanması, su kaynağının sürdürülebilir kullanımı ve su çıkarmanın çevresel etkisini de içerir.

- İletişim ağına yönelik etütler; turistlerin refahı ve turizm gelişimi için önemli olan cep telefonlarının da olmak üzere telefon ve internet ağlarının kalitesine yönelik etütleri içermektedir.
- Sağlık hizmetlerinin; kalite, miktar ve coğrafi dağılımı son derece önemlidir.
- Güç kaynaklarına yönelik etütler; elektrik şebekesi, ısınma ve yemek pişirme için enerji kaynaklarının varlığı önemlidir. Her ne kadar resmi standartlara göre planlansa ve tehlike içermese de turistler nükleer santrallerin yakınında konaklamamaktadır.
- Su ve toprak kirliliği etkisi olan atık su sistemleri önemli olup, bölgeye gelen turistlerin sayısı ile meydana gelecek atık su miktarı da dikkate alınmalıdır.
- Katı atıkların düzenli depolaması toplum için olduğu kadar çevre için de önemlidir. Katı atıkların görüntü kirliliğine de yol açması ayrı bir menfi etkisidir.
- Yol ağlarının durumu; çoğu turistin tercihlerini yaparken en önemli etkendir.
- Güvenlik; kamu güvenliğini ve asayişi sağlamak turist güvenliği gibi unsurlar önemli olmaktadır. Aşırı kar yağışı, kanyon veya dağ kurtarma timlerinin olup olmaması da çok önemlidir.
- Politik istikrarsızlık ve suçlar; turist için caydırıcı etki yapmaktadır.

İnsan Kaynakları; Bir bölgenin insan sermayesini ifade eden bu unsur, turizm gelişiminde anahtar etmenlerden biridir. İnsan kaynakları hem hizmeti hem de manevi nitelikteki kültür ve kimliği oluşturmaktadır.

İnsan kaynaklarına ilişkin etütler aşağıdaki unsurları içermelidir;

- Yöre halkının nüfusu,
- Göç vb. eğilimler,
- Demografik yapı,
- Aktif nüfus ve yapısı, eğitim seviyesi, potansiyel bilgi ve beceriler, açık fikirlilik, geleceğe odaklanma, çalışma ahlakı,
- Yöreye özgü geleneksel ekonomik faaliyetleri ve yöresel sanatları yapabilme,
- Turizm gelişimine ilişkin tutum, misafir severlik duygusu, hizmete yönelim,
- Sosyal tutarlılık, esneklik, mevcut sosyal ilişkilerin kalitesi ve aralarındaki işbirliğini içeren sosyal yapı,
- Yerel kurumlar, idareler, yönetim, bürokrasiden kaçınma vb. hususlarla finansal kaynaklar ve yönetimleri,

- Alanın kültürü ve kimliği, alanda etkin görev alacak kişilerin ortak değerleri, ilgileri, yaklaşımları, algılama şekilleri, özel ilgi ve becerileri, özgün gelenekler, o topluma ait olma ve o toplumda yaşamaktan onur duyma gibi durumları içerir,
- Farklı ekonomik sektörler; söz konusu coğrafi bölgeye ve ile yoğunlaşma durumları, firma sayısı, ölçeği, ortalama karlılık, geleceğe yönelik bakış açısı, pazarları ve dış ilişkileri, sektörler arası işbirliği son derece önemlidir, tüm sektörler turizm sektörü ile ilişkili olabilmektedir.

Kaynak analizinin sonuçları; sürdürülebilir turizm yönetimi ve kalkınmada sermayeyi oluşturan kullanılabilir kaynaklara genel bir bakışı sağlamakla beraber, bölgenin mevcut kalkınma durumunu ve sürdürülebilirliğini değerlendirmeye yönelik bir resim sunmaktadır. Analiz aynı zamanda; bölgenin sürdürülebilir kalkınmasına yönelik bir vizyon oluşturulmasını ve turizm gelişiminin diğer sektörlerle bütünleştirilmesini sağlayacaktır.

2.2. TURİZM POTANSİYELİ

Yüksek değerlere sahip doğal ekolojik sahalar her zaman yüksek turizm potansiyeli içermezler;

- Bazı doğa parçaları araştırma yapan uzmanlara, iyi eğitilmiş ekoturistlere hitap etmektedir. Bu alanlar sayıca az olduğu için de sınırlı bir turizm potansiyeli içerirler,
- Bazı doğal sahalar, erişim, güvenlik gibi nedenlerle turistler için elverişli olmayan yerlerde bulunurlar,
- Ekolojik kaynakların kullanımlar karşısındaki duyarlılığı (taşıma kapasitesi), ziyaretçi girişinde kısıtlamalara sebep olmaktadır,

Bir sahanın daha fazla turist çekebilmesi için ihtimalleri ortaya koyan **turizm potansiyeli** önemli bir konudur. Turizm potansiyelinin tespiti için arz ve talebin ortaya konması gerekir. Bu potansiyel sınırlıysa başarılı bir turizm girişimini başlatmak imkânı olmayacaktır.

Turizm ekonomik bir faaliyet olduğundan ancak turizm pazarında sürdürülebilirliği için bir talebi karşılaması lüzumludur.

Turizme ilişkin motivasyon ve istekler değişkendir, kaynakların değeri aynı kalırken değişen tüketici davranışları turizm potansiyelini etkilemektedir. Dolayısıyla turizm potansiyeli tüketicinin bakış açısı (talebi) ile değerlendirilmelidir.

Turizm potansiyeline ilişkin veri toplarken, istatistiki veriler, anketler gibi yöntemlerle veri elde edilebilir, ayrıca derinlemesine görüşmeler, katılımcı gözlemler, olaylar üzerinde çalışmalar ile veri elde etmek için kullanılan niteliksel araştırma metotları kullanılmaktadır.

Turizm potansiyeli için “turizm talebi” incelemesi aşağıdaki hususların tespiti ile yapılabilir;

- Halen yapılan turizm,
- Hâlihazırdaki turist miktarı,
- Her bir ziyaretçinin günde harcadığı miktar,
- Ortalama kalma zamanları,
- Turist profili,
- Dürtü analizi; hangi temel etmenlerin turistler için rol oynadığı,(doğa, kültür, sağlık, güneş, vb.)
- Benzer bir il veya saha ile kıyaslama yapılması, milli veya milletlerarası bir il ile kıyaslama yapılması ve neden o ilin tercih edildiği,
- Gelecekte rakip olacak iller hangileridir, nedeni,

“Turizm arzı” incelemesinde ise aşağıdaki hususlar öne çıkmaktadır;

- İlimizde bir uluslar arası havaalanı var mıdır veya yakın bir ilden yararlanma imkanı makul müdür?
- Alan ulaşım hangi araçlarla olur?(demiryolu, özel taşıt, genel taşımacılık, vd.), bunlara yaklaşım nasıl olmaktadır (kötü, yeterli, iyi gibi),
- Alana ulaşma durumu (kolay-rahatsız, çaba ile, zor ve tehlikeli)
- İle gelmek için yabancı turistler ülkemizden vize alıyor mu?
- Sahamızın istikrarlı bir yönetimi var mı?,
- Güvenlik ve ulaşım açısından ne gibi problemler yaşanabilir?
- *Alt yapı incelemesi*; taşımacılık ağı, yerel yolun durumu (toptak, asfalt), anayolla bağlantısı, demiryolu ağı, yerel genel taşımacılığın yaygınlığı, program, ücretler, hat/duraklar, döngü patikaları, patikalar, yollar, işaret levhaları, genel enformasyon levhaları, araç-otobüs park kapasitesi, bilgi alma, tercüme kolaylıkları,

- *Yiyecek içecek ve barınma*; restoran sayısı, restoranların sınıflandırılması (iyi-sayısı, orta iyi-sayısı vb.)
- Hangi standartta yiyecek sunuluyor? (yüksek, yeterli, kötü)
- İl ve çevresinde ne tür barınma alanları var? (otel, hotel, yatak kapasitesi, rota üstü barınma kulübeleri, bungalov, parkları, kamp alanı, diğerleri),
- Hangi standartlarda barınma sunuluyor? (yüksek, yeterli, kötü),
- İlinizin seçkin özellikteki doğal alanlarının özellikleri (sundukları ile tek mi?, biraz farklı mı?, diğer seçkin özellikli yerlere benziyor mu?),
- Alan turist gezi rotasına girecek şekilde turistlerin ilgisini çekebilecek diğer sahalara yakın mı? (diğer çekici sahalara yakın, orta derecede potansiyel, düşük veya yakında böyle bir potansiyel bulunmamakta),
- İlin alanlarında yaban hayatı; (bayrak tür, ilginç diğer türler, temsil edici yaban hayatı, farklı yaban hayatı izleme aktiviteleri, yürüyerek, botla, gözlem noktası ile vb.),
- Yaban hayatı izleme de tatmin edicilik durumu (garanti etme, genellikle, şans veya mevsime bağlı),
- Bölgedeki önemli yaban hayatının tanımı,
- Yardımcı tesislerin durumu (rekreasyonel, spor, diğer; durumu: kötü-yeterli-iyi),

Kaynakların turizm potansiyelinin değerlendirilmesi;

- *Doğal değerler*: (sahiller, sahil kayalıkları, kumullar, dağlar, ormanlar, korunmuş izole olmuş alanlar, şelaleler, göller, nehirler, mağaralar, yaban hayatı, hayvan-kuş, deniz canlıları, iklim, diğerleri),
- *Kültürel değerler*; (tarihi binalar, tarihi yerler, anıtlar, arkeolojik yerler ve koleksiyonlar, folklor ve gelenekler, el işleri, müzeler, sahne sanatları, sanayi mirası vb.)
- *Toplumun turizm potansiyeli*; (insan kaynakları; aktif nüfusun büyüklüğü ve yapısı, eğitim düzeyi ve profesyonel bilgi, beceriler, eğitimler, orijinal-karakteristik ve geleneksel özellikleri, ekonomik faaliyetler-sanatlar profesyonel olmayanlar dahil, resmi olmayan bilgi ve beceriler, turizm gelişimine yaklaşımlar, misafir severlik anlayışı, hizmet eğilimleri, yerel kuruluş ve idareler ile yönetim, alanın kültürü ve kimliği,
- *Ekonomik kaynakların turizm potansiyeli*; (tarım, ormancılık, balıkçılık, sanayi ve diğer),
- *Altyapı*; (su sistemleri, ulaşım ağları, sağlık imkânları, ulaşım terminalleri, enerji kaynakları, kanalizasyon sistemleri, katı atık ve yok etme sistemi, caddeler/yollar, güvenlik sistemleri vd.)

- *İş ve hizmet altyapısı*; (fırınlr, kasaplar, bakkallar, süpermarketler, doğrudan satış yapan çiftlikler, kiralık araç, servis istasyonları, taksiler, otobüsler, kiralık bisiklet, kiralık spor malzemeleri ve bakımı, postaneler, bankacılık hizmetleri, doktorlar, dişçiler, eczaneler, kafe ve restoranlar, atm'ler, bankalar, diğer iş ve hizmetler.)

Turizm Talebi; turizmin mevcut durumunun incelenmesi;

Ziyaretçi; boş zamanlarını geçirmek için bir yere gelen kişi olarak tanımlanabilir, turist ise alanda bir veya daha fazla gece konaklamaktadır. *Her turist bir ziyaretçidir, ancak her ziyaretçi turist değildir.* Dolayısı ile turist ve ziyaretçi sayılarının ayrılması gerekmektedir.

Ziyaretçi ve turist ayrımı farklı talepleri sebebi ile yapılmak durumundadır, ayrıca her ikisinin de farklı etkileri bulunmaktadır. Bir turistin ortalama harcaması alanda daha fazla zaman geçirdiğinden, konaklamaya, ilave yiyecek ve içeceğe ödeme yaptığından genellikle daha yüksek olmaktadır.

Turizme ilişkin mevcut durumun ortaya konabilmesi için;

- Turist ve ziyaretçileri ayrı ayrı sayısı (yıllık, mevsimlik, aylık, haftalık, günlük),
- Son on yılda turistlerin/ziyaretçilerin değişimi,
- Ortalama kalış süreleri, konaklama ve ulaşım şekilleri önemlidir.

(Sürdürülebilir doğa turizm gelişme planımızda ana unsur turizm olduğundan; turizme ilişkin veri kullanılamaz olduğu hallerde ikinci en iyi seçenek olarak ziyaretçilere ait veriler üzerinden değerlendirme yapılması mecburiyeti doğmaktadır).

- Turist başına ortalama harcama,
- Grup hacmi ve düzeni,
- Turistlerin ağırlıklı yaş grubu,
- Yaptıkları faaliyetler,
- Ziyaret edecekleri-ettikleri yere ilişkin seçimleri,
- Memnuniyeti, deneyimleri ve para harcama şekilleri,
- İkinci ziyaretlerin yüzdesi ve sayısı,
- Kullanılabilir ilave veriler.

Talep incelemesinde ilimizi rakip olarak gördüğümüz veya bizimle rekabet eden benzer il veya illerle karşılaştırmak faydalı ve yerinde olacaktır.

Turizm Arzı:

Konum Faktörü; Bir ilin başka turizm pazarları ile ilişkili olarak nasıl konumlandığını, bir turistin alana ulaşmak için harcadığı zamanı, parayı/enerjiyi belirtir.

Bir saha ne kadar güzel olursa olsun, hedef grup tarafından kolayca ulaşılabilir değilse asla başarılı bir turizm gelişimi sağlanamayacaktır. *Yerel nüfusun değil turistlerin algılama durumu dikkate alınmalıdır.* Örneğin bakir alanları ziyaret etmekten zevk alan ve ilkel patika yollarla ulaşılan yerleri ziyaret etmek isteyen turistler için düşünülen uzak mesafeler için alanın sınırlı sayıda turist potansiyeli olacaktır.

- Uzun mesafeden gelen turistler için hava alanına uzaklık çok önemlidir,
- Tur operatörlerinin çoğu havayolu ulaşımını zorunlu görmektedirler, bu sebeple bağımsız turistler veya tur operatörleri hedeflenebilir,
- Tren, otobüs veya özel araçlarla erişim de konum faktörleri içinde önemlidir,
- Alana ziyaret iklim şartları açısından da kısıtlı imkânlarla neden olabilir,
- İle özgü yapılan bürokratik işlemlerin bıkırtıcılığı da önemlidir, sık sık güvenlik birimleri tarafından kimlik sorulmak, aranmak gibi,
- Turizm arzında; işaretlemeler, doğru yönlendirmeler, bilgiye ulaşma kolaylığı da önem arz etmektedir. Haritalar, broşürler, internet imkânı, kılavuz ve rehberler önemli bir arz faktörüdür.
- Yiyecek içecek sunumu ve konaklama arzı; Sunumun ürün ve hizmet kalitesi, hijyenik standartlar, özgünlük/otantik, yöresel olması, yer ve ürünlerin çeşitliliği, ortam ve konukseverlik önemlidir.
- Restoranların sınıflaması önceden yapılırsa turist için kolaylık olacaktır.
- Konaklama tüm türleri içerebilmelidir, ürün ve hizmetlerin kaliteli olması, özellikle hijyeniklik konaklamada çok önemlidir.

Doğal Alanın Kendine Has Özellikleri; Doğal alanların değer yaratması, kırsal kalkınmada rol oynaması beklentisi de son yıllarda öne çıkan bir görüştür. Doğal alanların alternatif kaynak kullanımına dönüştürülmesi için yapılan baskılar sonucu tehdit altında olduğu yerlerde devamlılığını sürdürebilmeleri, diğer alternatif kaynak kullanımları karşısında koruma ve kullanma dengesinin uzun dönemli ekonomik değerinin gösterilebilmesine bağlıdır.

Tabiat ve kültürel miras, yaban hayatının gözlemlenmesi, yöreye özgü özellikler ve korunması gereken öncelikli türler, doğa ile ilgili çalışan ve doğanın kıymetini bilen ekoturistler için son derece önemlidir.

2.3. TAŞIMA KAPASİTESİ

- Belirli bir sürede (yıl, ay, hafta, gün, saat) bir bölgenin alabileceği ziyaretçi sayısı veya bölgenin kaynakları üzerinde istenmeyen veya planlanmamış etkilere sahip olmayan ve sürdürülebilir kalkınmayı tehdit etmeyecek düzeyde bir alanda aynı anda bulunabilecek ziyaretçi sayısı,

- Bir bölgenin, hayati önemde olduğu düşünülen değerleri, ekolojik süreç ve koşulları tehlikeye atmadan ve sürdürülebilir kalkınma imkanlarını azaltmadan belirli bir süre boyunca destekleyebileceği insan faaliyetlerinin (ağaç kesimi, avlanma, tarım) ve diğer etmenlerin (örn: iklim değişikliği, kirlenme.vb.) baskısı,

- Ziyaret edilen bir alan veya tesisin sahip olduğu kaynaklar üzerinde koruma amaçlarını tehlikeye atmadan, istenmeyen ve planlanmayan etkilere neden olmadan belirli bir süre (yıl, ay, gün, an) boyunca alabileceği ziyaretçi sayısı şeklinde tanımlanmaktadır.

Taşıma kapasitesi, *Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme (Master) Planında* önemli bir planlama aracıdır. Turizmin gelişimi ve korunmasında önemli bir kavramdır. Taşıma kapasitesinin analizi ve izlenmesi, yönetim kararları yönünden girdi sağlayacaktır. Taşıma kapasitesi sayesinde kullanımı sınırlamak, en elverişli ziyaretçi sayısını tamamlayarak müspet etkileri azamiye çıkartmak, olumsuz etkileri en aza indirmek mümkün olabilecektir. Kısaca *Doğa Turizmi Gelişme (Master) Planındaki* “sürdürülebilirlik” taşıma kapasitesinin aşılması ile temin edilir.

Ziyaretçi sayısı ve etkinin büyüklüğü arasında doğrudan ilişki vardır. Ancak alan içinde tek tehdit unsuru ziyaretçiler değildir. Doğa için önemli olan tehditlerin tümünün birleşik etkisidir.

2.3.1. Taşıma Kapasitesinin Elemanları;

Sosyal Taşıma Kapasitesi,

Turizm için yerel tolerans limitleri olarak tanımlanmakta olup yöre halkı üzerindeki olumsuz etkilerinden ve ziyaretçiler ile yöre halkı arasındaki çatışmalardan kaçınılmasını içerir. Bu unsurun turizm gelişimi içerisinde anahtar rolü vardır. Yöre halkı turizmi desteklemezse kalkınma asla olmaz.

Yerel kabulü belirleyen temel etmenler, sosyal yapı ve kültürün hassaslığı, toplumun değişimin üstesinden gelebilme yeteneği, turizmin algılanışı, yöre halkı ile ziyaretçilerin ilişkileri, kullanıcı grupların davranışları, birbiri ile uyumu ve paydaş olmanın ekonomik ve toplumsal faydalarıdır.

Ekonomik Taşıma Kapasitesi;

Sürdürülebilir bir turizm gelişiminde turizm, ekonomik yapı ile bütünleşmiştir ve diğer sektörleri de desteklemektedir.

Ekonomik taşıma kapasitesi; turizm gelişimini sağlayan bir yerel ekonomi ve yerel ekonominin sürdürülebilirliğini sağlayan bir turizm gelişimi anlamına gelmektedir. Yani temel kıstas; turizm gelişimi ile yerel ekonomi arasındaki sinerjidir.

Ekonomik taşıma önemli olan iki unsur; Beklenen faydaları temin etmek için asgari turist sayısı ve ekonominin üstesinden gelebileceği azami turist sayısıdır.

Ekolojik Taşıma Kapasitesi;

Ekolojik taşıma kapasitesi, ziyaretçilerin/turistlerin ziyaret edilen alandaki ekosistemler, ikamet yerleri ve canlı türleri üzerinde ortaya koyduğu ekolojik zararlardır. Burada, ekolojik değerlerin, ziyaretçi akışlarının ve davranışlarının uzun süreli ve sistematik olarak izlenmesi ve veri toplanması önemli olmaktadır.

İdari/fiziki Taşıma Kapasitesi;

Fiziki taşıma kapasitesi aynı anda ve belirli bir zamanda müşteri olarak alınabilecek ziyaretçi sayısıdır. Bu kapasite, alana uygun insan sayısına, yani alanın büyüklüğü ve diğer fiziki

şartlar (doğal, coğrafi koşullar ve hava şartları) ile turizm altyapısının kapasitesine dayanmaktadır. Burada temel göstergeler; kalabalık, kuyruklar ve trafik sıkışıklığıdır.

Fiziksel kapasite yönetiminin verimliliği ve etkinliği şu unsurlara bağlıdır;

- Organizasyon kaynaklarının kapasitesi (insan ve ekonomik kaynaklar vb. gibi),
- Ziyaretçi yönetiminin kapasitesi,
- *Bir sahanın ziyaretçi kullanımına/ turizm gelişimine karşı hassas olan kaynakları: Kırmızı liste ve endemik türlerin habitatları, alanın savunmasız olan diğer kaynakları, göçe hassas türler,*

Ziyaretçi yönetimi de dahil olmak üzere yönetim amaçları ve hedefleri: Genel bir doğa koruma planı, amaçlar, hedefler ve doğa koruma politikası, tür koruma politikaları, bölgeleme sistemi, izleme sistemi,

Ziyaretçiler/turistler, turizm gelişimi ve etkileri üzerine veriler; tüm güzergahlar, tesisler, konaklama ve ziyaretçi/turist için olan etkinlikler ve detaylı haritalar, ziyaretçi sayısı, özellikleri, akımları, ziyaretçi modelleri, etkinlikler ve mevsime bağlı özelliklere ilişkin bilgiler vb., ziyaretçiler tarafından özel olarak gerçekleştirilen faaliyetler, ziyaretçi etkilerine ilişkin veriler, etkilerin izlenmesi ve değerlendirilmesine ilişkin yöntemler, ölçütler ve göstergeler.

Coğrafi bilgi sistemleri (CBS) teknikleri ile bilgilerin gösterilmesi mümkündür.

Psikolojik Taşıma Kapasitesi;

Psikolojik taşıma kapasitesi bir alanın belirli bir zaman diliminde ziyaretçi deneyimleri üzerinde olumsuz etkilenmeye sebep olmaksızın kaldırabileceği maksimum ziyaretçi sayısıdır.

3. İLGİ GRUBU ANALİZİ VE YEREL ORGANİZASYONUN OLUŞTURULMASI

3.1. İLGİ GRUPLARI/PAYDAŞLAR

İlgi grupları, “belirli bir koruma ve sürdürülebilir kalkınma projesi ile ilgili olarak fayda sağlayan, projenin içinde yer alan veya söz konusu projeden olumlu ya da olumsuz etkilenen bireyler, gruplar veya organizasyonlar” olarak tanımlanabilirler. Paydaşlar, bir problemi çözmek için sürdürülebilir doğa turizmi gelişimine ve amaçlarımıza ulaşmak için güvenebileceğimiz kişilerdir. İlgi gruplarının hepsi sürdürülebilir doğa turizmi gelişimine ortak değildir veya olmaları gerekmez. Çünkü bir ortağın projeye olumlu bir bakışı, tutumu olmalıdır ve amaçlara ulaşmak için işbirliği yapmalıdır. Bazen bir ilgi grubu projeye olumsuz bakabilir ve hatta aktif bir tehdit bile olabilir, ilgi gruplarını işbirliği yapılanlar haline getirmek onlara paydaş değeri verilmesi ile mümkün olur.

3.2. İLGİ GRUBU KATEGORİLERİ

Turizmde ilgi grupları;

- Yöre halkı, kişiler ve kurumlar,
- Alana dayalı ilin sorumlu yöneticileri,
- Bölgesel yetkililer,
- Ulusal yetkililer,
- Turizm ofisleri, yerel turizm organizasyonları, konaklama ve hizmet sunanlar, taşımacılar,
- Turizmle ilgili sektörler,
- Tarım, ormancılık ve balıkçılık gibi farklı ekonomik sektörlerin temsil edildiği ticaret ve sanayi odaları ve el sanatları ile ilgili birimler,
- İşçi sendikaları, dernekler, STK'lar,
- Eğitim ile ilgili birimler,

3.3. İLGİ GRUBU ANALİZİ

İlgi grubu analizi *sürdürülebilir doğa turizmi gelişme planının* ortaya konması ve uygulamasında yer alan farklı taraflara ilişkin genel bir izlenim sahibi olabilmek, niyet okumak için kullanılan bir araçtır. Yalnızca bir envanter olarak ele alınmamalıdır, *sürdürülebilir doğa turizmi gelişme planının* planlanmasında potansiyel ortaklarımızın kimler

olduğunu ve hangi tarafla çelişkiler yaşayacağımızı bize bildirmektedir. Ayrıca projenin farklı seviyelerinde destek temini için de son derece elverişli bir analizdir.

İlgi grupları analizine dayalı olarak *sürdürülebilir doğa turizmi gelişme planının* yönetiminden sorumlu bir organizasyon oluşturulmalıdır.

Sürdürülebilir doğa turizmi gelişimi için, detaylı bir ilgi grubu analizi ilgi gruplarının;

- Genel hedeflerini,
- Turizmden beklediği faydaları
- Turizmdeki rollerini tanımlamalıdır.

Bu süreç; şu adımlardan oluşur;

1. İlgi gruplarının tanımlanması,
2. Her ilgi grubunun çıkarlarının, önceliklerinin ve değerlerinin belirlenmesi,
3. Her ilgi grubunun davranışlarının belirlenmesi,
4. İlgi grubunun gücünün ve ilgi grupları arasındaki muhtemel koalisyonlarının gücünün tahmin edilmesi,
5. İlgi gruplarının mevcut ihtiyaçlarının ne düzeyde karşılandığının değerlendirilmesi,
6. İlgi grupları ile birebir iletişimlerin başlatılması ve ilgi gruplarının güveninin kazanılması,
7. Ortak menfaatler, sinerji ve başarı unsurlarının tanımlanması,
8. Paydaşların bir araya getirilmesi,
9. Ortak hedef ve amaçların ve onlara ulaşmak için gerekli olan stratejinin ortaya konması,
10. Organizasyon çerçevesinin oluşturulması,
11. Uygulama (zaman çizelgesinin ve hedeflerin ortaya konması, iletişim organizasyonunun oluşturulması, ilgi gruplarına somut sorumlulukların verilmesi.)
12. İzleme ve geri bildirim yapılması

3.4. TOPLUM TEMELLİ YAKLAŞIM

Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme Planı'nın hazırlanmasında toplum temelli yaklaşım uygulanması neticesinde;

- Yöre halkı için sürdürülebilir geçim kaynakları ortaya koymak,

- Toplulukların kendi yapılarını korumalarını teşvik etmek ve
- Doğal alanların koruma hedeflerinde yerel faydayı oluşturmak mümkündür, Toplum temelli turizmin en önemli özelliği, doğal kaynakların kalitesi ile alanın kültürel mirasının bozulmamış ve turizmle güçlendirilmiş olmasıdır. Doğal çevre üzerindeki olumsuz etkiler en aza indirilmeli ve yerel kültür korunmalıdır. Turizm, insanların kendi yerel kültürlerini yaşatma ve değerlendirmeye teşvik etmelidir.

3.5. YEREL ORGANİZASYONUN OLUŞTURULMASI

İlgi grubu analizine dayalı olarak, korunan alan ve çevresi için, Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme Planını izlemek veya biçimlendirmek amacıyla, korunan alan yönetimi ve tüm ilgi gruplarının resmi işbirliğine dayalı bir organizasyon oluşturulmalıdır.

3.6. ÇORUM İLİNİN TARİHÇESİ

Yapılan çalışmalar sonucunda, yontma taş çağı (Paleolitik) Cilalı Taş Devrinde (Neolitik) kalkolitik dönemin 4. aşamasında Çorum bölgesinde insan yerleşimlerinin bulunduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu devir eserlerine Alacahöyük, Balımsultan Köyü, Büyük Güllücek, Boğazköy, Eski yapar, Kuşsaray'da rastlanmıştır.

Hititler

Hattuşa 1986 yılından beri, UNESCO'nun "Dünya Kültür Mirası Listesinde", ayrıca burada bulunan çivi yazılı tablet arşivleri de 2001 yılından itibaren yine UNESCO'nun "Dünya Belleği Listesinde" yer almaktadır. Bugüne kadar bulunmuş olan 31.519 adet çivi yazılı

tablet halen İstanbul'da ki Müzeler (Eski Şark Eserleri Müzesi, Arkeoloji Müzesi), Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi ile Çorum ve Boğazkale Müzelerinde korunmaktadır. Akadça ve Hititçe olan Boğazkale tabletleri, bir devlet arşivi belgeleri olarak kanunlar, antlaşmalar ve yazışmaların yanı sıra dini ve edebi metinlerden oluşmaktadır.

Mısır, Babil ve Mitanni gibi Eski Doğu'nun büyük güçlerinden biri olan Hititler, yaklaşık M.Ö. 1200 yıllarına kadar Anadolu'nun büyük bir kısmına ve zaman zaman da Kuzey Suriye'ye hükmetmişlerdir. Bu İmparatorluğun başkenti Hattuşa, Çorum'un 80 kilometre güneybatısında, Boğazkale ilçesindedir. Bölge 1988 yılında Tarihi Milli Parklar statüsüne alınmıştır.

Hattuşa 1834 yılında Fransız mimar Charles Texier tarafından keşfedilmiştir. Bu sadece Hattuşa'nın keşfi değil, tamamen unutulmuş olan Hititlerin keşfi olarak da algılanabilir. 1893-94'te Ernest Chantre'nin birkaç sondaj yapmasına ve ilk çivi yazılı tabletleri yayınlamasına kadar ki dönemde pek çok bilim adamı ve gezgin Hattuşa'yı ziyaret etmiştir. Müze-i Hümayun Müdürü Osman Hamdi Bey'in desteğini alan aynı müzenin

konservatörü Theodor Makridi Bey, 1906 yılında ilk büyük çaplı kazıyı başlatır, zamanın çiviyazısı uzmanı Assiriyolog Hugo Winckler'i de kazı heyetine alarak, burasının Hitit başkenti Hattuşa olduğunu tespit ederler. 1931-39 yılları arasında ve 2. Dünya Savaşı nedeniyle verilen aradan sonra 1952'de yeniden başlatılan kazılar, kesintisiz olarak Alman Arkeoloji Enstitüsü tarafından sürdürülmektedir.

İlk yerleşim izleri, Kalkolitik (Taş) Çağ'a kadar (M.Ö. 5000) inmektedir. Kesintisiz yerleşmeye başlanması ise, Eski Tunç Çağı'nın sonlarına (M.Ö. 3000) doğru olmuştur. Bölgenin yerli halkı olan Hattiler, burada bir kent kurup, Hattuş adını vermişlerdir. M. Ö 20. yüzyıl'da Orta Dicle Bölgesi'nden gelen Assurlu tüccarlar, Hatti yerleşmesinin hemen dışında, bir Karum, (bir ticaret kolonisi) kurmuşlardır. Bu yıllarda Kaniş/Neşa'nın (Kayseri yanındaki günümüz Kültepe'si) denetimi altındaki, Assur Ticaret Kolonileri, Güneydoğu ve Orta Anadolu'ya yayılmıştır. Adının Hattuş olduğu bilinen bu yerleşimi M. Ö 1700'lerde ilk Hitit Büyük Kral'ı Kuşşara'lı Kral Anitta yıkmıştır.

Hitit yazılı kaynaklarından anlaşıldığına göre, I. Hattuşili'nin iktidara gelmesiyle (M.Ö. 1665-1640) Hattuşa, Hititlerin başkenti olmuştur. Hitit İmparatorluk döneminde, yani M. Ö 14 ve 13. yüzyıllarda, şehir yaklaşık olarak altı kilometre uzunluğunda bir surla çevrilmiştir. Daha geç bir imar evresinde bu surların önüne ikinci bir duvar daha örülerek, kent daha sıkı

bir savunmaya alınmıştır. Bu yeni sur üzerinde bulunan, anıtsal şehir kapılarının çoğu günümüze kadar oldukça sağlam durumda gelmiştir. Güney batıda, dış yüzünde aslan yontuları bulunan Aslanlı Kapı'yla, iç yüzünde, silahlı tanrının bulunduğu Kral Kapı, bunların en önemlileridir. Kentin güney ucundaki Yer Kapı'nın özel bir rolü olmalıydı. Burada 30 m. yüksekliğinde, 250 m. uzunluğunda ve 80 m. genişliğinde bir toprak set oluşturulmuştur. Bu set üzerinden geçen kent surunun ortalarında Sfenksli Kapı yer alır. Bu kapının tam altında, Hattuşa' nın bugün içinden geçilebilen tek potern (tünel) vardır. 71 m. uzunluğunda ve 3 m. yüksekliğindeki poternden geçilerek sur dışına çıkılmaktadır.

Şehirde ayakta kalmış, izlenebilen yapıların büyük bölümü, surlar gibi, M.Ö 13. yy.' dan kalmadır. Kraliyet yapılarının yer aldığı Büyükkale'de, direkli galerilerle çevrili avlular, konutlar, depo binaları ve büyük bir kabul salonuyla, büyük bir saraya ait kalıntılar ortaya çıkartılmıştır.

Hitit metinlerinde sık sık "Hattuşa Ülkesinin bin tanrısından" söz edilmektedir. Kuşkusuz bu tanrıların çoğu İmparatorluk başkenti Hattuşa'da kendilerine bir tapınım yeri edinebilmişlerdir. Başkent Hattuşa' da bugüne kadar 31 yapı, tapınak olarak tanımlanmıştır. Hattuşa' nın en büyük dini yapısı olan Büyük Tapınak, aşağı şehirdeki konutların ortasında tek tapınak olarak yükselir. İki kült odası olduğu için tapınak, imparatorluğun tanrılarının en büyükleri olan fırtına tanrısı ile Arinna' nın güneş tanrıçasına adanmış olmalıdır.

Yukarı şehirde tapınaklar yanında, kraliyet saraylarının bulunduğu Büyükkale' nin önünde, resmi işlere ayrılmış, bazı anıtsal yapılar açığa çıkartılmıştır. Şehrin bu bölümünde, son Hitit Büyük Kralı II.Şuppiluliuma' nın Luvi hiyeroglifleriyle, taş üzerine kazınmış, kendisi ve babası IV. Tuthaliya' nın yaptığı işleri anlatan iki büyük yazıt bulunmaktadır. Hattuşa'da son yıllarda yapılan kazıların ağırlık noktasını şehrin, hatta Hitit devletinin ekonomisine ışık tutan kazılar oluşturmuştur İmparatorluk döneminde, M.Ö. 13. yy.' a tarihlenen şehrin Büyükkaya sırtında, büyük boyutlarda, sayıları 11' i bulan yeraltı siloları bulunmuştur. Hitit İmparatorluğu'nun M. Ö 1200 yıllarından hemen sonra yıkılmasıyla, Anadolu Tunç Çağları

da sona erer. Bununla beraber, Hattuşa şehrinin arazisinin yerleşim tarihi devam eder. M. Ö 12. yüzyılın başlarında, Erken Demir Çağı'na tarihlenen yeni yerleşme, Frig etkilerini yansıtan bir taşra kasabasına dönüşüp büyümeye başlaması ancak, M.Ö 8. yy.' da gerçekleşir. Yerleşim, Pers döneminde de devam etmiştir. Hellenistik, Galat, Roma ve Bizans'a ait yerleşme ve tahkimat izleri de görülmektedir.

Yazılıkaya Tapınağı

Hattuşa'nın en büyük ve en etkileyici kutsal mekânı, şehrin dışında yer alan, yüksek kayalar arasına saklanmış Yazılıkaya Açık Hava Tapınağı'dır. Tapınak'ta 90'dan fazla tanrı, tanrıça, hayvan ve hayal ürünü yaratıklar kaya yüzeyine işlenmiştir.

Tanrı ve tanrıça dizileri, İmparatorluk panteonunun baş tanrıları olan fırtına tanrısı ve güneş tanrıçası' nın maiyetini oluşturuyordu. Bu yorum sonucunda; Yazılıkaya "Yeni yıl şenlikleri evi" olarak tanımlanabilir. Hitit kült (dini tören) metinlerine göre yeni yıl ve ilkbahar törenlerinde bir araya gelen tüm tanrılar "fırtına tanrısının evinde" toplanırlardı. Bu şenlikte kentin diğer tüm tapınaklarından tanrı heykellerinin törensel bir alayla Yazılıkaya' ya taşınmış olabileceği değerlendirilmektedir.

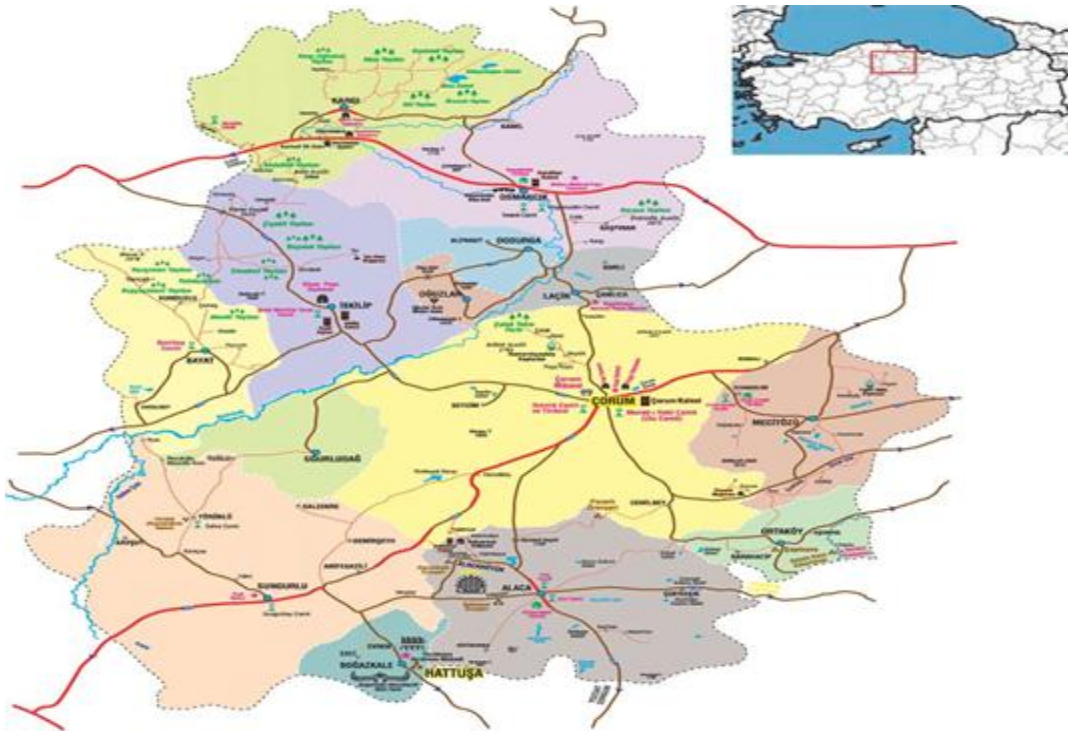
Yazılıkaya A Odasında kayaya işlenmiş kabartma figürlerin özel bir düzeni ve tertibi vardır. Burada sol kaya yüzeyinde ikisi dışında yalnız tanrılar, buna karşın sağ tarafta da yalnız tanrıçalar belirtilmiştir. Ana sahnede fırtına tanrısı ile eşi güneş tanrıçası ve ortak çocuklarının karşılaşması tasvir edilmiştir. Ana sahnenin karşısındaki duvarda daha büyük boyutlarda büyük Kral IV. Tuthaliya işlenmiştir. Kral, güneş tanrısının törensel kıyafetinde, elinde egemenlik sembolü olan ucu kıvrık asa tutar durumda, iki tepe üzerinde tasvir edilmiştir. Bu kutsal alanın bu kral tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

B Odasındaki kabartmalar ana odadaki gibi kuşaklar halinde değildir; yan duvarlara dört bağımsız figür işlenmiştir. A Odası'nın başlangıcında tanrılar geçidinde de tasvir edilen ve orak biçimli kılıç taşıyan oniki tanrı ve "Kılıç Tanrısı" Nergal, öbür dünya ile ilişki kuran yeraltı tanrıları anlamında olmalıdır. Büyük Kral IV. Tuthaliya'nın koruyucu tanrısı olan Şarruma, krala sarılmış ve ona yol gösteren bir durumda tasvir edilmiştir. Büyük Kral IV. Tuthaliya'nın ismi hiyeroglif yazıyla belirtilmiştir.

3.7. ÇORUM İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

İlimiz 39' 54" ve 41' 20" kuzey enlemleri ile 34' 04" ve 35' 28" doğu boylamları arasında Karadeniz Bölgesi ve İç Anadolu Bölgesi'nin birleştiği alanda, Karadeniz Bölgesi'nin orta kesiminde yer alır. Doğudan Amasya, batıdan Çankırı, güneyden Yozgat, güneybatıdan Kırıkkale, kuzeyden Sinop, kuzeydoğudan Samsun, kuzeybatıdan ise Kastamonu İlleri ile çevrilidir. Canik Dağları'nın batı uzantıları kuzey ve kuzeydoğuda, Yeşilirmak Havzası doğuda, Yozgat'ın Bozok Yaylası güneyde, Kızılırmak Havzası batıda, Ilgaz Dağları'nın doğu uzantıları ise kuzeybatıda ilimizin doğal sınırlarını oluşturur. Yüzölçümü 12.820 km² dir. Deniz seviyesinden ortalama yüksekliği (rakımı) 801 m. dir. (Harita 1)

Harita 1. Çorum ili lokasyon haritası

Anadolu'nun kültür ve sanat geleneğini devam ettiren, birçok uygarlık kalıntısını saklayan açık hava müzesi durumundaki Çorum, İç Anadolu'nun kuzeyi ile Orta Karadeniz bölgesinin iç kısımlarında yer almaktadır. İç kesimde dağların oluşturduğu doğal geçitler Orta Anadolu ile olan bağlantıyı kolaylaştırmıştır. Bu nedenle Çorum bölgesi, Eski Tunç çağından (M.Ö. 3000) günümüze kadar Orta Anadolu ile kültürel bir bütünleşme içine girmiştir.

Çorum bölgesinde en eski yerleşim Kalkolitik Çağ'a aittir (M.Ö.6000-3000). Eski Tunç Çağında Anadolu'nun bu gün için bilinen adı Hatti Ülkesi idi. M.Ö. 2000 den itibaren Anadolu'ya gelen Hititler de yeni yurtlarından bahsederken "Hatti Ülkesi" İsmi kullanmışlardır.

Hatti dili konuşanlar, Hititlerden önce, Anadolu'nun sakinleriydi ve yüksek kültürün sahipleriydi. Çorum, Hititlerden sonra Frig, Roma ve Bizans hakimiyetine girmiştir.

Beş bin yıl boyunca bir çok uygarlığın merkezi olan ve değişik kültürleri bünyesinde barındıran, bu durumuyla adeta geçmişten geleceğe uzanan bir köprü konumunda ki Çorum, Anadolu'nun 1071.de Malazgirt Savaşıyla Selçuklu hakimiyetine girmesinin ardından Danişment Ahmet Gazi tarafından 1075 yılında Türk hakimiyetine alınmıştır.

Bu tarihten sonra Türk hakimiyetinde kalan Çorum, camileri, kaleleri, saat kuleleri, köprü ve sivil mimari örnekleri ile Selçuklu, beylikler ve Osmanlı döneminin izlerini günümüze kadar taşımıştır.

Günümüzde Çorum sanayisi, yem, gıda, oto radyatörü, toprak sanayisi, kağıt sanayi, oluklu mukavva, steril şırınga, çelik döküm, seramik, makine, bilgisayar parçaları, çivi ve mobilya gibi birçok alanda sürekli gelişmektedir. Çorum kiremit- tuğla, un-irmik ve yem fabrikalarının komple ekipmanlarını imal ederek anahtar teslimi kurduğu fabrikaları ile de söz sahibidir.

İç Anadolu'yu Karadeniz'e bağlayan konumu nedeniyle geleceğin ticaret ve sanayi merkezi olma yolundaki Çorum, kalkınmada öncelikli il olma avantajlarını iyi değerlendirerek kısa zamanda sanayileşmede dev adımlar atmış bir şehir olacaktır. Yılda 2500 ton leblebi üretimi, 500.000 ton un üretimi ve günlük 1,5 milyon yumurta üretimi yapan Çorum, Türkiye yumurta üretiminin %5.ini, pirinç üretiminin %18.ini, kiremit üretiminin % 40.ını tuğla üretiminin %10'nunu tek başına karşılamaktadır.

3.7.1. İlin Jeomorfolojik Özellikleri

İlin Bitki Örtüsü ve Doğal Hayat

Çorum İlinin güney bölgesinin doğal bitki örtüsü bozkırdır (step). İlkbahar yağışları ile birlikte yeşerirler, sonbaharda kururlar. Bunlara örnek: papatya, gelincik, deve diken, köy göçeren diken, çakırdiken, kangal otu, sığır kuyruğu, yavşan otu, geniş yayılma alanı bulmuştur. Akarsu boylarında ise söğüt ve kavak çeşitlerine rastlanır.

Alaca, Sungurlu, Ortaköy ve Mecitözü'nün yüksek kesimlerinde meşe, ardıç ve karaçam ağaçlarına rastlanır. İlkbahar ile birlikte çiğdem, yabancı sümbül, yabancı lale çiçekleri de görülür. İlin kuzeyindeki ilçelerde ise meşe ormanları ve iğne yapraklı ormanlara rastlanır.

Deniz seviyesinden 1000-1200 m yüksek olan bölgelerde meşe, kızılıçık, yabancı erik, elma, alıç, yabancı gül yaygın olarak görülür. Hacıhamza çevresinde seyrek olarak ıhlamur ağaçlarına rastlanır.

Dağlık Alanlar

Harita 2. Çorum ili dağlık alanlar

İl sınırları içerisinde bulunan dağlar, genel olarak yüksek sayılmayacak niteliktedir. Ortalama yükseltileri 1500 m dolayındadır. Bunlar Orta Karadeniz Bölümündeki Canik Dağları ile Ilgaz ve Küre Dağlarının başlangıç noktalarını teşkil eden silsileler şeklinde güneye doğru gittikçe alçalırlar. Yükseklikleri 1000-2000 m arasında değişen tepeleri ile bir taraftan Kızılırmak vadisi kıyılarında, diğer taraftan

Yeşilirmak'ın Çekerek Suyu kıyılarında uzayıp giderler. Çorum ilinde bulunan dağlık alanların yüksek kısımları İskilip-Osmancık ve Kargı ilçeleri toprakları üzerindedir. İlimizde

bulunan dağları Ilgaz Dağları, İnegöl Dağı, Eğerlıdağ, Korođlu Dağları, Buzluk Dağı, Elmalı Dağı, Zincirli Dağı, Kose Dağları olarak sayabiliriz. (Harita 2)

Vadiler

Çorum ve yakın çevresi Miyosen ortalarına kadar bir sedimantasyon sahası durumunda idi. Miyosen sonlarına doğru Kuzey Anadolu Fay Hattı boyunca Taşova-Erbaa depresyonunun çökmesine bağlı olarak Çorum havzasındaki gölün suları Yeşilirmak vasıtası ile bu depresyona boşaltılmaya başlamıştır. İlin büyük kısmını drene eden Kızılırmak'ta benzer bir oluşum süreci geçirmiş, Miyosen sonlarında havzaların birbirine eklenmesiyle Kızılırmak vadisi çok çabuk gelişmiş ve Pliyosen başlarında Kızılırmak Havzasının büyük kısmı oluşmuştur.

Platolar

Çorum ve çevresindeki dağlık alanlar üzerinde jeolojik oluşum süreci içerisinde, farklı yükseltilerde kendini gösteren aşınım düzlükleri bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmı daha sonraki aşınım süreçlerine bağlı olarak gerek Kızılırmak, gerekse Yeşilirmak ve tabileri tarafından parçalanmış ve plato görünümü kazanmışlardır. Bu durum, il sınırları içerisindeki birçok dağlık kütlede rahatlıkla takip edilebilmektedir. Ilgaz Dağları, İnegöl Dağı, Korođlu Dağları, Eğerlıdağ, Kose Dağı, Zincirli Dağı gibi Çorum ilinde bulunan dağlık alanlarda bu aşınım yüzeyleri farklı yükseltilerde takip edilebilmektedir.

Bu aşınım yüzeylerinden biri Kargı çevresinde bulunur. Şiddetli kıvrılmalar ve çökmeler sonucunda yükselen Kös Dağları üzerinde aşınım düzlükleri oluşmuştur. Bunlar, Neojen öncesinde yontulmuşlar ve daha sonraki aşınım süreçlerinde de platoluk bir görünüm kazanmışlardır.

Bir diğer aşınım yüzeyi 1250-1500 m'ler arasında takip edilen Alt-Orta Miyosen yaşlı aşınım yüzeyidir. Söz konusu aşınım yüzeyi, Kose Dağı ve Zincirli Dağında takip etmek mümkündür. Bu aşınım yüzeyi bugün akarsular tarafından yarılarak büyük kısmıyla deforme olmuştur.

Bir diğer aşınım yüzeyi Pliyosen'de, Orta-Üst Miyosen tektonik hareketleriyle şekillenmeye başlamış olan ve ilin batı kısımlarının sularını drene eden Yeşilirmak, Taşova-Erbaa-Niksar çevresindeki Pliyosen gölüne bağlı olarak yeni bir aşınım safhasına girmiş, bu sırada sahadaki birçok dağlık alanda rastlanan Alt-Orta Miyosen yaşlı aşınım yüzeyinden belli bir eğim

kırıklığı ile ayrılan yeni bir aşınım yüzeyi gelişmiştir . Üst Miyosen-Pliyosen yaşlı bu yüzeyi oluşturan düzlükler 800-1100 m ler arasında yükseltiyeye sahip bulunmaktadırlar.

Pliyosen sonu-Pleistosen başlarında Taşova-Erbaa depresyonunun denizle bağlantısı kurulmuş ve yeni taban seviyesine göre, yeni bir aşınım süreci başlamıştır. Böylece Yeşilirmak ve kollarının aşındırdığı Çorum Havzası'nda yeni bir aşınım-boşalma sathı oluşmuştur. Saha genelinde yaklaşık 550-700 m seviyelerinde takip edilebilen bu aşınım-boşalma yüzeyi Üst Miyosen-Pliyosen yüzeylerinden belli eğim kırıklıkları ile ayrılmaktadır. Üst Pliyosen'de bir taraftan vadisini yanlara genişleten ve aşınımlar meydana getiren Kızılırmak, bir taraftan da geriye oymalar sonucunda havzasını genişletmiştir. İşte jipsli alanın ve dolayısıyla İç Anadolu havzalarının Kızılırmak boyuna katılımları bu devreye rastlar. Buna bağlı olarak Zincirli Dağı'nın kuzey eteklerinde ve Köse Dağı'nın batı eteklerinde vadi tabanları yana doğru genişleyerek, yeni taban seviyesine göre geniş alanların boşalmasına sebep olmuşlardır. Böylece, söz konusu sahada ve inceleme alanının diğer kesimlerinde yaklaşık 600-700 m seviyelerde bir başka aşınım-boşalma yüzeyi ortaya çıkmıştır. Üst Pliyosen yaşlı bu yüzeyler, sahasının batısında daha yaygın olarak takip edilebilmektedir.

Bu aşınım yüzeylerinden alçakta olanlar günümüzde yerleşme ve tarımsal faaliyetlerle yoğun biçimde kullanılmaktadır. Ancak en üst seviyedeki aşınım yüzeyi bunlardan farklı olarak genelde yaylacılık faaliyeti ile değerlendirilmektedir. Çorum, Karadeniz İkliminden İç Anadolu İklimine geçiş bölgelerinde olduğu için bilhassa ilin kuzey kısımları, bitkisel açıdan oldukça zengindir. Hem Karadeniz İkliminde yetişen hem de İç Anadolu İkliminde yetişen bitki türleri vardır. Ancak, son yıllarda aşırı zirai ilaç ve gübre kullanımı, aşırı otlatma, tarla açma gibi nedenlerle yaylalar tahrip olmuş, üst kısımlarda hemen hemen ana kaya çıkmıştır. Çorum çevresinde bugün yaylacılık ve yayla şenlikleri yapılan başlıca sahalar şunlardır:

Yaylalar

Çorum ilindeki yaylalar;

- Kargı Yaylaları
- Abdullah Yaylası
- Bayat Kunduzlu ve Kuşçaçimeni Yaylaları
- İskilip Yaylaları
- Elmabeli Yaylası
- Osmancık Yaylaları

Ovalar

Çorum ili genel olarak dağlık bir yapıdadır. Ancak, dağlık alanlar arasında farklı yükseltide ve büyüklükte birçok ovayı bünyesinde barındırmaktadır. Çorum Ovası, Sungurlu Ovası, İskilip Ovası, Kargı Ovası, Osmancık Ovası ve Alaca Ovası ilde tarımsal faaliyetlerin yürütüldüğü en önemli yerlerdir.

3.7.2. Jeolojik Özellikler

Bölgenin jeolojik yapısında iki ana kütle (kayaç) grubu göze çarpar. Bunlardan birincisi “Metamorfik seri” (başkalaşmış kayaçlar), ikincisi ise, “Tortul Kütleler” dir. İlin asıl jeolojik karakterini 3. jeolojik zamanın sonları ile 4. jeolojik zamanda meydana gelen oluşumlar meydana getirmektedir.

Bununla birlikte, jeolojik devirlerden ilkel zaman olarak bilinen Arkean ve Prekambrien devirlerine ait Çorum Merkez İlçe, Alaca, İskilip, Osmancık, Mecitözü ve bilhassa Kargı ilçelerinde çeşitli metamorfik (başkalaşım) topraklarına rastlanılmıştır. Özellikle 3. jeolojik zamanın kütlelerinden olan jips (kireçtaşı) ve kayatuzu yatakları ile karbon miktarı % 75 kadar olan zengin linyit kömürü yataklarına (Osmancık, Dodurga yöresinde 30 milyon ton rezervinde ayrıca Alpagut-Zambal-Karakaya-Ayva ve Ovacık Köyünde) rastlanmaktadır. Yine bu zamanın püskürük kütlelerinden olan Trakit, Granit, Bazalt ve Andezit gibi kütle arazisine de Çorum merkez ilçesinde, Kargı, Sungurlu, Alaca, Mecitözü, Osmancık ve İskilip ilçelerinde rastlanmaktadır. Tortul kütlelere ise ilin çoğu yörelerinde rastlanmaktadır.

Çorum; Alp-Himalaya Orojenezi (Dağ oluşumu) olarak bilinen sistem içerisinde yer alan K.A.F. (Kuzey Anadolu Fay Hattı) üzerinde yer almaktadır. K.A.F. il merkezinin 20 km. kuzeyinden geçmektedir.

3.7.3. İklim Özellikleri

Bir yörenin kalkınıp gelişebilmesi ve ekonomik yönden beliren bazı sorunların çözüme kavuşturulabilmesi için, iklim koşullarının yakından tanınması önemlidir. Bu nedenle Çorum ilinin iklim özellikleri ve doğal mekânla insan faaliyetleri arasındaki ilişkilerin iklimden kaynaklanan sorunlarının bilinmesi gerekmektedir. Çorum ili verimli alüvyal topraklar ile kaplı birçok ovaya sahiptir. Bu ovaların büyük bir kısmında sulama yapılmakta ve ülke bazında bakıldığında ilin ekonomik potansiyelinin son derece yüksek olduğu görülmektedir.

Çorum'da dağların ve dağlar arasında oluşan depresyonların birbirine paralel ve yaklaşık doğu-batı yönünde uzanmaları, özellikle atmosferin alt katlarında meydana gelen hava hareketlerinde önemli etkilerde bulunmaktadır.

Bu dağlık alanlar hava kütlelerinin etkisini sınırlandırarak, iklim elemanlarının yatay ve dikey yöndeki dağılımlarını kısmen etkilemekte ve sonuçta yerel farklılıklara sebep olmaktadır. Örneğin, Kızılırmak Vadisinin ilin kuzeyindeki alanlarda kabaca kuzey-güney yönünde uzanması rüzgârların daha çok bu vadi boyunca esmesine neden olmaktadır.

Çorum'un orografik yapısı dikkate alındığında, ova tabanları ile bunları çevreleyen dağlık alanlar arasında yaklaşık 1000 m'nin üzerinde bir yükselti farkı bulunmaktadır. Bu durum ise bilhassa, sıcaklık ve yağış şartlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Sıcaklık yönünden ortalamalar halindeki nispeten yüksek değerlerin ova tabanı ve diğer düzlük alanlarda, düşük değerlerin ise dağlık alanlarda sınırlı bulunduğu görülür.

Yıl içindeki sıcaklık gidişinde de ısınmanın, ilkbaharda önce ova ve diğer düzlük alanlardan, belli bir gecikmeyle yaz mevsiminde dağlık alanlara doğru olduğu söylenebilir. Aynı durum yağış dağılışı için de geçerlidir.

Ayrıca, dağlık alanlarda güneş ışınlarının kuzeye dönük yamaçlara göre güneye dönük yamaçlara daha dik gelmesi, her iki yamaç arasında nemlilik ve termik koşullar yönünden farklılaşmalara da neden olmaktadır. Yine, dağların uzanış yönü ve buna bağlı gelişen iklim şartlarıyla bağlantılı olarak, kuzeye ve güneye bakan yamaçlarda bir bitki asimetrisi ortaya çıkmaktadır.

3.7.4. Hidrografya

Başlıca Akarsular

Çorum ilindeki akarsular;

-Kızılırmak

-Yeşilirmak

İlimizde bulunan diğer ırmak ve çaylar ise; Çorum Çat Suyu, Alaca Irmağı, Mecitözü Çayı ve Çekerek Irmağıdır.

Göller

Doğal Göller

Çorum ili doğal göller bakımından çok zengin değildir. İl sınırları içerisindeki doğal göllerin başlıcaları merkez ilçede bulunan Eymir (Gölünyazı) Gölü, Kırkgöz Gölü, Elekçi Glü ve Kırkarmut Gölleridir. Yazın suları oldukça azalan bu göllerin bir kısmı tamamen kurumaktadır.

Eymir Gölü (Gölünyazı)

Göletler

İlimizde bulunan göletler içme suyu göletleri ve sulama amaçlı yapılan göletlerdir. Bunlar; Alaca Barajı, Çorum Barajı, Yenihayat Barajı, Evciyenikışla Barajı, Seydim 1ve 2 Göleti, İnegazili Göleti, Geven Göleti, Bozdoğan Göleti, Höyük Göleti, Sincan Göleti, Geykoca Göleti, Hıdırlık Göleti, Pınarlı Göleti, Aksu Göleti, Gökçedoğan Göleti, Boğazkale Göleti, Sarıçiçek Göleti dir.

3.7.5. Toprak Özellikleri

İklim, topoğrafya ve ana madde farklılıklar nedeniyle Çorum'da çeşitli büyük toprak gruplarının yanısıra toprak örtüsünden yoksun bazı arazi tipleri de görülmektedir.

Alüvyal Topraklar: Bu topraklar, akarsular tarafından taşınıp depolanan materyaller üzerinde oluşan (A) C profilli genç topraklardır. Alüvyal topraklar Çorum İlinde daha çok Kızılırmak, Çekerek Irmağı ve Çat Suyu boyunca uzanmaktadır. Toplam alanları 92.514 hektardır. Bununun 74.322 hektarı I. Sınıf, 5.234 hektarı yetersiz drenajlı II. Sınıf, 7.143 hektarı ise fena drenajlı III. Sınıf arazilerden oluşmaktadır.

Hidromorfik Alüvyal Topraklar: Bu topraklar sık sık taşkınlara uğrayan yüksek taban suyuna ve gleyleşmiş profile sahip topraklardır. Hidromorfik alüvyal topraklara da Kızılırmak, Çekerek Irmağı ve Çat Suyu boyunca uzanan kimi arazilerde rastlanmaktadır. Toplam alanları 204 hektar olup tamamı V. Sınıf arazilerden oluşmuştur.

Kolüvyal Topraklar: Genellikle dik eğimlerin eteklerinde ve vadi ağzlarında yer alırlar. Çorum İlindeki kolüvyal toprakların toplam alanı 52.452 hektardır.

Kahverengi Orman Toprakları: Kahverengi orman toprakları kireççe zengin anamadde üzerinde oluşur. Drenajları iyidir. Çoğunlukla orman veya otlak olarak kullanılırlar. Tarıma alınmış olanların verimleri iyidir. Çorum İlinde bu toprakların toplam alanları 640.060 ha'dır.

Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları: Kireçsiz kahverengi orman toprakları genellikle yaprağını döken orman örtüsü altında oluşur. Çorum İlindeki toplam alanları 7.562 ha'dır.

Gri Kahverengi Podzolik Topraklar: Doğal bitki örtüsü çoğunlukla yaprağını döken ormanlardır. Çorum İlindeki toplam alanları 13.482 ha'dır.

Kırmızımsı Sarı Podzolik Topraklar: Kırmızımsı sarı podzolik topraklar iyi gelişmiş ve iyi drene olan asit topraklardır. Doğal bitki örtüsü yaprağını döken veya iğne yapraklı yahut ikisinin karışımı ormandır. Bu topraklar Çorum İlinde 150 ha'lık bir alan kaplarlar ve bunun tamamı VII. Sınıf arazilerde yer almaktadır.

Kestane Rengi Topraklar: Doğal bitki örtüsü kısa ve uzun otlarla çalılar ve seyrek ağaçlardır. Yılın birçok ayları kurak geçen sabhumid ve semiarid iklimlerde yer alır. Kahverengi topraklara göre yazları yağışlar daha az, sıcaklık daha düşük; kışları sıcaklık daha

yüksek olup yıllık ortalama yağış 370-620 mm' dir. Ana madde, volkanik kayalara kadar değişen kireççe zengin materyaller, ayrıışmış kalker, gnays, şist, bazalt ve diğer püskürüklerdir. Çorum İlinde bu toprakların toplam alanları 21.840 ha' dır.

Kırmızı Kestane Rengi Topraklar: Solunum rengi hariç hemen hemen diğer bütün özellikleri kestane renkli toprakların aynı veya benzeridir. Çorum ili sınırları içindeki toplam alanları 7.299 ha' dır.

Kahverengi Topraklar: Çeşitli ana maddelerden oluşan ABC profilli topraklardır. Oluşumlarında, kalsifikasyon rol oynar. Kahverengi topraklarda bütün profil kireçlidir. Çorum İlinde kapladıkları alan 343.973 ha' dır.

Kireçsiz Kahverengi Topraklar: Kireçsiz kahverengi topraklar asit ana madde üzerinde olduğu kadar kireçtaşı üzerinde de oluşabilir. Doğal bitki örtüsü çalı ve otlar ile yaprağını döken ormandır. Doğal drenajları iyidir. Çorum İlinde 479 ha' lık bir alan kaplarlar.

Kırmızı Kahverengi Topraklar: Solunum rengi hariç, hemen hemen bütün diğer özellikleri kahverengi toprakların aynı veya benzeridir. Doğal bitki örtüsü uzunca otlar ve çalılarıdır. Doğal drenajları iyidir. Çorum İlinde kırmızı kahverengi topraklar 84.584 ha' lık bir alan kaplarlar.

Tuzlu Alkali Topraklar: Çorum İlinde tuzlu alkali topraklar 338 ha' lık bir alan kaplarlar.

Irmak Taşkın Yatakları: Akarsuların normal yatakları dışında, feyezana halinde iken yayıldıkları alanlardır. Genellikle kumlu, çakıllı ve molozlu malzeme ile kaplıdır. Taşkın suları ile sık sık yıkanmaya maruz kaldıklarından toprak materyali ihtiva etmezler ve bu nedenle arazi tipi olarak nitelendirilirler. Tarıma elverişli olmadıkları gibi üzerlerinde doğal bitki örtüsü de yoktur. Çorum İlinde bu arazilerin toplam alanı 8.253 ha' dır.

Çıplak Kaya ve Molozlar: Üzerinde toprak örtüsü bulunmayan, parçalanmamış veya kısmen parçalanmış sert kaya ve taşlarla kaplı sahalardır. Genellikle bitki örtüsünden yoksundurlar. Bazen de arasında toprak bulunan kaya çatlaklarında veya topraklı küçük ceplerde yetişen çok seyrek orman ağaçları, çalı ve otlar bulunabilir. Çorum İlinde bu tür arazilerin toplamı 6.485 ha' dır.

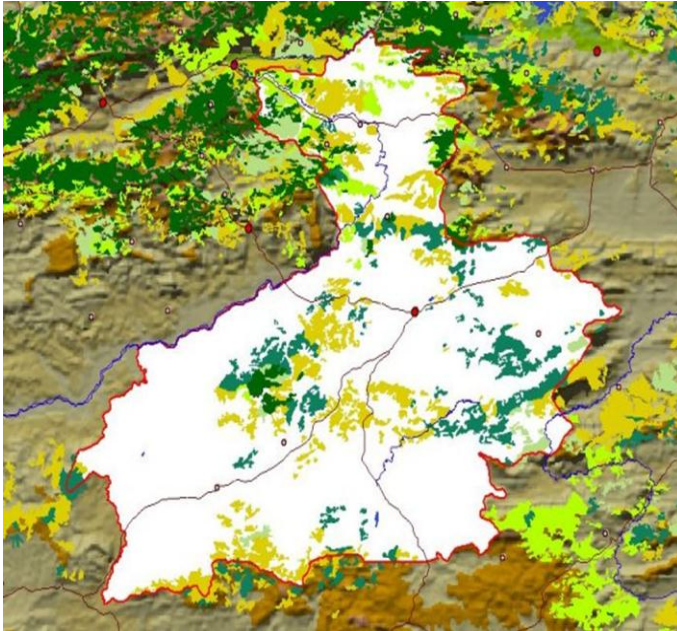
3.7.6. Arazi Varlığı

Çorum İli CORİNE istatistik verilerine göre; 2011 yılında arasında arazi kullanım değişikliği orman ve yarı doğal alanlarda azalma, yapay bölgelerde artış şeklindedir. Çorum'un İç Anadolu ile Karadeniz Bölgeleri arasında bir geçiş yolu olması, İlin önemini arttırmakta olup ekonomisini olumlu yönde etkilemektedir. Orman yeri ve yarı doğal alanların da önemli bir bölümünün yapılaşmaya açılması ile bu alanlarda azalma görülmüştür. 2011 yılında 90,815 ha mera alanında hayvan otlatılmaktadır. İlde bulunan 1.278,381 ha alanın %83'ünde çeşitli derecelerde toprak erozyonu sorunu bulunmaktadır. Tarım alanlarıyla ilgili önemli sorunların başında tarım alanlarının tarım dışı amaçla kullanımı gelmektedir. İlimizde 2011 yılında 90,815 hektar alanın tarım dışı kullanılmaktadır.

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	603,254	47
Orman, Fundalık	450,236	35
Çayır ve Mera	90,815	7
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	134,076	11

Tablo 1. İlin Arazi Kullanım Durumu

3.7.7. Orman Varlığı

Verimli orman: 197.925 (%15)
 Bozuk orman : 215.524 (%15)
 Toplam orm.alanı: 413.449 (%30)
 Açıklık alan: 841.064
 Genel alan: 1.254.513 ha

Kargı, İskilip, Osmancık, Bayat ilçelerinde sarıçam, karaçam, köknar, kızılçam ağaçları görülmektedir.

Harita 3. Çorum ili orman haritası

3.7.8. Flora-Fauna ve Hassas Yöreler

İl sınırları içerisinde ormanlar; meşe, karaçam, sarıçam ve kayın gibi hakim ağaç türlerinden meydana gelmekle birlikte; lokal olarak sedir, ardıç ve köknar ağaçları da bulunmaktadır.

İlimiz fauna yönünden de oldukça zengin durumdadır. İlimizde; Kızılgeyik, karaca, kurt, ayı, tilki, çakal, yaban tavşanı, sincap vb memeliler ile Karaakbaba, şahin, kartal ,doğan, atmaca, ördekgiller familyasına ait türler ile leylek, ve balıkçıl kuş türleri ile sülün, kınalı ve çil keklik gibi kuşlar, kaplumbağa, yılan, kertenkele gibi sürüngenler görülmektedir.

İlimizde Ramsar listesinde olmamakla beraber özellikle Kızılırmak havzası ve gölünyazı sulak alanları sahip oldukları flora ve fauna çeşitliliğinden dolayı zengin biyoçeşitliliği bünyesinde bulunduran alanlar haline gelmiştir. Bununla birlikte kaçak avlanma, anız yangınları ve tarım üretiminde kullanılan kimyasal ilaç ve gübreler yaban hayatını ve biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilirliğini tehdit eden unsurlardır.

Çorum iline ait detaylı flora fauna listesi ekler bölümünde verilmiştir.

3.7.9. Yerleşim Alanları ve Nüfus

2011 yılında yapılan ADNKS göre Türkiye nüfusu 74.724.269 kişidir. Nüfusun %50,23 'ünü erkekler, %49,77 'sini ise kadınlar oluşturmaktadır. Ülkemizde ikamet eden nüfusun %76,80 'i şehirlerde, %23,20 'si köylerde yaşamaktadır. Şehir nüfusu (il ve ilçe merkezlerinde ikamet eden nüfus) 57.385.706 köy nüfusu (bucak ve köylerde ikamet eden) ise 17.338.563 'tür.

Nüfus Özellikleri	Çorum	Türkiye
Toplam Nüfus	534.578	74.724.269
Şehir Nüfus Miktarı	261.973	57.385.706
Şehir Nüfus Oranı (%)	49,00	76,80
Köy Nüfus Miktarı	173.334	17.338.563
Köy Nüfus Oranı (%)	32	23,20
Yüzölçümü (Km ²)	12.792	783.562
Nüfus Yoğunluğu	42	95,36
Yıllık Nüfus Artış Hızı (%0)	-1.55	13,49
Erkek Nüfus Oranı (%)	49,00	50,23
Kadın Nüfus Oranı (%)	51,00	49,77

Tablo 2. Çorum İli Nüfusuna İlişkin Temel Veriler (2011 Yılı)

1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımında Çorum ili merkez ilçe nüfusu 60.752'dir. 2011 yılında yapılan son nüfus sayımında ise merkez ilçenin toplam nüfusu 261.973 'e yükselmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze toplam nüfusun 201.221, diğer bir deyişle yaklaşık 4 kat artış gösterdiği gözlenmektedir. Merkez ilçedeki bu artışa rağmen il geneli toplam nüfusunda bilhassa 1990 yılından itibaren göçe bağlı bir azalma gözlenir. 1990 yılında toplam 608.660 olan il nüfusu, 2011 yılında 534.578 'e düşmüştür. Çorum iline ait nüfusa ilişkin temel veriler Tablo 2' te verilmiştir.

Çorum ilinde büyük yerleşim birimlerinde şehirselleşen nüfusun, küçük yerleşim birimlerinde ise kırsal nüfusun ağırlık kazandığı görülür. Örneğin, merkez ilçe, Alaca, Osmancık ve Sungurlu gibi büyük ilçelerde şehirselleşen nüfus fazla iken, Bayat, Boğazkale, Laçın, Mecitözü ve Ortaköy gibi daha küçük ilçelerde kırsal nüfusun fazlalığı dikkati çekmektedir. Çorum'da çalışan nüfusun büyük bir bölümü tarımsal faaliyetlerle uğraşmaktadır. Hizmet sektörü içerisinde değerlendirilebilecek alanların ise ikinci sırada yer aldıkları görülür. Sanayi sektörü ise, tarım ve hizmet sektörlerine göre daha geridedir. Yine kadın nüfusun tarımsal alanda oldukça yoğun çalıştığı dikkati çekmektedir.

İl ve İlçe	Nüfus		
	Toplam	İl/İlçe Merkezleri	Belde ve Köyler
Çorum	534.578	361.244	173.334
Merkez	261.973	225.927	36.046
Alaca	36.840	21.685	15.155
Bayat	22.258	8.197	14.061
Boğazkale	4.593	1.388	3.205
Dodurga	7.226	3.032	4.194
İskilip	38.378	20.428	17.950
Kargı	16.001	5.250	10.751
Laçın	5.630	1.304	4.326
Mecitözü	17.996	5.131	12.865
Oğuzlar	6.659	3.332	3.327
Ortaköy	8.124	2.417	5.707
Osmancık	44.686	26.837	17.849
Sungurlu	57.385	33.546	23.839
Uğurludağ	6.829	2.770	4.059

Tablo 3. Çorum İli Nüfus Durumu (2011)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (2011)

İl genelindeki bu durum ilçelerde de gözlemlenmektedir (Tablo 3). Çorum iline bağlı ilçelerde nüfusun hızlı bir şekilde azaldığı gözlenmektedir. Merkez ilçe dahil toplam 14 ilçe merkezine sahip olan Çorum'da merkez ilçe hariç bütün ilçelerde nüfus kaybı yaşanmıştır. En fazla nüfus kaybı Alaca, Mecitözü, Osmancık, Sungurlu ve Uğurludağ ilçelerinde gerçekleşmiştir. Ayrıca ilçelerdeki nüfus kaybının köylerde daha fazla olduğu dikkati çeken bir diğer durumdur.

3.7.10. Tarım ve Hayvancılık

Tarım

Çorum ilinde çeşitlenmiş tarım yapısı olup ürün yelpazesi geniş üretim miktarları fazladır. En çok yetiştirilen tarım bitkileri; buğday, şekerpancarı, arpa, soğan, domates, patates, kavun, karpuz, hıyar, üzüm, nohut, fiğ, pirinç, ayçiçeği, yeşil mercimek, ceviz, elma, kiraz, gebere. Çorum ili Türkiye üretiminde; yeşil mercimeğin %14'ü, pirincin %11'i, soğanın %8'i üretmektedir. Geleneksel yöre sebze ve meyvelerinin dışında olanlarda özellikle İskilip ve bölgesinin mikro klima iklimi sayesinde Antepfıstığı, haşhaş, kayısı, Trabzon Hurması gibi bitkilerde yetişebilmektedir. İldeki traktör sayısı 20.929 adet.

Bamya, Kargı ve Hacıhamza Türkiye üretiminin %8 - 10'unu karşılar.

Ekin, arpa, çavdar, yulaf ve triticale büyük ölçüde kuru tarım arazilerinde üretilerek elde edilir. Mısır bitkisi iklim özelliğince su ister, çeltik tümüyle su içinde olan tavalarda üretilir. Üretim genellikle ve çoğunlukla üretici eliyle tahıl borsasında satılmakta yahut un ve yem fabrikalarına verilmektedir.

Soğan; İskilip, Sungurlu ve Çorum ovaları ana üreticiler olup Türkiye'nin yıllara göre %8 - 12'i karşılanır.

Hayvancılık

Büyükbaş Hayvancılık

Bütün il düzeyinde büyükbaş hayvancılık yapılmaktadır. İlimiz dahilinde saf ırk sığır olarak Holstein, simmental, montofon ırkları mevcuttur. Yerli kara ve bir miktarda kultak sığırı mevcuttur.

Hayvan Cinsi	Sayısı (Baş)
Sığır (Kültür)	73.053
Sığır (Melez)	104.490
Sığır (Yerli)	40.505
Manda	1.769

Tablo 4. Çorum İlinde 2011 Yılındaki Büyükbaş Hayvancılık

Küçükbaş Hayvancılık

Bütün il düzeyinde küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Koyun ırkları içerisinde yaygın olan akkaramandır. 2011 yılında koyun ve özellikle kıl keçi sayısında önemli miktarda artma olmuştur. Tiftik keçi ve mandada ise azalma gözlenmektedir.

Hayvan Cinsi	Sayısı (Baş)
Koyun	128.235
Kıl keçi	24.697
Tiftik keçi	1.217

Tablo 5. Çorum İlinde 2011 Yılındaki Küçükbaş Hayvancılık

Kümes hayvancılığı kanatlı üretimi

İlde yumurta tavukçuluğu ön planda olup, diğer kanatlılar köy şartlarında yetiştirilmektedir. Yumurta tavukçuluğunda kurulu kapasite 5.056.300 adet tavuk olup, halen faal olan işletmelerde toplam 3.671.677 adet civarında yumurtacı tavuk mevcuttur. Bu işletmelerde günlük 2 milyon civarında yumurta üretilmektedir.

Hayvan Cinsi	Sayısı
Tavuk (Yumurtacı)	3.671.677
Tavuk (Broiler)	135.000
Ördek	3.221
Kaz	8.710
Hindi	11.450

Tablo 6. Çorum İlinde 2011 Yılı Sonu İtibariyle Kanatlı Sayıları

Kaynak: İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü (2011)

Arıcılık

Üretilen ürünler şahıslara market ve dükkânlara pazarlanmakta olup, ayrıca semt pazarlarında satılmaktadır.

Eski Usül Kovan Sayısı	698 Adet
Yeni Usül kovan sayısı	33.159 Adet
Bal Üretimi	331.353 kg
Bal Mumu Üretimi	20.123 kg
Arı Besleyen Köy Sayısı	427 Adet

Tablo 7. Çorum ilinde 2011 Yılındaki Arıcılık

3.7.11. Sanayi

Kentin ekonomik yapısını belirleyen en önemli özelliklerden birisi 1970’li yıllarda başlayan sanayileşme olgusudur. İlimizin ekonomisi bu sanayileşme süreci ile birlikte önemli gelişmeler göstermiştir. 1957 yılında üretime geçen Çorum Çimento Fabrikası sanayileşme sürecinde gerçek anlamda ilk harcı koymuştur. 1972-1980 yılları arasında ise Toprak sanayinin atılımını görüyoruz. İstihdam kapasitesi yönünden de yüksek ve tüm ülkeye mal satan bir sektör haline gelen toprak sanayi, inşaat sektörü ve nakliyeciliğin gelişmesinde de etkili olmuştur.

Aynı yıllarda ikinci büyük sektör olarak gıda sanayini görmekteyiz. Geçmiş 1930’lu yıllara uzanan un değirmenleri yerini çağdaş ve kapasitesi yüksek un fabrikalarına bırakmıştır. Çorum unu tüm ülkede aranılan bir marka haline gelmiştir. Bu iki sektörün dışında ve sektörlerle paralel olarak gelişen sanayi kolu ise makine sanayidir. Bu kuruluşlarımız toprak, un, irmik ve yem fabrikalarını imal ederek ve komple anahtar teslimi fabrika kurarak bu sektörler bazında yurt çapında söz sahibi olmuşlardır.

Son yıllarda değişik sanayi kollarında yeni yatırımların yapıldığı görülmektedir. Bunlara birkaç örnek vermek gerekirse otomotiv yan sanayi alanında faaliyet gösteren oto kalorifer, radyatör, egzoz, dorse, damper ve karoser; sağlık sektörü alanında plastik şırınga, katater, hasta yatak ve muayene ekipmanları; ambalaj sanayi dalında viyol, mukavva kutu; tarım alet ve makineleri dalında külküvatör, römork; gıda sektöründe un fabrikaları dışında şeker, çeltik, helva, reçel, turşu, erişte, mantı, tatlı, süt ürünleri gibi ürünler; tavukçuluk ve hayvancılığın gelişmesine paralel olarak yem fabrikaları, ayakkabı imalathaneleri sayılabilir. Son yıllarda

ise iplik fabrikası ve konfeksiyon fabrikaları özellikle istihdam açısından önemli bir sektör haline gelmiştir.

Sanayileşme Merkez İlçe ve Osmancık ilçemizde gelişme göstermiş, bilahare Sungurlu, İskilip, Alaca ve diğer ilçelerimizde az da olsa sanayi tesisleri görülmektedir. Yer olarak Merkez İlçede Çorum-Ankara ve Çorum-İskilip yolu güzergâhları ile Organize Sanayi Bölgesi tercih edilmiştir.

Üretim Konusu	Tesis Sayısı	Oranı %	İstihdam	Oranı %
Gıda İçki ve tütün Sanayi	104	25	1712	11
Dokuma Giyim Eşyası ve Deri Sanayi	24	6	5020	32
Orman Ürünleri Sanayi	25	6	332	2
Kağıt, Kağıt Ürünleri ve Basım Sanayi	6	1	316	2
Kimya Petrol Kömür Kauçuk ve Plastik Ürünleri Sanayi	32	8	551	3
Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi	87	21	5436	34
Metal Ana Sanayi	68	16	1358	9
Metal eşya Makine ve Techizat Ulaşım Aracı İlmi ve mesleki Ölçme Aletleri Sanayi	71	17	669	4
Diğer İmalat Sanayi	34	8	486	3
TOPLAM	417	100	15190	100

Tablo 8. Çorum İlinde Sanayi Siciline Kayıtlı Tesisler

Kaynak: Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü (2011 yılı)

3.7.12. İlin İdari Durumu

Çorum ilinin idari yapısı; 14 ilçe, 38 belediye 732 köyden oluşmaktadır. İlin idari yapısı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

S.N	İlçe Adı	İl Genel Meclis Üye Sayısı	Belediye Sayısı	Köy Sayısı	Köy Bağlantısı sayısı	İlçe Merkezi ve Belde Mahalle Sayıları
1	Merkez	6	4	197	61	23
2	Alaca	4	4	94	2	16
3	Bayat	3	3	37	43	13
4	Boğazkale	2	3	12	0	9
5	Dodurga	2	2	10	6	9
6	İskilip	3	1	65	110	14
7	Kargı	2	2	57	77	10
8	Laçın	2	3	11	2	10
9	Mecitözü	3	2	54	4	11
10	Oğuzlar	2	1	8	15	5
11	Ortaköy	2	3	13	2	7
12	Osmancık	4	2	54	49	22
13	Sungurlu	5	7	101	7	32
14	Uğurludağ	2	1	19	1	6
Genel Toplam		42	38	732	379	187

Tablo 9. Çorum ili idari durumu

3.7.13. Ulaşım

İlimiz İç ve Güneydoğu Anadolu'yu Karadeniz Bölgesine bağlayan en önemli devlet karayolu üzerinde yer almaktadır. İlimizde havaalanı bulunmamakta olup, en yakın havaalanı Merzifon (60 km), Samsun (176 km) ve Ankara (242 km) da bulunmaktadır. (İstatistiklerle Çorum – 2011)

Karayolu uzunlukları		(Km)		
		İl ve devlet yolu	Otoyol	Köy yolu
TR Türkiye	2001	61 305	1 757	291 217
	2002	61 368	1 775	291 202
	2003	61 491	1 832	291 585
	2004	61 814	1 741	285 739
	2005	61 939	1 746	285 632
	2006	61 764	1 987	285 632
	2007	61 912	1 987	286 888
	2008	62 023	2 010	288 013
	2009	62 219	2 036	298 405
	2010	62 785	2 080	302 398
	TR833 Çorum	2001	1 015	-
2002		1 015	-	4876
2003		1 032	-	4892
2004		1 027	-	4898
2005		990	-	4929
2006		991	-	4929
2007		991	-	4868
2008		991	-	4868
2009		1 030	-	4855
2010		1 043	-	4855

Tablo 10. Karayolu uzunlukları

Seyahat Güzergâhları

İlimize alternatif yollardan ulaşmak mümkündür. Çıkış merkezlerine göre ilimize ulaşımında aşağıda belirtilen güzergahı takip etmek daha avantajlı olacaktır.

İstanbul-İzmit-Bolu-Gerede-Tosya-Osmancık-Çorum

Ankara-Kırıkkale-Delice-Sungurlu-Çorum

İzmir-Uşak-Afyon-Sivrihisar-Polatlı-Ankara-Kırıkkale-Delice-Sungurlu-Çorum

Antalya-Afyon-Sivrihisar-Polatlı-Ankara-Kırıkkale-Delice-Sungurlu-Çorum

Adana-Pozantı-Niğde-Dört Yol-İncesu-Boğazlıyan-Sorgun-Alaca-Çorum

Samsun-Kavak-Havza-Merzifon-Çorum

Diyarbakır-Elazığ-Malatya-Sivas-Yıldızeli-Tokat-Turhal-Mecitözü-Çorum

Kars-Erzurum-Askale-Tercan-Erzincan-Suşehri-Reşadiye-Erbaa-Taşova-Amasya-Çorum

Çorum İlinin Bazı Merkezlere Uzaklığı

ADANA	573	İSTANBUL	614
ANKARA	244	İZMİR	824
ANTALYA	785	KONYA	468
BURSA	625	SAMSUN	175
DİYARBAKIR	766	KAYSERİ	277
ERZURUM	645	AMASYA	92
ESKİŞEHİR	477	YOZGAT	104
KASTAMONU	196	ÇANKIRI	156
SİNOP	309	ZONGULDAK	429
TRABZON	521	TOKAT	178

Tablo 11. Çorum ili diğer illere uzaklığı

Çorum İlinin İlçelerine Olan Uzaklığı

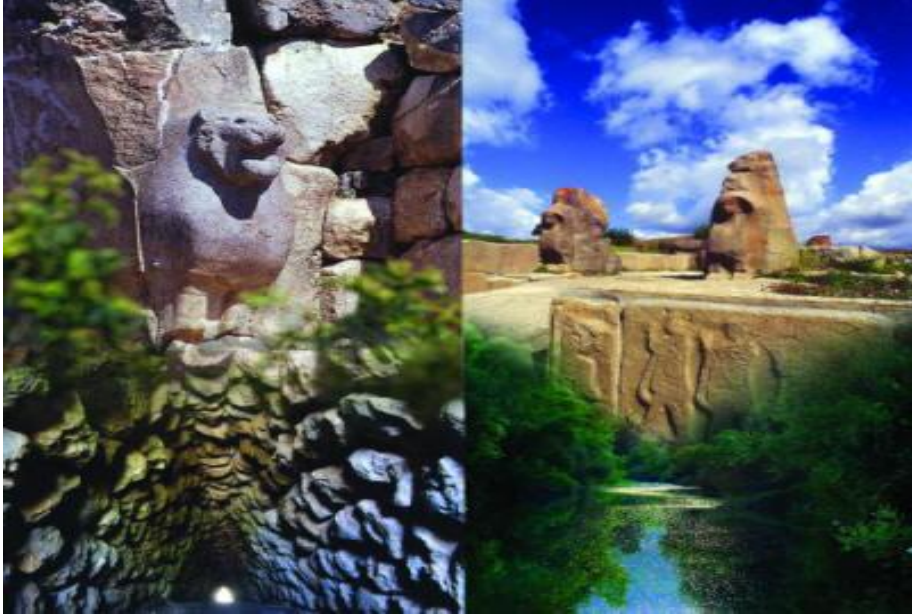
	Merkez	Alaca	Bayat	Dodurga	İskilip	Kargı	Laçın	Mecitözü	Oğuzlar	Ortaköy	Osmançık	Sungurlu	Uğurludağ	Boğazkale
Merkez		52	83	42	56	106	29	37	68	57	59	72	66	87
Alaca	52		129	94	106	153	80	87	100	103	106	43	98	34
Bayat	83	129		123	33	172	109	116	147	132	115	148	49	141
Dodurga	42	94	123		100	95	14	81	24	97	38	113	92	108
İskilip	56	106	33	100		149	86	93	124	109	92	125	26	120
Kargı	106	153	172	95	149		83	150	119	166	57	182	161	177
Laçın	29	80	109	14	86	83		67	38	83	28	99	78	94
Mecitözü	37	87	116	81	93	150	67		105	72	93	106	85	91
Oğuzlar	68	100	147	24	124	119	38	105		121	62	137	116	133
Ortaköy	57	103	132	97	109	166	83	72	121		109	122	101	101
Osmançık	59	106	115	38	92	57	28	93	62	109		125	104	120
Sungurlu	72	43	148	113	125	182	99	106	137	122	125		117	22
Uğurludağ	66	98	49	92	26	161	78	85	116	101	104	117		112
Boğazkale	87	34	141	108	120	177	94	91	133	101	120	22	112	

Tablo 12. Çorum ili ilçelerine uzaklığı

3.7.14. Turizm

Çorum'da var olan turizm potansiyelini başta Boğazköy-Hattuşa, Alacahöyük ve Ortaköy-Şapinuva olmak üzere tarih turizmi oluşturmaktadır. İlde tarih turizmi yanında; yayla turizmi, av turizmi, kongre turizmi, trekking ve bisiklet turizmi yapılması için uygun ortam bulunmaktadır.

Hitit dönemine tarihlenen Boğazkale, Alacahöyük ve Ortaköy'deki tarihi doku ile arkeolojik alanların yanı sıra merkez ilçe ve Hacıhamza Beldesindeki tarihi doku ve önemli eserleri ile Çorum Müzesi, Ortaköy İncesu Kanyonu, Bayat, Kargı ve İskilip ilçelerinde bulunan yaylalar İlin turizm özelliklerinin başında gelmektedir.

Çorum'da 1834 yılından itibaren başlayan arkeolojik araştırmalar ve devamında yapılan kazı çalışmaları, Anadolu'da var olan toplumların yaşamlarına ışık tutmuş, bu toplumlardan Hititlerin yarattığı büyük uygarlığa başkentlik yapmış Hattuşa ve yanı başındaki Alacahöyük, Çorum'u Dünya'ya tanıtarak haklı bir üne kavuşturmuştur. Çorum'da yüzyıldır yapılan arkeolojik kazılar, ilin Hitit Uygarlığının merkezinde bulunması nedeniyle son yıllarda yerli ve yabancılar tarafından yapılan araştırmalar yoğunlaşmış, bunun sonucunda da yeni arkeolojik kazı alanları açılmıştır. Turizm potansiyeli bulunan bu alanların yakın zamanda gelecek talepler doğrultusunda turizm arzına dönüştürülmesine çalışılmaktadır. Ayrıca, bu kazı alanlarında açığa çıkartılan eserlerin sergilendiği üç müzesi bulunan Çorum, İl merkezinde yer alan Çorum Müzesi ile ünik Hitit eserlerinin sergilendiği müze olması açısından da önemli bir konumdadır. Yeni teşhiri ile göz dolduran müze yerli ve yabancı

ziyaretçiler tarafından beğenilmekte ve ziyaretçi sayısı her geçen gün artarak üst seviyeye çıkmaktadır.

Çorum, bölgesel olarak Ankara'ya yakın olması nedeniyle çeşitli seminer, kongre ve bunun gibi faaliyetler açısından fazlaca etkin olamamıştır. Ancak, 1990 yılından itibaren uluslararası düzeyde yapılmaya başlanılan “Uluslararası Hititoloji Kongresi” ile ilde bir turizm canlılığı başlamış olup İlde yapılan beş yıldızlı otellerle de Çorum tam anlamıyla kongre turizmine hitap edecek konuma gelmiştir.

Çorumda son yıllarda “Av Turizminde” bir talep gözlenmektedir. Yoğun olarak Sungurlu, Çorum, Osmancık ilçelerine turlar halinde avlanmaya gelen yerli ve yabancı gruplar görülmektedir. Bu hareketlilik takip edilmekte olup, “Av Turizminin” İlde organize bir duruma getirilebilmesi için yeni avlaklar tespit edilmiş olup, önümüzdeki yıllarda av turizmi ilimizde iyice canlanmış olacaktır. İlde av turizminin geliştirilmesi için 25 adet avlağı tescil çalışması tamamlanmış olup; tescil çalışmalarına devam edilecektir.

Dışarıya göç vermiş olan illerden biri olan Çorum, yaz aylarında Ankara, İstanbul gibi metropol kentlerin yanında, yurtdışında bulunan vatandaşların da ailelerini ziyarete gelmeleri ile büyük bir hareket kazanmaktadır. Özellikle, Kargı İlçemizde yaklaşık bir asırdır yapılan panayır ve yayla şenliklerine katılım oldukça yoğun olmaktadır. Ayrıca, yaylalar atlı doğa turizmi, trekking sporları ve karavan turizmi için oldukça elverişlidir. Yürüyüş sporları için Orman ve Su İşleri Çorum Şube Müdürlüğü ile beraber parkur alanları, yamaç paraşütü ve bisiklet turizmi için uygun alanlar tespit edilmiş olup, bu alanlar seyahat acenteleri ile irtibata geçilerek değerlendirilmelidir. İldeki doğal kaynaklar değerlendirilerek, Kaplıca Turizmi için gerekli yatırımlar yapılmalıdır.

Çorum 2007-2011 Yılları Arasında Gelen Turist Sayısı

YIL	YERLİ	YABANCI	TOPLAM
2007	88095	4423	92518
2008	64981	3852	68833
2009	82675	4213	86888
2010	91801	3139	94940
2011	114359	4294	118653

Tablo 13. Çorum 2007-2011 Yılları Arasında Gelen Turist Sayısı

3.8. İLGİ GRUBU ve PAYDAŞ ANALİZİ

Çorum ilinde doğa turizmi ile ilgili olarak faaliyet gösteren Sivil Toplum kuruluşlarını, Turizm Dernekleri, Bisiklet Dernekleri, Avcılık ve Atıcılık Dernekleri, İzcilik Dernekleri ve Çevre Koruma Dernekleri olarak sınıflandırabiliriz.

Türü	Dernek adı	Genel Amaçları ve Faaliyet Alanları
Turizm Dernekleri	Çorum Anatolia Turizm Derneği	Doğa ve doğal kaynaklarını korumak, turizm ve turizm kaynaklarını geliştirmek, yöre insanının yaşam seviyesini yükseltmek ve kaynakların gelecek nesillere kalmasını sağlamak. Doğa turizmine yönelik faaliyetler yapmak.
	Çorum Doğa Eğitim ve Kültür Derneği	
	Osmancık Kültür Turizm ve Tanıtma Derneği	
	Çorum Eğitim Kültür ve Spor Kulübü Derneği	
Bisiklet Dernekleri	Çorum Bisikletliler Derneği	Bisiklet sevenleri bir araya getirerek bisiklet sporunun gelişmesi için çalışmalar ve aktiviteler yapmak. Doğada bisikletle bilinçli ve sorumlu doğa gezileri düzenlemek.
Avcılık ve Atıcılık Dernekleri	Çorum Kara Avcılar ve Atıcılar Derneği	Ekolojik dengeyi korumak, sağlıklı çevre ve doğal yaşam bilincini pekiştirmek üyelerin fizik ve moral eğitimini sağlamak, sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılamak. Avcılık ve atıcılık sporunu bilinçli faaliyetlerle geliştirmek.
	Alaca Avcılar ve Atıcılar Doğayı ve Hayvanları Koruma Derneği	
	Boğazkale Kara Avcılar ve Atıcılar Derneği	
	Dodurga Kara Avcılar Derneği	
	İskilip Kara Avcılar ve Atıcıları Yaşatma Derneği	
	Kargı Avcılar ve Atıcılar Derneği	
	Laçın Kara Avcılar Derneği	
	Mecitözü Kara Avcılar ve Atıcılar Derneği	
	Oğuzlar Kara Avcılar ve Atıcılar Derneği	
	Ortaköy Avcılar ve Atıcılar Spor Derneği	
	Osmancık Kara Avcılar ve Atıcılar Derneği	
	Sungurlu Avcılar ve Atıcılar Derneği	
Uğurludağ Kara Avcılar Derneği		
İzcilik Dernekleri	Osmancık İzcilik Gençlik ve Spor Kulübü derneği	İzcilik ruhunun çocuklar ve gençler arasında benimsenmesini sağlamak. İzcilik çalışmalarını ulusal ve uluslararası çerçevede ve izcilik prensipleri doğrultusunda geliştirmek, yaymak bu çalışmaların izcilik ve yurt sevgisi içinde gerçekleştirilmesini sağlamak. Doğa bilinçli izcilik faaliyetlerinde bulunmak.
Çevre Koruma Dernekleri	Gönüllü Doğayı ve çevreyi Koruma Derneği	Ülkemizin doğal ve kültürel mirasını korumak, bitki ve hayvan türleri ile bunların doğal yaşam alanlarının değerinin farkına varılmasını sağlamak. Doğanın korunması konusunda toplumun bilinçlendirilmesi için faaliyetlerde bulunmak.
	Ortaköy Yardımlaşma Dayanışma ve Çevre Koruma Derneği	
	Büget Köyü Çevre Koruma ve Dayanışma Derneği	

Tablo 14. Çorum ili doğa turizmi ile ilgili STK lar

4. ÇORUM İLİNDE DOĞA TURİZMİ ARZI

4.1. ÇORUM İLİNİN DOĞA TURİZMİ DEĞERLERİ (DOĞA TURİZMİ ARZI)

Çorum ili, Kültür ve Turizm Bakanlığının Türkiye turizm stratejisi kavramsal eylem planında (2023) Hitit Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi içerisinde yer almaktadır.

4.2. ÇORUM İLİNİN DOĞA TURİZMİ (ARZI) DEĞERLERİ VE BİLİNLİRLİK DEĞERLENDİRİLMESİ

Çorum ili, Anadolu'da kurmuş oldukları medeniyet ile iz bırakan Hitit İmparatorluğuna başkentlik yapan Hattuşa ve önemli şehirlerinden oluşan Alacahöyük ve Şapinuva'yı bünyesinde bulundurmaktadır. Hattuşa 1986 yılından beri, UNESCO'nun "Dünya Kültür Mirası Listesinde", ayrıca burada bulunan çivi yazılı tablet arşivleri de 2001 yılından itibaren yine UNESCO'nun "Dünya Belleği Listesinde" yer almaktadır. Bugüne kadar bulunmuş olan 31.519 adet çivi yazılı tablet halen İstanbul'daki Müzeler (Eski Şark Eserleri Müzesi, Arkeoloji Müzesi), Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi ile Çorum ve Boğazkale Müzelerinde korunmaktadır. Akadça ve Hititçe olan Boğazkale tabletleri, bir devlet arşivi belgeleri olarak kanunlar, antlaşmalar ve yazışmaların yanı sıra dini ve edebi metinlerden oluşmaktadır. İlin sahip olduğu doğal güzellikleri; yaylaları, gölleri ve peyzaj özellikleriyle birlikte sahip olduğu zengin kültürel özellikleri ve leblebisiyle zengin değerlere sahiptir.

4.3. ÇORUM İLİNDE DOĞA TURİZMİ DOĞA TURİZMİ AMAÇLI KULLANILAN VE KORUMA STATÜLÜ ALANLAR

4.3.1. Çorum İlindeki Milli Parklar

Boğazköy-Alacahöyük Tarihi Milli Parkı

Toplam Alanı 2634 Ha'dır. Hattuşa 1986 yılından beri, UNESCO'nun "Dünya Kültür Mirası Listesinde", ayrıca burada bulunan çivi yazılı tablet arşivleri de 2001 yılından itibaren yine UNESCO'nun "Dünya Belleği Listesinde" yer almaktadır. Bugüne kadar bulunmuş olan 31.519 adet çivi yazılı tablet halen İstanbul' daki Müzeler (Eski Şark Eserleri Müzesi, Arkeoloji Müzesi), Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi ile Çorum ve Boğazkale Müzelerinde korunmaktadır. Akadça ve Hititçe olan Boğazkale tabletleri, bir devlet arşivi belgeleri olarak kanunlar, antlaşmalar ve yazışmaların yanı sıra dini ve edebi metinlerden oluşmaktadır.

Değerin bilinirliği; Bölgesel seviyede B, Ülke seviyesinde T, Milletlerarası seviyede M

Boğazköy-Alacahöyük Tarihi Milli Parkı		
Adı	İlçesi	Bilinirlik
Boğazköy-Alacahöyük Tarihi Milli Parkı	Alaca-Boğazkale	M

Boğazköy-Alacahöyük Tarihi Milli Parka ait SWOT Analizi	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none"> -UNESCO'nun Dünya Kültür Mirası ve Dünya Belleği Listesinde yer alması -Kolay ulaşım ağı -Yöre halkının konukseverliği 	<ul style="list-style-type: none"> -Güncellenmiş Uzun Devreli Gelişme Planının olmaması -Özellikle yabancı turistlerle ilgili yöre halkının yabancı dil bilgisinin yetersizliği
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> -Ankara –Çorum ve İstanbul-Çorum arasında tamamı bitirilmiş duble yolun olması -Türkiye Turizm Stratejisinde (2023) - Çorum'un Hitit Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi içerisinde yer alması -Yöreyle olan ilgi 	<ul style="list-style-type: none"> -Kaçak olarak yapılan kazılar. -Çevre Kirliliği

Boğazköy-Alacahöyük Tarihi Milli Parkı doğa turizmi uygulamalarında güçlü yönlerin daha geliştirilmesi, **güçlü yönler ve fırsatlardan yararlanarak zayıflık ve tehditlerin önlenmesine ve doğa turizminin geliştirilmesine yönelik stratejik kararlar;**

1-Tarihi Milli Parkın 1974 yılında yapılan Uzun Devreli Gelişme Planının Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından güncellenmesi

2-Tarihi Milli Parkı Ziyarete gelen turistleri alanda daha uzun süreli kalmalarını sağlamak amacıyla Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çorum Şube Müdürlüğü ve Çorum İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından projeler oluşturmak.

3-Yöre halkının alandan ekonomik olarak faydalanabilmesi için gerekli alan kılavuzluğu hizmetlerinde yöre insanının kullanılabilmesi için Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çorum Şube Müdürlüğü, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğünün ortaklaşa düzenleyecekleri eğitim seminerlerinin verilmesi için projeleri yapmaları ve hayata geçirmeleri.

4.3.2. Çorum İlindeki Tabiat Parklar

Kargı Abdullah Yaylası Tabiat Parkı

24.03.2003 Tarihinde Orman Genel Müdürlüğüne müdürlüğümüze devredilmiştir. Çorum'a 118 Km mesafede olup, alanı 18.Ha dır.

Çatak Tabiat Parkı

Çorum il merkezine 20 km uzaklıkta olup, 387,5 ha alana sahiptir.1984 yılında tescil edilmiştir.

Sıklık Tabiat Parkı

Çorum'a 7 km mesafededir. 2009 yılında tescil edilmiştir Alanı 63.Ha olup, Samsun-Ankara karayolu üzerinde bulunmaktadır.

Değerin bilinirliği; Bölgesel seviyede B, Ülke seviyesinde T, Milletlerarası seviyede M

Çorum İli Tabiat Parkları		
Adı	İlçesi	Bilinirlik
1-Abdullah Yaylası Tabiat Parkı	Kargı	B
2- Çatak Tabiat Parkı	Merkez	B
3- Sıklık Tabiat Parkı	Merkez	B

Çorum İli Tabiat Parklarına ait SWOT Analizi	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none"> -Flora ve fauna zenginliği -Halkın doğa turizmine olan ilgisinin ve doğa sevgisinin yüksek olması -Çorum'da turizm sektörünün gelişmeye açık olması -Tabiat Parklarında potansiyel doğa turizmi alanlarının zenginliği -Doğa turizm faaliyetlerine olanak sağlayan topografik yapı -Kolay ulaşım ağı 	<ul style="list-style-type: none"> -Yöre halkının çekingenliği ve bilgi eksikliği -Salt anlamda doğa turizm için tanıtım ve pazarlamanın yetersizliği -Turistik faaliyetlerin çok kısa süre olması -Tabiat Parklarının uluslararası düzeyde yeterince tanıtımının yapılmaması -Doğa turizm mimarisi geliştirememesi
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> -Ankara – Çorum ve İstanbul - Çorum arasında tamamı bitirilmiş double yolun olması -Türkiye Turizm Stratejisinde (2023) Çorum'un Hitit Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi içerisinde yer alması -Yöreyle olan ilgi 	<ul style="list-style-type: none"> -Çevre Kirliliği

Çorum İli Tabiat Parkları doğa turizmi uygulamalarında güçlü yönlerin daha geliştirilmesi, **güçlü yönler ve fırsatlardan yararlanarak zayıflık ve tehditlerin önlenmesine ve doğa turizminin geliştirilmesine yönelik stratejik kararlar;**

1-Çorum Orman ve Su İşleri Şube Müdürlüğü tarafından Ortaköy İncesu kanyonunun tabiat parkı ilan edilmesi çalışmalarının yapılması ve makama sunulması.

2-Korunan alanların sayısını artırmak.

3-Master planda doğa turizmi potansiyel alanları olarak işaret edilen bölgelerde detaylı çalışma yapılarak doğa turizmi konulu tematik tabiat parklarının ilan edilmesi çalışmalarını yapmak.

4-Tabiat parkı olabilecek potansiyel alanların tespiti için Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çorum Şube Müdürlüğü ve Orman İşletme Müdürlükleri tarafından çalışmaların yapılması.

4.3.3. Çorum İlindeki Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları

Kargı – Kös Dağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

1979 yılında tescil edilmiş olup, alanı 1875 Ha. Sahada yaklaşık 70 civarında geyik, 120 civarında karaca bulunmaktadır.

Değerin bilinirliği; Bölgesel seviyede B, Ülke seviyesinde T, Milletlerarası seviyede M

Kargı – Kös Dağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası		
Adı	İlçesi	Bilinirlik
Kös Dağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	Kargı	B

Kargı – Kös Dağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahasına ait SWOT Analizi	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none"> -Flora ve fauna zenginliği -Yaban Hayatı ve Yaşam alanlarının koruma altında olması -Kolay ulaşım ağı 	<ul style="list-style-type: none"> -Yöre halkının çekingenliği ve bilgi eksikliği -Salt anlamda doğa turizme için tanıtım ve pazarlamanın yetersizliği -Tanıtım eksikliği -Seyahat acentelerinin özel ilgi turları organizasyonları eksikliği
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> -İstanbul-Çorum arasında tamamı bitirilmiş duble yolun olması -Yaban hayatı geliştirme sahasına 120 km mesafede havalimanının olması 	<ul style="list-style-type: none"> -Doğa turizmi amaçlı kullanılan alanların doğayı tahrip edici talepler nedeniyle baskı altında olması -Doğal alanlara insan baskısının artması -Kaçak avlanma

Kargı – Kös Dağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası doğa turizmi uygulamalarında güçlü yönlerin daha geliştirilmesi, **güçlü yönler ve fırsatlardan yararlanarak zayıflık ve tehditlerin önlenmesine ve doğa turizminin geliştirilmesine yönelik stratejik kararlar;**

- 1-Çorum Şube Müdürlüğünün yaban hayatı bölümü mezunu personel bakımından güçlendirilmesi
- 2-Yaban Hayatı Geliştirme Sahasındaki türlerin korunması ve popülasyonunun artırılması
- 3-Ağır kış şartlarının hüküm sürdüğü dönemlerde yem takviyesinin yapılması.

4.3.4. Çorum İlindeki Avlaklar

4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nda avlaklar devlet, genel, özel ve örnek avlak olarak dört tipe ayrılmıştır.

Avlak: Av ve yaban hayvanlarının doğal olarak yaşadıkları veya sonradan salındıkları sahaları,

Özel avlak: Bir bütün teşkil eden özel mülkiyetteki tapulu arazilerden, Bakanlığın avlaklar için tespit ettiği ve tanımladığı şartlara uygun olan avlakları

Devlet avlağı: Devlet ormanları, toprak muhafaza ve ağaçlandırma sahaları ve benzeri yerlerle devlet tarım işletmeleri, baraj gölleri ve emniyet sahalalarında, ilgili kuruluşun muvafakati alınarak Bakanlıkça avlak olarak ayrılan yerleri,

Genel avlak: Özel ve devlet avlakları dışında kalan bütün av sahaları ile göl, lagün, bataklık ve sazlık gibi sahaları,

Örnek avlak: Devlet avlakları ve genel avlaklar içinde Bakanlıkça belirlenecek esaslara göre ayrılan ve işletilen veya işletirilen avlakları,

Avlak Tescil Çalışmalarımız: Av turizmi ancak tescili yapılmış olan avlaklarda yapılabilmektedir. İlimizde avcılığın ve av turizminin geliştirilmesi amacıyla avlak tescil çalışmalarına başlanmıştır. Şu anda ilimizde 10 'i devlet ve 4 si genel avlak olmak üzere 14 adet avlağın tescili yapılmış olup, 11 adet avlak ise tescilin onaylanması için makama sunulmuştur.

Değerin bilinirliği; Bölgesel seviyede B, Ülke seviyesinde T, Milletlerarası seviyede M

Çorum İli Avlaklar		
Adı	İlçesi	Bilinirlik
1- Cemilbey Devlet Avlağı	Merkez	T
2- Kırkdilim Devlet avlağı	Laçın	T
3- Kartal Devlet Avlağı	Merkez	T
4- Koparan-Gökdere Devlet Avlağı	Merkez	T
5- Yenihayat Devlet Avlağı	Merkez	T
6- Sütlüce Devlet Avlağı	Osmancık	T
7- Cevizli Devlet Avlağı	Ortaköy	T
8- Evcı Devlet Avlağı	Boğazkale	T
9- Kumçeltiği Genel Avlağı	Merkez	T
10- Yarımca Genel Avlağı	Uğurludağ	T
11- Bayındır Devlet Avlağı	Mecitözü	T
12- Kemallı Devlet Avlağı	Sungurlu	T
13- Koçhisar Genel Avlağı	Alaca	T
14-İnegazili Genel Avlağı	Sungurlu	T
15-Suludere genel Avlağı	Alaca	T
16-Konaklı Genel Avlağı	Merkez - Mecitözü	T
17-Yörüklü Genel Avlağı	Sungurlu	T
18-Arifegazili Genel Avlağı	Sungurlu	T
19-Höyük Genel Avlağı	Alaca	T
20-Çalköy Genel Avlağı	Alaca	T
21-Sarıkaya Genel Avlağı	Merkez - Mecitözü	T
22-Elmalı Genel Avlağı	Merkez	T
23-Karahacip Devlet Avlağı	Ortaköy	T
24-Kılıçören Genel Avlağı	Merkez	T
25-Seydim Devlet Avlağı	Merkez	T

Çorum İli Avlamlara ait SWOT Analizi	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none"> -Flora ve fauna zenginliği -Halkın doğa turizmine olan ilgisinin ve doğa sevgisinin yüksek olması -Çorum'da av turizm sektörünün gelişmeye açık olması -Kolay ulaşım ağı. 	<ul style="list-style-type: none"> -Yöre halkının çekingenliği ve bilgi eksikliği -Avlak sahalarının tanıtımının ulusal ve uluslar arası tanıtımının yeterince yapılamaması. -İlde av turizmi organizasyonu gerçekleştirecek turizm acentesinin olmaması -İldeki turizm acentelerinin av turizmi konusunda yeterince bilgi sahibi olmamaları -Doğal Güzelliklerin uluslararası düzeyde yeterince tanıtımının yapılmaması
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> -Yöreye artan talep -Ankara –Çorum ve İstanbul-Çorum arasında tamamı bitirilmiş duble yolun olması -Çorum İline yakın bir havalimanının olması (Merzifon 60 km, Samsun 180 km) -Av turizmi kapsamında kullanılacak olan tescilli avlakların sayısının artması 	<ul style="list-style-type: none"> -Doğa turizmi kapasitesinin dışarıdan (yerel halkın dışında) gelen yatırımcılar tarafından kullanılması -Doğa turizmi amaçlı kullanılan alanların doğayı tahrip edici talepler nedeniyle baskı altında olması -Doğal alanlara insan baskısının artması -Yaban hayatı açısından bilinçsiz ve kaçak avlanma

Çorum ili avlak sahalarında doğa turizmi uygulamalarında güçlü yönlerin daha geliştirilmesi, **güçlü yönler ve fırsatlardan yararlanarak zayıflık ve tehditlerin önlenmesine ve doğa turizminin geliştirilmesine yönelik stratejik kararlar;**

1-Av turistlerinin konaklama ihtiyacının nitelikli pansiyon ve benzeri küçük kapasitesi butik otellerle giderilmesi iyi bir çözüm olacaktır,

2-Butik otel/pansiyon tarzı yapıların köylerde yapılmasının teşvik edilmesi önemli kırsal kalkınma için uygun olacaktır, bu oteller yayla turizmi ve diğer turizm çeşitlerinin de konaklama altyapısını temin edeceklerdir.

3-Yerel profesyonel av kılavuzu ihtiyacının 11. Bölge Müdürlüğü imkanları ile eğitim yapılarak giderilmesi, eğitilenlerin seyahat acentelerinde staj imkanlarının olması, yabancı dil eğitimini konuşma seviyesinde almaları faydalı görülmektedir,

4-Çorum Şube Müdürlüğü'nün yaban hayatı bölümü mezunu personel bakımından güçlendirilmesi,

5-Avzlaklarda av sayısının artırılması için doğada av üretimi metotlarının tatbiki,

6-Zorlu kış aylarında av kaynağına yem takviyesinin daha da arttırılması,

7-Avzlaklarımızın ve av kaynağının fuarlar, yaban televizyonu, av dergileri ve benzeri kaynaklarda tanıtılması, yerli ve yabancı av turizmi acenteleri ile görüşme yapılarak tanıtılması,

8-Kırsal kalkınma maksadıyla, av turizmi uygulamalarından yöre insanının daha fazla pay almasına dayalı uygulamanın daha da geliştirilmesi, payın karşılığında yöre insanının av kaynağına müspet fayda temin edebilmesine yönelik düzenlemelerin 11. Bölge Müdürlüğü Çorum Şube Müdürlüğüne yapılması,

4.3.5. Çorum İlindeki Mesire Yerleri

Osmancık Adatepe Mesire Alanı

Osmancık Adatepe Mesire yeri 2006 yılında tescil edilmiş olup. Osmancık İlçesine 3-3-2 km uzaklıkta olup, 40 ha. Büyüklüktedir. B.Tipi Mesiri yeridir. Sahada Karaçam Meşe Ardıç, ağaç türleri vardır.

İskilip Elmabeli Mesire Alanı

2006 yılında tescil edilmiştir. İskilip ilçesine 14 km uzaklıkta olup, 5,5 Ha büyüklüğündedir. B. Tipi Mesiri yeridir. Sahada çam, meşe mevcuttur.

Değerin bilinirliği; Bölgesel seviyede B, Ülke seviyesinde T, Milletlerarası seviyede M

Çorum İli Mesire Alanları		
Adı	İlçesi	Bilinirlik
1- Adatepe Mesire Alanı	Osmancık	B
2- Elmabeli Mesire Alanı	İskilip	B

Çorum İli Mesire Alanlarına ait SWOT Analizi	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none"> -Flora ve fauna zenginliği -Halkın doğa turizmine olan ilgisinin ve doğa sevgisinin yüksek olması -Çorum'da turizm sektörünün gelişmeye açık olması -Çorum ilindeki potansiyel doğa turizmi alanlarının zenginliği -Doğa turizm faaliyetlerine olanak sağlayan topografik yapı -Çorum İline yakın bir havalimanının olması (Merzifon 60 km, Samsun 180 km) 	<ul style="list-style-type: none"> -Yöre halkının çekingenliği ve bilgi eksikliği -Salt anlamda doğa turizme için tanıtım ve pazarlamanın yetersizliği -Sadece doğa turizme hizmet edecek tesisler ve alt yapıdaki eksiklikler -Doğa turizm ürünlerinin tanıtım ve pazarlama eksikliği -Seyahat acentelerinin özel ilgi turları organizasyonları eksikliği -Özellikle yabancı turistlerle ilgili yöre halkının yabancı dil bilgisinin yetersizliği -Turistik faaliyetlerin çok kısa süre olması -Doğal Güzelliklerin uluslararası düzeyde yeterince tanıtımının yapılmaması -Profesyonel olarak doğa turizm faaliyeti yapan kurum, kuruluş ve şirketin çok az olması
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> -Yöreeye artan talep -Ankara –Çorum ve İstanbul-Çorum arasında tamamı bitirilmiş duble yolun olması -Çorum İline yakın bir havalimanının olması (Merzifon 60 km, Samsun 180 km) -Yerel yönetimlerin doğa turizm çalışmalarına yönelik ilgisi 	<ul style="list-style-type: none"> -Doğa turizmi kapasitesinin dışarıdan (yerel halkın dışında) gelen yatırımcılar tarafından kullanılması -Doğa turizmi amaçlı kullanılan alanların doğayı tahrip edici talepler nedeniyle baskı altında olması -Doğal alanlara insan baskısının artması -Alanlarda doğa turizmi amacına uygun olmayan farklı arazi kullanım taleplerinin olması. -Doğa turizm mimarisi geliştirememesi -Çevre Kirliliği

Çorum İli Mesire Alanları doğa turizmi uygulamalarında güçlü yönlerin daha geliştirilmesi, **güçlü yönler ve fırsatlardan yararlanarak zayıflık ve tehditlerin önlenmesine ve doğa turizminin geliştirilmesine yönelik stratejik kararlar;**

- 1-Çorum ilindeki mesire yerinin iyileştirme çalışmalarının yapılması.
- 2-İyileştirme çalışması için teknik katkının sağlanması.
- 3-İskilip Elmabeli Mesire alanının iyileştirme çalışmalarının İskilip Orman İşletme Müdürlüğü tarafından yapılması.
- 4-Osmancık Adatepe Mesire alanının iyileştirme çalışmalarının Çorum Orman İşletme Müdürlüğü tarafından yapılması.
- 5- İlimizde mesire alanı olarak kullanılabilir potansiyel alanların tespiti çalışmasının Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çorum Şube Müdürlüğü ve Orman İşletme Müdürlükleri tarafından yapılması.

4.4. SEÇKİN ÖZELLİKLİ DİĞER SAHALAR

4.4.1. Yaylalar

Kargı Yaylaları

Kargı ilçesinin kuzeyindeki yüksek dağlık bölgede yer alan yayla deniz seviyesinden yaklaşık 1200 m yüksekliktedir. Çorum'a 140 km, Kargı'ya 26 Km uzaklıktadır. Bu bölgede birbirine bağlantılı; Eğinönü, Aksu, Karandu, Göl, Örencik, Karaboya, Gökçedoğan yaylaları mevcuttur . Bu yaylalarda,

yöresel yayla mimarisine uygun yayla evleri geleneği halen devam etmektedir. Üzerlerinde sonradan yapılan Aksu ve Gökçedoğan göletlerinde yetiştirilen alabalıkları, yöreye özgü bitki örtüsü ve bol su kaynakları ile bir doğa harikası görünümündedir.

Abdullah Yaylası

Kargı İlçesinde ve ilin en yüksek dağı olan Köse Dağı (2097) üzerinde yer almaktadır. Çorum'a uzaklığı 114 km, Kargı ilçe merkezine 26 km' dir. Temiz ve bol suyu bozulmamış doğası yanında, sarıçam, karaçam gibi diğer kendine özgü bitki örtüsü ile görülüp konaklamaya değer

yaylalardandır. Bünyesinde 22 yataklı konaklama ünitesi, 120 kişilik restoran ve 1000 kişilik piknik alanı bulunmaktadır.

Bayat Kunduzlu ve Kuşçaçimeni Yaylaları

Çorum İli Bayat İlçesi sınırları içerisinde ve ilçenin kuzeyinde dağlık Karatepe mevkiinde yer almaktadır. İl Merkezine 100 km. İlçe Merkezine 25 km uzaklıktadır. Yöre halkı yayla geleneğini bu yaylalarda sürdürmektedir. Özellikle Kuşçaçimeni Yaylasında yaz aylarında kamp amaçlı çadırlar

kurulmaktadır. Zengin bitki örtüsü ile kaplı olan yaylalarda sarıçam, karaçam ve köknar ağaçları dikkati çekmektedir. Bol su kaynakları ve bozulmamış doğa yapısı ile yayla turizmine elverişli alanların başında gelir. Ulaşım, özel araçların yanı sıra; yaz aylarında hafta sonları Belediye otobüsleri ile sağlanmaktadır.

İskilip Yaylaları

İskilip ilçesine 13 km uzaklıkta, İskilip-Tosya karayolu üzerinde bulunan İskilip Yaylası deniz seviyesinden 1200 m yüksekliktedir İskilip İlçesinin kuzeyinde, sarıçam, karaçam, kök-

nar, meşe gibi yöreye özgü bitki örtüsü ile kaplı yüksek dağ silsilesi üzerinde birbiri ile irtibatlı birçok yayla yer almaktadır. Bunlardan İskilip-Tosya karayolu üzerinde bulunan Elmabeli - Beşoluk ve Çiçekli yaylaları ile aynı güzergahın 8. kilometresinden sola 17 km gidildiğinde Demirbükü ve Yalak yaylalarının piknik ve mesire alanlarından iç turizmde yoğun şekilde yararlanılmaktadır.

Elmabeli Yaylası

Yaylanın alt yapısı büyük ölçüde tamamlanmış alt katı restoran, üst katı otel olarak kullanılan bir bina ile futbol ve voleybol oyun sahaları mevcuttur. Ulaşım özel araçların yanı sıra; İskilip- Tosya arasında çalışan ticari minibüsler, yaz aylarında cumartesi ve pazar günleri Belediye otobüsleri ile sağlanmaktadır.

Osmancık Yaylaları

Başpınar Beldesine 8 km uzaklıkta olup, altyapısı büyük ölçüde tamamlanmıştır. Çadırlarda konaklama mevcuttur.

4.4.2. Göller

Doğal Göller

Çorum ili doğal göller bakımından çok zengin değildir. İl sınırları içerisindeki doğal göllerin başlıcaları merkez ilçede bulunan Eymir (Gölünyazı) Gölü, Kırkgöz Gölü, Elekçi Glü ve Kırkarmut Gölleridir. Yazın suları oldukça azalan bu göllerin bir kısmı tamamen kurumaktadır.

Eymir Gölü

Eymir (Gölünyazı) Gölü Çorum ili Osmancık karayolu Kırkdilim mevkiinde 233.132m² alan kaplayan zengin biyo-çeşitliliğe ve ekosisteme sahip bir göldür. Alanda 30 çeşit kuş türü yaşamakla birlikte 69 tür göçmen kuş da konaklamaktadır. Göl çevresinde yer alan kuş türleri: Elmabaş patka, yeşilbaş pakta , dikkuyruk, sakarmeke, karabatak, mezgeldek, sığırcık, leylek, küçük ak balıkçıl, bildircin, tepeli toygar, saz bülbülü, ibibik, turna, saka, şahinidir.

Göl; avlanma, saz ve kamışların kesimi, sulama suyu olarak kullanıldığı için suyun çekilmesi gibi faktörlerle yok olma tehdidiyle karşı karşıyayken 20 Mayıs 2003 tarihinde "Gölünyazı Sulak Alanı Koruma Eylem Kararı" alınmıştır.

Bu karardan yola çıkarak gerçekleştirilen projede; biyo-çeşitliliği koruma, sulak alanın çevresine uygun fidan dikerek ağaçlandırmak, kuş türleri ve diğer canlılar için yaşam alanı oluşturmak, Gölünyazı Gölü'ne uygun balık türleri atarak zenginleştirmek, ulusal ve uluslar arası düzeyde örnek statü kazandırmak, doğal hayatı araştıran ve inceleyen akademisyenler ve diğer meraklılarına gözlem imkanı sağlamak amaçlanmıştır.

Göletler

Aksu Göleti

Kargı ilçesinde bulunan Alıç Deresi üzerinde kurulmuştur. Sulama amacı ile inşasına başlanan barajın yapımına 1981 yılında başlanmış ve 1982 yılında tamamlanmıştır. Homojen dolgu tekniğiyle inşa edilen barajın depolama hacmi 0.234 hm³ tür. Talvegden yüksekliği 20.5 m olan barajın toplam sulama alanı 44 ha ve proje rantabilitesi 1.37'dir.

Gökçedoğan Göleti

Kargı ilçesinde bulunan Balak Deresi üzerinde kurulmuştur. Sulama amacı ile inşasına başlanan barajın yapımına 1990 yılında başlanmış ve 1993 yılında tamamlanmıştır. Homojen dolgu tekniğiyle inşa edilen barajın depolama hacmi 0.630 hm³ tür. Talvegden yüksekliği 25 m olan barajın toplam sulama alanı 138 ha ve proje rantabilitesi 2.58'dir.

4.4.3. Barajlar

Obruk Barajı

Obruk Baraj Havzası sanayi bölgelerinden yalıt, doğal yapısı bozulmamış, İç Anadolu bölgesinin bittiği Karadeniz bölgesinin başladığı bir coğrafyada bulunmaktadır. Obruk Barajı Çorum'un kuzeyinde dar bir vadide, genişliği 600-700 metreyi geçmeyen 30 km uzunluğunda bir gerdanlık gibi olmuştur. Güneyden-kuzeye, doğudan-batıya uzanan sıra dağlar ormanlarla kaplı olup nefis doğal güzellikler sunmaktadır. Buranın iklimi son derece lezzetli, kaliteli meyve ve sebze yetiştirmeye olanak sağlamaktadır. Bu dağlar 500 metreden 1500 metreye 2 km gibi kısa bir mesafede dik olarak yükseldiklerinden ve bir geçiş noktasında olduklarından zengin yaban hayatını ve endemik bitki türlerini içerisinde barındırmaktadır.

Obruk Baraj Gölünde su tutulması bu güzelliklere güzellik katmıştır. Havzada su sporları; yelken, kürek, sürat, balıkçılık gibi etkinliklerin yanında; yamaç paraşütçülüğü ve yayla turizmi açısından son derece elverişli ortamlar mevcuttur. İlçemiz ve bu havza sahip olduğu doğal güzellikler ve başlatılan organik tarımsal üretim potansiyeli ile ekokent olma yönünde

büyük mesafeler kaydetmiştir. Şirin bir turizm beldesi olarak kısa zamanda layık olduğu yere gelecektir. Bu durum, Çorum ve çevresinin sahip olduğu kültür ve tarih turizmi hinterlandının genişletilmesine büyük olanaklar sağlayacaktır. Bu imkanları değerlendirerek bölgeyi ve ilçeyi turizme hazırlamak, Safranbolu, Amasra, Beypazarı, Amasya gibi beldelere eklemek, bölge ve ülke turizmi için son derece önemlidir.

Bulduğumuz coğrafya içerisinde barındırdığı doğal güzellikleri, havası, suyu, sislerin arkasına gizlenmiş tepeleri ve heybetli dağları ile yeşilin huzur veren güzelliğini bütün doğallığıyla görebileceğiniz eşsiz bir yerdir. Bölgemizde yer alan Obruk Barajında su tutulmasıyla; bu güzellikler içerisinde barındırdığı bereketi kutsarcasına daha da canlanmış, adeta yeşil üstüne kurulu bir cennet ortaya çıkarmıştır.

4.4.4. Dağlar

İl sınırları içerisinde bulunan dağlar, genel olarak yüksek sayılmayacak niteliktedir. Ortalama yükseltileri 1500 m dolayındadır. Bunlar Orta Karadeniz Bölümündeki Canik Dağları ile Ilgaz ve Küre Dağlarının başlangıç noktalarını teşkil eden silsileler şeklinde güneye doğru gittikçe alçalırlar. Yükseklikleri 1000-2000 m arasında değişen tepeleri ile bir taraftan Kızılırmak vadisi kıyılarında, diğer taraftan Yeşilirmak'ın Çekerek Suyu kıyılarında uzayıp giderler. Çorum ilinde bulunan dağlık alanların yüksek kısımları İskilip-Osmancık ve Kargı ilçeleri toprakları üzerindedir.

Ilgaz Dağları

İlin kuzeyindeki alanları kaplayan Ilgaz Dağları, Kargı ilçesinin kuzey kısmında doğu-batı istikametinde uzanır. Dağlık alanı, il sınırları içerisinde Kızılırmak ve onun yan kolunu oluşturan Devrez Çayı sınırlandırır. İl sınırları içerisinde Ilgaz Dağları'nın ortalama yükseltisi 1500-2000 m civarındadır.

İnegöl Dağı

Çorum ilinin kuzeyinde yer alan dağın doğu yarısı Amasya ili sınırlarında, batı yarısı ise Çorum ili (Osmancık) sınırları içinde kalmaktadır. İl sınırları içindeki dağlık kütleyi kuzeyde Kavşak Çayı, güneyde ise Hamamözü Çayı sınırlandırmaktadır. Dağlık alanın en yüksek yerini 1873 m yükseltisiyle İnegöl Tepe oluşturmaktadır. Dağın temelini Ilgaz Masifine ait kayalar oluşturur. Bu kayalar paleozoik yaşlı fillit, kuvarsit, yeşil şist ve mermerlerdir. Temel arazi volkanik kayalar, kalkerler ve Neojen formasyonları ile örtülmüştür.

Köroğlu Dağları

Köroğlu Dağlarının doğu bölümü Çorum ili topraklarında bulunur. İl merkezinin kuzeydoğu bölümünü oluşturan bu dağlık alan, Bayat-İskilip-Kargı ilçeleri arasında kalır. İl sınırları içerisinde ortalama 1500-2000 m yüksekliğinde bulunan Köroğlu Dağları, yaklaşık kuzeydoğu-güneybatı istikametinde uzanır. İl sınırları içerisinde en yüksek zirveyi Öbek Tepe (2013 m) oluşturur.

Buzluk Dağı

İlin güneydoğusunda, Ortaköy ilçesinin kuzeybatısında bulunur. Kuzeyde Çorum Çayı ili güneyden Çekerek Irmağı arasında, yaklaşık olarak kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanır. En yüksek yerini Büyüksivri Tepe (1406 m) oluşturur. Nispi yükseltisi, batıdaki Çekerek Irmağı vadi tabanına göre yaklaşık 1000 metreyi bulmaktadır. Dağın üst kısımları, bilhassa kuzeyde hem faylanmalara uğradığı, hem de akarsularla yarıldığı için, ana hatlarıyla platoluk bir görünüm kazanmıştır.

Köse Dağları

Köse Dağı, ilin orta kısmında yer alan önemli bir dağlık küttedir. Laçın ve Oğuzlar ilçesinden Sungurlu'ya kadar yaklaşık uzunluğu 75 km civarında olan dağlık küttelin uzanışı kuzeydoğu-güneybatı istikametindedir. Kabaca kuzeybatıda Kızılırmak, güneydoğu ve doğuda ise Çorum Çayı ve kolları tarafından sınırlandırılmıştır.

Ortalama 1000-1750 m yükseltiye sahip dağlık alanın kuzey

kısımlarının yüksekliği daha fazladır. Köse Dağı kütesinin batı kesimleri yaygın olarak Eosen fliş ve Jura kalkerlerinden, doğu kesimleri ise Mesozoik ofiolitleri ve Neojen andezitlerinden oluşmaktadır. Ayrıca, batıda Oligo-Miosen örtü formasyonları da bulunmaktadır.

4.4.5. Şifalı Sular

İlin Jeotermal Potansiyeli

Çorum ili jeotermal enerji kaynakları bakımından zengin illerimizden biri değildir. İldeki sıcak su kaynakları yoğun olarak Cumhuriyet döneminde kullanılmaya başlanmıştır. Ancak, çorumdaki sıcak suların kullanımı milattan önceki dönemlere kadar uzanır. Günümüzde Çorum ilindeki sıcak su kaynakları daha çok tedavi amaçlı kaplıçalarda ve turistik tesislerde kullanılmaktadır. İlde, jeotermal enerji ile ilgili ilk araştırmalar sıcak su kaynaklarının bulunduğu bölgelere yönelmiştir.

Ülkemize yeni enerji kaynakları kazandırmayı amaç edinen MTA jeofizik rezisivite ekibi jeotermal enerji yönünden Çorum ili sıcak su kaynaklarını da içine alan sahayı incelemiştir. Bu sahada yapılan etütlerin amacı, jeoelektrik parametrelerin sıcaklıkla değişiminden yararlanarak jeotermal akışkanı içeren rezervuar kayacın durumunu belirlemek ve tektonik yapıyla olan ilişkisini ortaya koymaktır.

Çorum ilinde Mecitözü-Figani ve Hamamlıçay olmak üzere iki adet jeotermal alan bulunmaktadır. Bu alanlarda suların sıcaklık ve debilerini yükseltmek amacıyla MTA ekipleri tarafından sondajlar açılmıştır.

4.4.6. Vadiler

Çorum ve yakın çevresi Miyosen ortalarına kadar bir sedimantasyon sahası durumunda idi. Miyosen sonlarına doğru Kuzey Anadolu Fay Hattı boyunca Taşova-Erbaa depresyonunun çökmesine bağlı olarak Çorum havzasındaki gölün suları Yeşilirmak vasıtası ile bu depresyona boşaltılmaya başlamıştır.

İlin büyük kısmını drene eden Kızılırmak'ta benzer bir oluşum süreci geçirmiş, Miyosen sonlarında havzaların birbirine eklenmesiyle Kızılırmak vadisi çok çabuk gelişmiş ve Pliyosen başlarında Kızılırmak Havzasının büyük kısmı oluşmuştur.

İncesu Boğazı

İncesu Boğazı, Çorum'un Ortaköy İlçesine bağlı İncesu Köyü ile Yozgat'ın Aydıncık İlçesine bağlı Kazankaya Köyü arasında, Çekerek Irmağı tarafından açılmış bir epijenik yarmavadidir. Büyük kısmı ile kıvrımlı-kırıklı Jura-Kretase arazisi üzerinde açılmış olan vadinin ortalama yatak eğimi % 35 civarındadır. Toplam uzunluğu 8 km'yi bulan vadi boyunca, bağıl yarılma yer yer 500 m'yi geçer. Vadi içerisinde farklı

seviyelerde şekillere ve yapıya bağlı asimetrilere rastlanılır. Ayrıca, boğaz içerisinde vadi tabanı çok az yerde genişlemektedir. Boğaz içerisinde tarım ve hayvancılık gibi faaliyetlerin yapılması çok güçtür. Gerekli düzenlemelerin yapılmasıyla turizm amaçlı rafting ve dağcılık (yamaç tırmanışı) gibi sportif faaliyetlerin rahatlıkla yapılabileceği düşünülmektedir.

Gerek tektonik ve gerekse iklimatik faktörlere bağlı olarak şekillenen İncesu Yarmavadisi'nin polijenik bir karakter taşıdığı görülmektedir. Ayrıca, bugünkü topografya yüzeyi üzerinde inkonse- kant bir şekilde akmakta olan Çekerek Irmağı'nın, Pliyosen örtü arazisi üzerinde konsekant olarak kurulmuş olduğu ve zaman içinde epijenik bir şekilde anakayaya saplandığı anlaşılmaktadır.

Kırkdilim Boğazı

Kırkdilim Boğazı, Çorum'un Laçın ilçesine bağlı Kırkdilim Köyü ile Laçın ilçesi arasında, Hamamözü Çayının bir kolu tarafından açılmış bir epijenik yarma vadidir. Büyük kısmı ile kıvrımlı-kırıklı Jura - Kretase arazisi üzerinde açılmış olan vadinin ortalama yatak eğimi % 35 civarındadır. Toplam uzunluğu 7 km'yi bulan vadi boyunca, bağıl yarılma yer yer 500 m'yi geçer. Vadi içerisinde farklı seviyelerde şekillere ve yapıya bağlı asimetrilere rastlanılır. Ayrıca, boğaz içerisinde vadi tabanı çok dardır. Çıkış kısmına doğru vadi tabanının kısmen genişlediği görülür. Son derece sarp ve eğimli olan boğaz içerisinde tarım ve hayvancılık gibi faaliyetlerin yapılması çok güçtür.

4.4.7. Akarsular

Başlıca Akarsuları ve Özellikleri

Çorum ilinin geniş topraklarında oluşan akarsular, Türkiye'nin iki akarsu havzasında yer alırlar. Bu havzaları oluşturan Kızılırmak ve Yeşilirmak sularını Karadeniz'e kavuşturduğu için açık havza durumundadırlar.

Kızılırmak

Çorum ili topraklarının yaklaşık 2/3'ü Kızılırmak Havzası içerisinde kalmaktadır. Sungurlu, Boğazkale, Uğurludağ, Bayat, İskilip, Kargı, Osmancık, Laçın, Dodurga ve Oğuzlar ilçelerinin tamamı Kızılırmak Havzası içerisinde kalmaktadır. Çorum merkez ilçesinin sadece Köse Dağının tepelerinden, Kızılırmak'a kadar olan çok az bir alanı bu havza içerisine girer.

Kızılırmak, Çankırı ili topraklarının güneyinden gelerek, Sungurlu ilçesinin Kula Köyü civarında il topraklarına girer. Yine burada en önemli kollarından olan Delice Çayı ile birleşir. Bayat Çayı, Meydan Çayı, Karaören Deresi ve Dodurga Çayını aldıktan sonra kuzeye yönelir. Batıdan Hamamözü Çayı ve Kaysak Çayının da katılmasıyla Osmancık'a ulaşır. Ovacık ve Değirmen çaylarını alan Kızılırmak'a Kargı İlçesinin Çeltiközü Köyü yakınlarında batıdan gelen ikinci büyük kolu olan Devrez Çayı birleşir.

Kızılırmak bütün çığırı boyunca yaptığı en dar, en sert dirseği Kargı ilçesinin Çeltiközü Köyü yakınlarında yapar. Kamil Bucağı yakınlarında yönünü tekrar kuzeydoğuya çevirir ve Aydıncöy'ün kuzey batısından il topraklarını terk eder. Daha sonra Durağan yakınlarından son büyük yan kolu olan Gökırmak' ı alan Kızılırmak kuzeye yönelir ve Bafra Ovasında yayılır ve Bafra Burnundan denize dökülür. Ülkemizin önemli kıyı ovalarından birisini oluşturan Kızılırmak binlerce yıl boyunca sürükleyip yığıldığı alüvyonlarla Bafra Ovasının oluşumunu sağlamıştır. Toplam uzunluğu 1355 km olan (Bütün yağış alanı 76.250 km²) Kızılırmak'ın yaklaşık 200 km'ye yakın kısmı il toprakları içerisinde akış göstermektedir.

Yeşilirmak

Yeşilirmak, Çorum ilinin ikici büyük açık akarsu havzasıdır. İl topraklarının güney ve güneydoğusunu drene eder. Çorum ilçe merkezi topraklarının çok büyük bir kısmını, Alaca, Ortaköy ve Mecitözü ilçeleri topraklarının tamamına yakını drene eder. İlde Yeşilirmak'ın ana akarsuyu yoktur. Sadece onun bazı kolları il topraklarında oluşur. Karadeniz'e dökülen büyük akarsulardan birisi olan Yeşilirmak, birbirine yakın büyüklükte üç ana kolun birleşmesinden doğmuştur.

Çekerek Irmağı, Çorum Çayı ve Tokat Çayı birleşince Yeşilirmak başlar (Bütün yağış alanı 36.000 km²), Kelkit Irmağı karışınca büyür. Tokat Çayı, Sivas İli Suşehri İlçesi'nin güneybatısındaki Köse Dağlarından doğar, İl merkezinden direk geçmeyen Yeşilirmak'a Çorum Çayı, Alaca Irmağı ve Mecitözü Çayları Amasya sınırları içerisinde katılırlar. Yeşilirmak, Çekerek Irmağı ile Kayabaşı mevkiinde birleşir. Amasya şehir merkezinde Tersakan Çayı ile Taşova-Erbaa sınırında ise Kelkit Çayı ile birleşerek büyüyen Yeşilirmak, büyük bir akarsu olarak Canik Dağları'nı uzun, fakat yer yer genişçe bir boğazdan geçer, daha ileride dar ve derin, suların hızlı aktığı, bu nedenle kayıkların buradan geriye işleyemedikleri boğazdan geçer. Buradan geçtikten sonra Çarşamba Ovasında yayılır ve Civa burnundan denize dökülür. Yaklaşık olarak 1000 km² lik bir alan kaplayan bu kıyı ovası, Yeşilirmak'ın binlerce yıl boyunca sürükleyip yığıldığı alüvyonlardan oluşmuş büyük bir deltadır.

Yeşilirmak yaklaşık 519 km uzunluğundadır. Yeşilirmak'ın yıllık ortalama akım miktarı 55.81 m³/sn dir. Ancak zaman zaman bu ortalamanın çok üstünde ve altında değerler de ölçülmüştür. Nitekim 14.03.1968 günü 612 m³/sn ile mutlak maksimum, 15.08.1962 günü ise 0.990 m³/sn ile mutlak minimum değerler ölçülmüştür. Yıl içerisindeki en yüksek ortalama akım 127.6 m³/sn ile nisan ayında gerçekleşmektedir. Bu aydan itibaren hızla azalmaya

başlayan akım değerleri 13.89 m³/ sn ile ağustos ayında en düşük değere iner. Taşkınlar genellikle Mart, Nisan, Mayıs aylarında gerçekleşir.

Çekerek Irmağı

Çekerek Irmağı, Sivas'ın Çamlıbel Dağlarından kaynağını alır, Sulusaray'da ovada akar ve Akdağ'dan inen birçok dereyi toplar. Buraya kadar boğazlardan geçip, ovalardan akış gösteren Çekerek Irmağı, Alan Dağını yarıdığı yerdeki dar ve derin boğazda yüksek bir düşüş yapar. Burası elektrik enerjisi elde etmeye elverişli bir su gücü yeri olarak değer kazanır. Göynücek İlçesi Bektemür Köyü yakınlarında Çorum çayını alan Çekerek Irmağı daha da büyür. Amasya'nın 15 km güneybatısında Kayabaşı civarında Tokat Çayı ile birleşir.

İlkbahar ve Sonbahar ayları ırmağın sularının yükseldiği dönemdir. Çekerek Irmağı toplam 256 kilometre uzunluğundadır. Çorum il sınırlarına Ortaköy ilçesinin İncesu yakınlarındaki İncesu Kanyonu'ndan girer. Buradan itibaren yaklaşık 16 km il sınırları içerisinde akış gösterdikten sonra Senemoğlu Köyü doğusundan Çorum ili topraklarını terk eder. Buradan itibaren Amasya ili sınırlarında akış gösterir. Yıllık ortalama akımı 32.96 m³/sn dir . Minimum akım değerine ağustos ayında (5.07 m³/sn), maksimum akım miktarına ise mart ayında (83.62 m³/sn) ulaşmaktadır. Önemli kolları Çorum ve Mecitözü (Efennik) Çayları'dır. Çekerek Irmağı üzerinde özellikle Amasya İli'nin taşkınlardan korunması, enerji üretimi ve sulama amaçlı Süreyyabey Barajı inşa edilmektedir.

4.4.8. Kanyonlar

İncesu Kanyonu

Yozgat İli, Aydıncık ilçesi Kazankaya köyünden başlayıp, İlimiz Ortaköy ilçesi İncesu köyünde bitmektedir. 12 km uzunluğunda olup, yaklaşık 3 km lik kısmı ilimiz sınırları içerisinde. 35,33 boylam, 40,26 Enlem arasında olup 5615 (ha) yüz ölçüme sahiptir. 12 Km uzunluğundaki incesu kanyonu ortalama 50 m genişliğinde 100-500 m yükseklikteki kayalar arasında bulunmakta ve içerisinden Çekerek ırmağı geçmektedir. Kanyonun suları Ağustos ayında çekilmeye başlıyor ve Eylül ayının sonlarına kadar kanyona girilebiliyor.

Rakımı Kazankaya tepesi (1201 m) yüksekliğindedir.

İncesu köyünden girişten 1 km uzaklıkta suyun aktığı yöne doğru sol tarafta kayalar üzerinde ve ırmağın yatağından 1,5 m yükseklikte kolossal tanrıça kabartması (KYBELE) görülmektedir. Tanrıçanın yüzünün baktığı yönde bir akrapolin olması gerektiği uzmanlar tarafından belirtilmektedir.

Ayrıca kale kalıntıları ve insan eliyle yapılmış 300 m uzunluğundaki dehlizler de bulunmaktadır. Adı geçen tarihi eserler kanyonun ilimiz sınırları içerisinde kalan bölümündedir. Ayrıca kanyon zengin doğal güzellikleri ve zengin peyzaj özellikleri içerisinde bulundurmaktadır.

Bununla birlikte kanyon içerisinde yüksek tepelerde bulunan yaban hayatı (kartal, şahin ve akbaba yuvaları vb. kuşlar) yörede bulunan yaban hayvanları (kurt, tilki, yaban domuzu vb.) ve ırmak içerisinde bulunan su ürünleri (balık, yengeç ve zehirsiz su yılanları vb.) ile zengin bir faunaya ile kanyon içerisinde bulunan renk renk çiçekler, orman ağaçları (Çınar, Ardıç, Kızılcam, Meşe, İncir, Fındık, Ceviz, Erik, Armut ve Böğürtlen vb.) ve floraya sahiptir.

Değerin bilinirliği; Bölgesel seviyede B, Ülke seviyesinde T, Milletlerarası seviyede M

Çorum İli Yaylalar, Dağlar, Vadiler ve Kanyonlar		
Adı	İlçesi	Bilinirlik
Yaylalar		
1-Kargı Yaylaları (Çetmi, Akbelen, Gökçedoğan, Örencik, Kuru, Eğinönü, Çobanlar, Abdullah, Aksu, Karakise, Mora ve Göl)	Kargı	B
2- İskilip Yaylaları (Elmabeli, Beşoluk, Yalak ve Demirci)	İskilip	B
3- Bayat Yaylaları (Kunduzlu, Kuşçaçimen, Yazıçam ve Alaçay	Bayat	B
4- Osmancık Yaylaları (Başpınar-Karaca yaylası)	Osmancık	B
Dağlar		
1-İlgaz Dağları	Kargı	B
2-İnegöl Dağı	Osmancık	B
3-Eğerli Dağı	Merkez	B
4-Köroğlu Dağları	Bayat-İskilip-Kargı	B
5-Buzluk Dağı	Ortaköy	B
6-Elmalı Dağı	Merkez-Alaca-Sungurlu	B
7-Zincirli Dağı	Sungurlu-Boğazkale-Merkez	B
8-Köse Dağları	Laçın-Oğuzlar	B
Vadiler		
1-Kızılırmak Vadisi	Uğurludağ-İskilip-Oğuzlar-Osmancık-Kargı	B
2-Yeşilirmak Vadisi	Ortaköy	B
Kanyonlar		
1-İncesu Kanyonu	Ortaköy	B

Çorum İli Yaylalar, Dağlar, Vadiler ve Kanyonlara ait SWOT Analizi	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<p>-Çorum ilinin zengin tarihi ve kültürel birikimi</p> <p>-Flora ve fauna zenginliği</p> <p>-Halkın doğa turizmine olan ilgisinin ve doğa sevgisinin yüksek olması</p> <p>-Çorum’da turizm sektörünün gelişmeye açık olması</p> <p>-Çorum ilindeki potansiyel doğa turizmi alanlarının zenginliği</p> <p>-Doğa turizm faaliyetlerine olanak sağlayan topografik yapı</p> <p>-Yaban Hayatı ve Yaşam alanlarının koruma altında olması</p> <p>-Kolay ulaşım ağı</p>	<p>-Doğa turizmi bölgelerindeki köylü profilinin çekingenliği ve bilgi eksikliği</p> <p>-Köylülerin devletin mali olanaklarını kullanmada deneyimsiz ve çekingen olmaları</p> <p>-Kurumların doğa turizmi konusunda personel ve mevzuat olarak henüz güçlü bir yapıya ulaşmaması</p> <p>-Yeterli uzman olmaması</p> <p>-Doğa turizmi faaliyetlerinin çok geniş bir alanda dağılım göstermesi planlamayı olumsuz yönde etkilemektedir.</p> <p>-Salt anlamda doğa turizme için tanıtım ve pazarlamanın yetersizliği</p> <p>-Sadece doğa turizme hizmet edecek tesisler ve alt yapıdaki eksiklikler</p> <p>-Doğa turizm ürünlerinin tanıtım ve pazarlama eksikliği</p> <p>-Seyahat acentalarının özel ilgi turları organizasyonları eksikliği</p> <p>-Özellikle yabancı turistlerle ilgili yöre halkının yabancı dil bilgisinin yetersizliği</p> <p>-Doğal Güzelliklerin uluslararası düzeyde yeterince tanıtımının yapılmaması</p> <p>-Profesyonel olarak doğa turizm faaliyeti yapan kurum, kuruluş ve şirketin çok az olması</p>
Fırsatlar	Tehditler
<p>-Kalkınma ajanslarının doğa turizmi projelerini desteklemesi</p> <p>-STK’ların doğa turizmine yönelik talepleri</p> <p>Yöreye artan talep</p> <p>-Ankara –Çorum ve İstanbul-Çorum arasında tamamı bitirilmiş duble yolun olması</p> <p>-Türkiye Turizm Stratejisinde (2023) Çorum’un Hitit Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi içerisinde yer alması</p> <p>-Çorum İline yakın bir havalimanının olması (Merzifon 60 km, Samsun 180 km)</p> <p>-Yerel yönetimlerin doğa turizm çalışmalarına yönelik ilgisi</p> <p>-Doğa turizm alanında kullanılacak yaylaların sayısının fazla olması</p> <p>-Kızılırmak havzasında iklimin uygun olmasından dolayı polikültür tarımın yapılması</p>	<p>-Doğa turizmi kapasitesinin dışarıdan (yerel halkın dışında) gelen yatırımcılar tarafından kullanılması</p> <p>-Doğa turizmi amaçlı kullanılan alanların doğayı tahrip edici talepler nedeniyle baskı altında olması</p> <p>-Doğal alanlara insan baskısının artması</p> <p>-Alanlarda doğa turizmi amacına uygun olmayan farklı arazi kullanım taleplerinin olması.</p> <p>-Yaban hayatı açısından bilinçsiz ve kaçak avlanma</p> <p>-Çevre Kirliliği</p>

Çorum İli Yaylalar, Dağlar, Vadiler ve Kanyonlara ve benzeri sahalara dayalı doğa turizmi uygulamalarında güçlü yönlerin daha geliştirilmesi, **güçlü yönler ve fırsatlardan yararlanarak zayıflık ve tehditlerin önlenmesine ve doğa turizminin geliştirilmesine yönelik stratejik kararlar;**

1-Yaylalarda pansiyonculuk uygulamalarının geliştirilmesi uygun görülmektedir,

2-Yayla evlerinin turizme uygun olanlarının tespit edilerek öncelikle sahiplerinin teşvik edilmesi,

3-Yaylaların tamamında atlı, yürüyüş ve bisikletli gezi rotalarının tespit edilerek işaretlenmesi işlerinin Kaymakamlıklarca öncelikli olarak yaptırılması,

4-Yaylacılığın geliştirilmesi ve desteklenmesi için İl Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğüne gerekli uygulamaların başlatılması,

5-Mevcut, turizm destinasyonlarına bu sahaların da eklenerek zenginleştirilmesi çalışmasının İl Turizm ve Kültür Müdürlüğü ve Orman ve Su İşleri Şube Müdürlüğü'nce yapılması,

6-Özellikle Kargı-İskilip ve Bayat ilçeleri Yaylalar yönünden zengin olup, ulaşım imkânlarının da uygun olması sebebi ile bu faaliyette ilk planda uygulamalarda yer almalıdır,

7-Kırsal kalkınma maksadıyla, yöre insanının faaliyetlerden daha fazla pay almasına dayalı uygulamaların geliştirilmesi,

8-Kırsal kalkınma maksadıyla, yöre insanının faaliyetlerden daha fazla pay almasına dayalı uygulamaların geliştirilmesi, yöre insanının müspet fayda temin edebilmesine yönelik düzenlemelerin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 11. Bölge Müdürlüğü, Kaymakamlıklar ve diğer ilgili kuruluşlarca yapılması,

9-Turistlerin can güvenliği sebebi ile Dağ ve Kanyon Kurtarma Timlerinin kurulması AFAD İl Müdürlüğüne eğitilmeleri lüzumludur,

Değerin bilinirliği; Bölgesel seviyede B, Ülke seviyesinde T, Milletlerarası seviyede M

Çorum İli Göller, Göletler, Barajlar, Şifalı Sular ve Akarsular		
Adı	İlçesi	Bilinirlik
Göller		
1-Eymir (Gölünyazı), Gölbel	Osmancık	B
2-Elekçi, Kırkarmut	Sungurlu	B
Göletler		
1-Alaca Barajı, Geven, Bozdoğan, Höyük, Sincan,	Alaca	B
2-Çorum Barajı, Yenihayat, Evciyenikışla, Seydim I, ve II,	Merkez	B
3-İnegazili	Sungurlu	B
4-Geykoca, Hıdırlık,	Mecitözü	B
5-Pınarlı göleti	Ortaköy	B
6-Aksu, Gökçedoğan	Kargı	B
7-Boğazkale ve Sarıçiçek göleti	Boğazkale	B
Akarsular		
1-Kızılırmak	Uğurludağ-İskilip-Oğuzlar-Osmancık-Kargı	B
2-Yeşilirmak	Ortaköy	B
3-Çekerek ırmağı	Ortaköy	B
Barajlar		
1-Obruk HES	Oğuzlar	B

Çorum İli Göller, Göletler, Barajlar, Şifalı Sular ve Akarsulara ait SWOT Analizi	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none"> -Çorum ilinin zengin tarihi ve kültürel birikimi -Flora ve fauna zenginliği -Halkın doğa turizmine olan ilgisinin ve doğa sevgisinin yüksek olması -Çorum’da turizm sektörünün gelişmeye açık olması -Çorum ilindeki potansiyel doğa turizmi alanlarının zenginliği -Doğa turizm faaliyetlerine olanak sağlayan topografik yapı -Su sporlarına uygun özel alanların olması 	<ul style="list-style-type: none"> -Kurumların doğa turizmi konusunda personel ve mevzuat olarak henüz güçlü bir yapıya ulaşmaması -Yeterli uzman olmaması -Doğa turizmi faaliyetlerinin çok geniş bir alanda dağılım göstermesi planlamayı olumsuz yönde etkilemektedir. -Salt anlamda doğa turizme için tanıtım ve pazarlamanın yetersizliği -Sadece doğa turizme hizmet edecek tesisler ve alt yapıdaki eksiklikler -Seyahat acentalarının özel ilgi turları organizasyonları eksikliği -Özellikle yabancı turistlerle ilgili yöre halkının yabancı dil bilgisinin yetersizliği -Doğal Güzelliklerin uluslararası düzeyde yeterince tanıtımının yapılmaması -Profesyonel olarak doğa turizm faaliyeti yapan kurum, kuruluş ve şirketin çok az olması
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> -Kalkınma ajanslarının doğa turizmi projelerini desteklemesi -STK’ların doğa turizmine yönelik talepleri -Yöreye artan talep -Ankara –Çorum ve İstanbul-Çorum arasında tamamı bitirilmiş duple yolun olması -Türkiye Turizm Stratejisinde (2023) Çorum’un Hitit Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi içerisinde yer alması -Çorum İline yakın bir havalimanının olması (Merzifon 60 km, Samsun 180 km) -Yerel yönetimlerin doğa turizm çalışmalarına yönelik ilgisi -Kızılırmak havzasında iklimin uygun olmasından dolayı polikültür tarımın yapılması 	<ul style="list-style-type: none"> -Doğa turizmi kapasitesinin dışarıdan (yerel halkın dışında) gelen yatırımcılar tarafından kullanılması -Doğa turizmi amaçlı kullanılan alanların doğayı tahrip edici talepler nedeniyle baskı altında olması -Doğal alanlara insan baskısının artması Alanlarda doğa turizmi amacına uygun olmayan farklı arazi kullanım taleplerinin olması -Çevre Kirliliği

Çorum İli Göller, Göletler, Barajlar, Şifalı Sular ve Akarsulara ait doğa turizmi uygulamalarında güçlü yönlerin daha geliştirilmesi, **güçlü yönler ve fırsatlardan yararlanarak zayıflık ve tehditlerin önlenmesine ve doğa turizminin geliştirilmesine yönelik stratejik kararlar;**

- 1-İç Sularda Sportif balıkçılığa uygun yerlerin İl Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ile Orman ve Su İşleri İl Şube Müdürlüğü tarafından detaylı olarak planlanması,
- 2-Akarsu ve göllerde balıklandırma çalışmalarının yapılması
- 3-Sportif balıkçılık sahalarına uygun nitelikli sportif balıkçılık iskeleleri yapılması,
- 4-Bu yerlere ait broşürün basılarak turistlerin istifadesine sunulması,
- 5-Sportif balıkçılık ve kuş gözlemciliği gruplarına ulaşarak bu sahalarda da çalışmalar yapılması,
- 6-HES lerin sahaya bırakması gereken cansuyu miktarlarının kontrolünde DSİ ve ilgili kuruluşlar tarafından gerekli titizliğin gösterilmesi,
- 7-Sportif balıkçılık ve sulak sahalara yönelik turizm çeşitlerinde yöre insanının kırsal kalkınmasını temin maksadıyla öncelikli olarak yöre insanının rol alacağı uygulamalara yer verilmesi,
- 8-Şifalı suların Çorum ve bölge için öne çıkarılmamış bir değer olması, sağlık turizmi talebinin bu yöne de gelişmesi sebebi ile bu kaynakların detaylı incelemesinin il özel idaresi tarafından yapılarak uygun olanların projelendirilmesi,
- 9-Bu kaynakların ilimizde yapılmakta olan diğer turizm destinasyonlarına entegre edilerek bu destinasyonlara zenginlik katılmasının uygun olacağı,
- 10-Kaynakların kullanımında ekolojik sürdürülebilirlik ilkelerine dikkat edilmesi,
- 11-Kırsal kalkınma maksadıyla, yöre insanının faaliyetlerden daha fazla pay almasına dayalı uygulamaların geliştirilmesi,

4.5. ÇORUM İLİ DOĞA TURİZM GZTF ANALİZ TABLOSU

GÜÇLÜ YÖNLER	FIRSATLAR
<p>-Çorum ilinin zengin tarihi ve kültürel birikimi</p> <p>-Flora ve fauna zenginliği</p> <p>-Halkın doğa turizmine olan ilgisinin ve doğa sevgisinin yüksek olması</p> <p>-Çorum’da turizm sektörünün gelişmeye açık olması</p> <p>-Çorum ilindeki potansiyel doğa turizmi alanlarının zenginliği</p> <p>-Alacahöyük, Hattuşa ve Şapinuva gibi ayrı doğa turizm markalarının olması.</p> <p>-Doğa turizm amaçlı kullanılabilecek özelliklere sahip Milli ve Tabiat Parklarının olması</p> <p>-Doğa turizm faaliyetlerine olanak sağlayan topografik yapı</p> <p>-Turizm eğitimi veren nitelikli bir kurumun olması (Otelcilik ve Turizm Lisesi)</p> <p>-Zengin ve çeşitli mutfağı</p> <p>-Yaban Hayatı ve Yaşam alanlarının koruma altında olması</p> <p>-Kolay ulaşım ağı</p> <p>-Doğa turizme yönelik kullanılabilecek doğal ve kültürel zenginlikler, el sanatları, etkinlikler.</p> <p>-Su sporlarına uygun özel alanların olması</p>	<p>-Kalkınma ajanslarının doğa turizmi projelerini desteklemesi</p> <p>-STK’ların doğa turizmine yönelik talepleri</p> <p>-Yöreeye artan talep</p> <p>-Ankara –Çorum ve İstanbul-Çorum arasında tamamı bitirilmiş duple yolun olması</p> <p>-Türkiye Turizm Stratejisinde (2023) Çorum’un Hitit Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi içerisinde yer alması</p> <p>-Çorum İline yakın bir havalimanının olması (Merzifon 60 km, Samsun 180 km)</p> <p>-Yerel yönetimlerin doğa turizm çalışmalarına yönelik ilgisi</p> <p>-Av turizmi kapsamında kullanılacak olan tescilli avlakların sayısının artması</p> <p>-Doğa turizm alanında kullanılabilecek yaylaların sayısının fazla olması</p> <p>-Kızılırmak havzasında iklimin uygun olmasından dolayı polikültür tarımının yapılması</p>

ZAYIF YÖNLER	TEHDİTLER
<p>-Doğa turizmi bölgelerindeki köylü profilinin çekingenliği ve bilgi eksikliği</p> <p>-Köylülerin devletin mali olanaklarını kullanmada deneyimsiz ve çekingen olmaları</p> <p>-Kurumların doğa turizmi konusunda personel ve mevzuat olarak henüz güçlü bir yapıya ulaşmaması</p> <p>-Yeterli uzman olmaması</p> <p>-Doğa turizmi faaliyetlerinin çok geniş bir alanda dağılım göstermesi planlamayı olumsuz yönde etkilemektedir</p> <p>-Salt anlamda doğa turizme için tanıtım ve pazarlamanın yetersizliği</p> <p>-Sadece doğa turizme hizmet edecek tesisler ve alt yapıdaki eksiklikler</p> <p>-Doğa turizm ürünlerinin tanıtım ve pazarlama eksikliği</p> <p>-Yurt dışında olduğu gibi ekolojik köyler veya portallarının olmayışı</p> <p>-Seyahat acentalarının özel ilgi turları organizasyonları eksikliği</p> <p>-Özellikle yabancı turistlerle ilgili yöre halkının yabancı dil bilgisinin yetersizliği</p> <p>-Turistik faaliyetlerin çık kısı süre olması</p> <p>-Doğal Güzelliklerin uluslararası düzeyde yeterince tanıtımının yapılmaması</p> <p>-Profesyonel olarak doğa turizm faaliyeti yapan kurum, kuruluş ve şirketin çok az olması</p>	<p>-Doğa turizmi kapasitesinin dışarıdan (yerel halkın dışında) gelen yatırımcılar tarafından kullanılması</p> <p>-Doğa turizmi amaçlı kullanılan alanların doğayı tahrip edici talepler nedeniyle baskı altında olması</p> <p>-Doğal alanlara insan baskısının artması</p> <p>-Alanlarda doğa turizmi amacına uygun olmayan farklı arazi kullanım taleplerinin olması</p> <p>-Doğa turizm mimarisi geliştirememesi</p> <p>-Yaban hayatı açısından bilinçsiz ve kaçak avlanma</p> <p>-Arkeolojik alanlarda yapılan tahribat</p> <p>-Çevre Kirliliği</p> <p>-Festival ve şenliklerle bilinen yayla kullanım alanlarında kontrolsüz çevre bozulmaları</p>

Çorum iline ait doğa turizmi uygulamalarında güçlü yönlerin daha geliştirilmesi, güçlü yönler ve fırsatlardan yararlanarak zayıflık ve tehditlerin önlenmesine ve doğa turizminin geliştirilmesine yönelik stratejik kararlar;

- 1- Tarihi Milli Parkın 1974 yılında yapılan Uzun Devreli Gelişme Planının Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından güncellenmesi, ziyaretçi tanıtım merkezi ve diğer alt yapı tesislerinin yapılması.
- 2- Yöre halkının alandan ekonomik olarak faydalanabilmesi için gerekli alan kılavuzluğu hizmetlerinde yöre insanının kullanılabilmesi için eğitim seminerlerinin verilmesi için projelerin hayata geçirmeleri.
- 3- Çorum Orman ve Su İşleri Şube Müdürlüğü tarafından Ortaköy İncesu kanyonunun tabiat parkı ilan edilmesi çalışmalarının yapılması ve makama sunulması.
- 4- Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çorum Şube Müdürlüğü tarafından Avcı derneklerinin doğa turizmi konusunda bilinç düzeyinin artırılması amacıyla eğitim çalışmaları yapmak.
- 5- Doğa turizm alanlarındaki tür çeşidini ve sayısını artırmak.
- 6- Faunanın zenginleştirilmesi için uygulama projelerinin hazırlanması. Ar-Ge projeleri için Ar-Ge kuruluşlarıyla işbirliği yapılması
- 7- Doğa turizmi yapılan alanlarda kuş türlerinin davranışlarına uygun yuva modellerinin geliştirilmesi; Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çorum Şube Müdürlüğü ve STK ların koordineli olarak projeleri oluşturması.
- 8- Çorum ilinin florasının çıkarılması ve endemik türlerinin belirlenmesi amacıyla Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çorum Şube Müdürlüğü, Hitit Üniversitesi ve STK lar ile işbirliği yapılması.
- 9- Çorum ili genelinde bulunan doğal ve yapay su alanlarında ve sportif olta balıkçılığı faaliyetinin gerçekleştirilmesine yönelik çalışmaların Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çorum Şube Müdürlüğü, Orman İşletme Müdürlükleri ve İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü tarafından projelerin yapılması.
- 10- Çorum ilinde en çok tercih edilen doğa yürüyüş parkurlarının belirlenerek katılımcı bir yaklaşımla bu alanlarda iyileştirme çalışmalarının yapılması. Ortaköy-İncesu Kanyonu'nda kaya tırmanışı faaliyetini gerçekleştirecek kişilerin ihtiyaçlarının karşılanması için kamp alanı düzenlenmesi yapılması. Bununla ilgili olarak Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çorum Şube Müdürlüğü , İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünün koordineli olarak proje yapmaları ile birlikte İl Özel İdaresinden kaynak sağlanarak kamp alanlarının düzenlenmesi.

- 11- Nesli tükenme tehlikesi altında olan ve Çorum ilinde bulunan Karaakbaba gözlemi için Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çorum Şube Müdürlüğü, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve STK lar tarafından proje yapılması.
- 12- Uğurludağ ilçesi Eski çeltek ve Ambarcı köylerinde Leylek dostu köy olarak ilanı için gerekli etüd ve envanter projelerinin Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çorum Şube Müdürlüğü, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve STK lar tarafından proje yapılması.
- 13- Yayla turizmi yapılabilecek alanların tanıtımının yapılması, yerel yönetimler, üniversiteler ve ilgili kuruluşlar ile koordinasyonun sağlanarak yayla turizmini geliştirecek projelerin yapılmasını sağlanması. Kargı, İskilip, Bayat ve Osmançık ilçelerinde bulunan yaylaların doğa turizminde değerlendirilmesi,
- 14- Yön bulma (oryantiring) faaliyeti yapılabilecek alanların tanıtımının yapılması, yerel yönetimler, üniversiteler ve ilgili kuruluşlar ile koordinasyonun sağlanarak yön bulma (oryantiring) faaliyetini geliştirecek projelerin Çorum Şube Müdürlüğü, il Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve İl Gençlik ve Spor Müdürlüğü tarafından yapılmasını,
- 15- Ortaköy İncesu kanyonu bölgesinde foto safari projelerinin Çorum Şube Müdürlüğü ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından yapılması.
- 16- Sıklık tabiat parkı içerisinde oluşturulan fauna tanıtım merkezinin tanıtımının yapılarak, turistlerin ilgisinin buraya çekilmesi için tanıtım projelerin Çorum Şube Müdürlüğü ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından yapılması.
- 17- Mevcut olan korunan alanlar ile planlanacak alanlarda doğa turizminin dikkate alınarak planlamalarının bu yönde yapılması çalışmalarının Çorum Şube Müdürlüğü ve İl Kültür Turizm Müdürlüğü tarafından yapılması.
- 18- Yerel halka yönelik bilinçlendirme toplantıları organize etmek. Pilot bölge ve köy seçimleriyle örnek uygulamalar yaparak bu uygulamaları diğer yörelere yaymak
- 19- Doğa turizmi bilincinin oluşturulması amacıyla yerel ve ulusal televizyon kanallarında yılda en az iki defa doğa turizmi konusunda söyleşi yapmak.
- 20- Doğa turizmi yapılan alanların özelliklerini, hangi doğa turizmi çeşitlerinin nerelerde yapılabileceğini, bu alanlardaki olanakları bir veritabanı hazırlayarak web üzerinden interaktif olarak paylaşmak doğa turizmine olan ilgiyi artıracaktır. Bu konu ile ilgili coğrafi bilgi sistemlerinin kullanılarak bir proje geliştirmek mümkündür.
- 21- Doğa turizmi ile ilgili bilgilerin paylaşılacağı bir internet sitesi kurulması için Çorum Şube Müdürlüğü ve İl Kültür Turizm Müdürlüğü tarafından çalışmaların yapılması.

4.6. ÇORUM İLİNDE DOĞA TURİZİM ÇEŞİTLERİ

4.6.1. Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji)

Kuş gözleme ülkemizde az sayıda insan tarafından bilinmesine rağmen Avrupa ve Kuzey Amerika'da çok yaygındır. ICBP (Uluslararası Kuş koruma Konseyi), OSME (Orta Doğu Ornitoloji Topluluğu), IWRB (Uluslararası Su Kuşları ve Islak Alanlar Araştırma Bürosu), RSBP (Royal Kuş Koruma Topluluğu) gibi kuş gözlemciliğinde önde gelen pek çok profesyonel organizasyon, Avrupa, Asya ve Afrika'da doğal habitatları içinde kuşları gözleyip, bölgelerin kuş toplumlarını ve belli kuş türlerini araştırırlar. Bunların dışında pek çok amatör kuş gözlem toplulukları da doğal ortamda yaban hayatını izlemektedirler

Farklı 466 kuş türünün bulunduğu Türkiye, üreyen kuşlar açısından Avrupa'nın en zengin ülkesi konumundadır. Farklı habitatların egemen olması, konumu itibari ile kuş göç yolları üzerinde bulunması, sulak alanların zenginliği Türkiye'de kuş çeşitliliğinin yüksek olmasının sebeplerindedir. Bu zenginlik, Türkiye'de kuş gözlemciliğinin; dolayısıyla dünyada öne çıkan alternatif turizm dallarından kuş gözlem turizminin gelişmesine olanak sağlamaktadır

Çorum ilinde, özellikle Laçın ilçesinde dünyada nesli tükenme tehlikesi ile karşı karşıya olan Karaakbaba bulunmaktadır. Bununla birlikte Uğurludağ beyazakbaba görülmektedir. Obruk barajı, Eymir gölü ve Kızılırmak havzası kuş gözlemciliği için potansiyel sahalardır.

4.6.2. Doğa Yürüyüşü (Trekking)

Dağcılık etkinliğine göre daha hafif bir etkinlik olan doğa yürüyüşlerinden en çok bilineni trekkingdir. "uzun ve zorlu yolculuk" anlamına gelen trekking daha çok dayanıklılık gerektirir.

Doğa yürüyüşlerinin hafif olanları yaşlılar ve çocuklar için de uygundur. Doğa yürüyüşleri sırasında doğanın güzellikleri görülebilir ve fotoğraflanabilir. Trekking dışında yürüyüş uzunluğu, zorluk derecesi ve konaklama göre adlandırılan hiking ve expedition olarak çeşitlendirilen doğa yürüyüşleri bulunmaktadır.

Alp Himalaya kuşağı üzerinde yer alan ülkemiz dağ ve sıradağları, flora ve faunasıyla doğa yürüyüşleri için önemli bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin planlı bir yaklaşımla turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesi, böylece turizmin tür ve aktivitelerinin zenginleştirilerek

arz kapasitesinin geliştirilmesi, alternatif turizm alanlarının koruma-kullanma dengesi içerisinde hizmete sunulması, tanıtılması, farklı yörelerin turizmin ekonomik ve sosyal katkılarından yararlandırılması açısından önemlidir

Çorum ilinde bulunan dağlar barındırdıkları zengin flora ve fauna zenginliği ve aynı zamanda doğa yürüyüşüne uygun olmaları nedeniyle trekking için uygun potansiyel alanlardır. Yürüyüşçüler uygun parkurlarda yürürken aynı zamanda peyzaj ve görselliği de aynı anda yaşayabilmektedirler.

4.6.3. Yayla Turizmi

Turizmin çeşitlendirilmesi, tüm yıla ve ülke sathına yaygınlaştırılması, değişik yörelerin mevcut turizm potansiyelinin geliştirilerek harekete geçirilmesi yönünde başlatılan çalışmaların önemli bir bölümünü de yayla turizmi oluşturmaktadır

Ülkemizde yer alan yaylaların, doğal güzellikleri, etnolojik ve diğer çekicilik yaratan özellikleri ile doğa turizme yönelik sundukları çok çeşitli ve eşsiz olanakların; koruma kullanma dengesi içerisinde turizm amaçlı değerlendirilmesi önemlidir.

Türk kültüründe yaylaların önemi çok büyüktür. Özellikle Yörük Türkmen geleneğinin yaşatılmasında yaylada yapılan festival ve etkinlikler ülkemizin birçok yerinde yaygındır. Akdeniz ve Ege Bölgesi'ni sıcak yaz günlerini yaylada geçirmek isteyen halk yaylalardaki otantik kültürü yaşarken oraların turizm gelirlerine de katkı bulunurlar. Torosların üst kesimleri ve İç Ege'nin yüksek kesimlerinde bulunan yaylalar en çok tercih edilen doğa turizm bölgeleridir.

Çorum ilinde özellikle kuzey kısımlarında dağ sistemlerinin yoğunlaşması neticesinde yaylalarında bu bölgelerde yoğun olarak bulunduğu görülmektedir. Özellikle Kargı, Bayat ve Osmancık ilçelerimizde bulunan yaylalar yöre halkı tarafından nisan –ekim ayları arasında yoğun olarak kullanılmaktadır. Doğa turizm alanında her hangi bir kullanım söz konusu olmadığından dolayı bakir olarak durmaktadırlar. Yaylalar ilimiz doğa turizm potansiyeli yönünden zengin olup, gerekli alt ve üst yapı tesislerinin yapılması aynı zamanda tanıtımının yapılması ile birlikte cazibe merkezleri haline gelecektir.

4.6.4. Av Turizmi

Avcılık ilk insanın doğada var olma mücadelesi ile başlar. İnsanın yerleşik hayata geçmesi ile birlikte tarım ve hayvancılığın gelişmesi avcılık faaliyetlerini de azaltmıştır. Bununla birlikte insanların av merakı ve doğayı keşfetme hevesi avcılığın hiçbir zaman vazgeçilmez bir aktivite olacağına bir göstergesidir.

Ülkemizin coğrafi yapısı, bitki örtüsü ve yaban hayatı bakımından av turizminin gelişmesine elverişli konumdadır. Ancak av hayvanlarımız, bugün için belirli türler dışında av turizmine sunulabilecek belirli zenginliğe ulaşmış değildir. Av turizmine açılacak avlaklar, Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Av ve Yaban Hayatı Daire Başkanlığı tarafından tespit ve ilan edilmektedir. Ülkemizde av turizmi faaliyetleri; 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, Yerli ve Yabancı Avcıların Avlanmalarına ilişkin Esas ve Usulleri Yönetmeliği'ne göre yapılır. Yönetmelik, kanununun 15 ve 32. maddeleri kapsamında hazırlanıp 8 Ocak 2005 tarih ve 25694 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik; sürdürülebilir avcılık ve doğal hayatın korunması ilkelerini gözeterek oluşturulmuştur.

Çorum ilinde av turizminin geliştirilmesi amacıyla, avlakların tescil çalışmaları 2009 yılında başlamış olup, 25 adet avlağın tescil çalışmaları bitirilmiştir. İlimizin av turizmi potansiyelinin dolayısıyla avlakların ulusal ve uluslararası tanıtımının yapılması neticesinde av turizmi potansiyelinin yıllar itibarıyla artacağı görülecektir. Avlaklarımızda özellikle yaban domuzu avı yoğun olarak yapılabilmektedir. Ayrıca doğal olarak bulunan ve Çorum Şube Müdürlüğü'nün doğaya yerleştirdiği kızıl geyikler ve doğal olarak bulunan ve yoğun popülasyona sahip karacaların varlığı da av turizmi yönünden ilimizi cazip hale getirecektir.

4.6.5. Sportif Olta Balıkçılığı

Balıkçılık insanın içindeki avcılık güdülerinden gelen bir tutkudur. Doğa ile iç içe, ticari olmayan, hoşça vakit geçirmek amacıyla orman içi akarsu ve göllerde sportif olarak yapılan balık tutma aktivitesi sportif olta balıkçılığı olarak adlandırılır.

Türkiye'nin akarsularla örülü olması, hala kirlenmemiş göl ve barajlarının bulunması sportif olta balıkçılığı için büyük olanaklar sunmaktadır. Bilinçli ve planlı bir faydalanma ile bu olanakların daha da artırılması mümkündür.

Çorum ili sahip olduğu zengin akarsu varlığı, doğal ve yapay göletleri sportif olta balıkçılığına uygundur. Yapılacak olan düzenlemeler sonucunda doğa turizm alanında da kullanılacak olup, yüksek potansiyele sahiptir. Özellikle Kızılırmak üzerinde kurulu olan HES baraj gölleri uygun alanlardır.

4.6.6. Akarsu Turizmi

Ülkemizde akarsular, doğal ve kültürel özellikleri bakımından farklı özellikler arz ederek, değişik rekreasyonel kullanım olanakları sunmaktadır. Akarsularımızın büyük bölümü “akarsu turizmi” olarak adlandırılan rafting, kano ve nehir kayağı için çok elverişlidir.

Doğa turizminin önde gelen dallarından biri olarak akarsu turizmine yönelik ülkemizin sunduğu bu büyük potansiyelin geliştirilmesi ve geniş kitlelere hitap edecek şekilde tanıtımının yapılması önem taşımaktadır. Büyük yatırımlar gerektirmeyen akarsu turizmi, çevrenin tarihi, arkeolojik, kültürel, otantik değerleri ve diğer turizm çeşitleriyle bir bütün oluşturmaktadır. Bu nedenle, nehirlerimizin akarsu turizmi potansiyeli incelenirken, çevresinde yer alan ve entegre bir şekilde geliştirilebilecek diğer turizm değerleri de bu proje kapsamında belirlenmiştir.

Özellikle kanyonlardan geçen kıvrımlı bir yatağa sahip akış hızı yüksek akarsular üzerinde yapılan rafting sporu turistlerin büyük ilgi odağı durumundadır.

Bir doğa harikası olan İncesu Kanyonu görülmeye değer güzellikte. Çorum, Ortaköy İlçesi İncesu Köyü'nde bulunan İncesu Kanyonu 12,5 km uzunluğunda. Tek giriş ve çıkışı bulunan İncesu Kanyonun her iki yamacı sarp kayalık. Kanyon, mevsimine göre rafting ve trekking

sporları için uygun özelliklere sahip. Çorum'a 60 kilometre uzaklıktaki Ortaköy ilçesine bağlı İncesu köyünde yer alan İncesu Kanyonu, tarihi ve doğal güzellikleri ile bölgenin önemli mekânları arasında yer alıyor. Tarih boyunca 8 farklı medeniyete yurt olan kanyon, kabartma, kale kalıntıları ve kaya mezarları gibi önemli tarihi kalıntılar barındırıyor.

Kanyona 15 Haziran-15 Ekim arasındaki uygun mevsimde giden turistler, Çekerek Irmağı'nın sakin suyunda gezebiliyor. Suyun aktığı yöne doğru ilerleyenler, ırmak yatağından 1,5 metre yükseklikte bulunan Kybele kabartmalarını görebiliyor. Doğal güzellikler ile başlayan kanyon içindeki gezinti biranda tarih içinde yolculuğa dönüşüyor.

4.6.7. Bisiklet Turizmi

Bisiklet bir spor dalıdır. Yaklaşık 100 yılı aşkın bir tarihi geçmişi vardır. Kısa yolculuklarda kolay ve ekonomik bir ulaşım sağlar. Birçok insan için çocukluktan kalma nostaljik bir ulaşım aracıdır. Bununla birlikte bisiklet sevgisi birçok insanda spor haline dönüşmüştür. Bisikletin

motorsuz ve doğa dostu olması insanların sevgisini kazanmasında başka bir etkidir. Yine bisiklete binerken önemli derecede enerji harcanması nedeniyle sağlıklı yaşam için de önemli bir araçtır. Bütün bu özellikler bisiklet sporunu geliştirmiş ve tüm dünyada ciddi organizasyonlar yapılır hale gelmiştir. Doğal güzellikler içinde spor yaparak dolaşma olanağı sunan bisiklet aktiviteleri bugün birçok kulüp ve dernek tarafından bir turizm aktivitesine

dönüştürülmüştür. Ülkemizin birçok bölgesi bisiklet aktiviteleri için uygun mekanlar sunar.

Çorum ilinde; 1988 yılında Milli Park ilan edilen Boğazkale ilçesindeki, Hitit kenti Hattuşa ve Alacahöyük kalıntılarını kapsayan 2634 hektarlık alan, Hitit yolunun temel noktasını oluşturmaktadır. Hitit yurdunun önemli kentleri Hattuşa, Alacahöyük ve Şapınova üçgenindeki tarihi güzergâhlar kullanılarak oluşturulan Hitit yolu yürüyüş ve bisiklet parkurları çalışması, Çorum Valiliği tarafından 2010 yılı ekim ayında tamamlandı. Eski kervan ve göç yollarından geçen 236 km boyunca işaretlenen 17 yürüyüş parkuru, alternatif güzergâhlarla birlikte toplam 385 km ye ulaşıyor. Altı dağ bisiklet rotasının toplam uzunluğu ise 406 km civarındadır.

4.6.8. Yaban Hayatı (Fauna) Gözlemciliği

Doğada bulunan yabani hayvan türleri eskiden beri insanların ilgisini çekmiştir. Yaban hayvanlarının doğal yaşam ortamlarında fotoğraflamak, izlemek için foto safariler düzenlenir. Yaban hayatı zengin olan bazı ülkeler bu turizm türünü geliştirerek önemli kazanç sağlamaktadırlar. Afrika ülkelerinden Kenya gibi ülkeler yaban hayvanlarının yoğun olduğu bölgeleri ulusal park haline getirerek dünya turizmine açılmıştır.

Çorum ili Kargı ilçesinde bulunan Yaban Hayatı Geliştirme sahasında bulunan Kızıl geyik ve karacalar ile birlikte saha içerisinde bulunan zengin fauna yaban hayatı gözlemciliği için potansiyel alanları oluşturmaktadır. Ayrıca Laçın ilçesinde bulunan kara akbaba popülasyonu da bölgenin fauna zenginliğini oluşturmaktadır.

Sıklık tabiat parkı içerisinde oluşturulan yaklaşık 50 dönümlük fauna tanıtım alanı da ilin fauna yapısını zenginleştirmektedir.

4.6.9. Foto Safari

İnsanlar gezip gördükleri yerlerdeki birçok doğal güzelliği fotoğraflamak ister. Son yıllarda gelişen fotoğrafçılık teknolojisi hemen herkesin içinde olan fotoğraf çekme arzusu için büyük olanaklar sunmaktadır. Son zamanlarda tek başına doğal alanları gezerek fotoğraflamak yerine daha önceden bilinen doğal alanlara gruplar halinde

yapılan foto safariler tercih edilir duruma gelmiştir. Böylece planlı yapılan etkinliklerle amaca daha iyi ulaşılır. Ulaşım problemleri ve kaynak problemi de kolayca aşılmış olur. Ülkemizdeki fauna ve flora zenginliği foto safariler için eşsiz imkanlar sunmaktadır.

Çorum ili sahip olduğu tarihi, kültürel ve doğal zenginlikleri ile foto safari için zengin alternatifler sunmaktadır. Hitit medeniyetine ait Alacahöyük, Boğazköy ve Şapınova şehir harabeleri, İncesu kanyonu, dağları, yaylaları ile foto safari için uygun alanlardır.

4.6.10. Tarım ve Çiftlik (Agro) Turizmi

Kırsal alanlarda tarıma dayalı turistik etkinliklere tarım turizmi (agroturizm) denir. Şehrin yoğun iş hayatından bunalan insanlar sakin bir köy yaşamını arzularlar. Köy hayatının içinde

hafta sonlarını veya yaz tatillerini değerlendirmek üzere küçük bahçeleri olan köy evlerinde zevk amacıyla tarım ürünleri yetiştirir, yerel halkın tarım etkinliklerine katılırlar. Böylece kırsal bölgelerin yerel halkıyla etkileşimde bulunarak gelirlerine turizm yoluyla katkıda bulunurlar.

Aileleriyle birlikte doğal bir köy hayatını özleyen bu insanlar için büyükşehirlerimize yakın kırsal bölgeler önemli bir potansiyele sahiptir.

Çorum ilinde karasal ve ılıman iklimin hüküm sürdüğü bölgeler bulunmaktadır. Özellikle Kızılırmak havzası sahip olduğu zengin mikro klima iklimi ile polikültür tarıma elverişli bulunmaktadır. Laçın, Osmancık ve Kargı ilçelerinde agro turizm için uygun köyler bulunmaktadır.

4.6.11. Kamp Karavan Turizmi

Ülkemiz, günübirlik dinlenme, eğlenme ve piknik amaçlı kullanımların yanı sıra, çadır ve karavanlı kamp yapma olanağına sahip, pek çok doğal alanlara sahiptir. Gözlerden uzak doğa ile baş başa vakit geçirmek isteyen insanlar için oldukça büyük imkanlar sunmaktadır.

Çorum ilinde; Ortaköy ilçesi İncesu Kanyonu, Kargı ilçesi Aksu ve Gökçedoğan göleti, Osmancık ilçesi Gölbel sulak alanı, Çatak, Soğucak, Evcı ve Kızılhamza göletleri ile birlikte ilde bulunan tarihi milli park, tabiat parkları, mesire alanları ve yaylalar kamp ve karavan turizmi için uygun yerlerdir.

4.6.12. Dağcılık

Sarp kayalara tırmanmak ve zirveye ulaşma tutkusunu dağcılık sporunu doğurmuştur. Dağcılığın birçok dildeki adı “Alpinizmdir” Bu etkinliğin bir spor dalı şekline dönüşümü ve yaygınlaşması, büyük ölçüde Alp Dağlarında olduğu için bu isim uygun görülmüştür. Türkçe’de bu etkinliklerin tümüne birden “dağcılık” adı verilmiştir. Türkiye’nin hemen her bölgesinde bulunan irili ufaklı dağları bu turizm çeşidi için alternatifler oluşturmaktadır.

Çorum ilinde Osmancık, Kargı, Laçın ve Ortaköy ilçelerinde bulunan dağ ve kayalıklar dağcılık için uygundur.

4.6.13. Yön Bulma (Oryantiring)

Oryantiring, İskandinav'ca bir kelimedir ve yön bulma anlamına gelmektedir. Üzerinde kontrol noktaları işaretlenmiş büyük ölçekli (detaylı) bir harita ve pusula yardımıyla yönünü bularak belirli bir parkuru en kısa sürede tamamlama yarışmasına oryantiring denir. Parkur birbirinden uzak ve ters yönlere konan kontrol noktaları ile çizilir. Noktalar

iyice gizlenir ki, yarışmacılar harita ve pusulayı hakkıyla kullanabilsin. Bu yüzden oryantiring, koşarken satranç oynamak olarak tanımlanmaktadır. Kontrol noktalarında her biri farklı olan şifreler ya da zımbalar bulunur. Yarışmacılar bu şifreleri toplamak ya da ellerindeki kartı her kontrol noktasında zımbalamak zorundadırlar. Yarışmacılar iki dakika arayla start alır ki, birbirini izleme gibi bir kolaylığa yönelmesinler.

Oryantiring 'in diğer doğa sporlarına göre ters olan yanı çok kişi ile yapılmasının keyif vermesidir. Yarışa ne kadar çok katılan varsa, yani elli, yüz belki de bin kişi, o kadar zevkli olmaktadır. Dünyada 20.000 kişinin aynı günde koştuğu büyük organizasyonlar yapılmaktadır.

Oryantiring yapı, bina, stat, saha gerektirmeyen çevreci bir spordur. Her şey sökülüp takılıp işleri bitince kaldırılıp götürülebilir. Örneğin binlerce kişinin katıldığı yarışlardan sonra ertesi gün aynı araziye gidince ayak izlerinden başka bir şey görülmez. Oryantiring maliyeti çok az, alt yapısı çok ucuz bir spordur.

Çorum ilinde bulunan Çatak Tabiat Parkı, Abdullah Yaylası Tabiat Parkı, Kargı, İskilip, Osmancık, Bayat ve Ortaköy ilçeleri sahip oldukları orman alanları ile oryantiring turizmi için uygun yerlerdir.

4.6.14. İzcilik

İzcilik, gönüllü, uluslararası, üniformalı, çeşitli yaş gruplarındaki gençlerin zihinsel, fiziksel, ruhsal, sosyal, duygusal ve karakter gelişimine katkıda bulunan bir gençlik faaliyetidir.

İzcilik, milliyet, ırk, din ve dil ayrımı olmaksızın herkese açık, gönüllü, politik olmayan eğitimsel bir gençlik hareketidir. İzcilik, çocuk ve gençleri mevcut özellikleri ile bir bütün olarak ele alan, ruh ve beden sağlıklarını geliştiren, onların boş zamanlarını bir program çerçevesinde değerlendirilmesini sağlayan bir eğitim aracıdır. Bu özellikleri ile izcilik, öğretim olmaktan çok uygulamalı bilgi ve beceri kazandıran eğitim karakterinde bir faaliyetidir. Bu nedenle de izcilik tüm dünyada okul dışı bir faaliyet olarak değerlendirilmiş ve okul dışı izcilik organizasyonları kurulmuştur.

İzcilik, çocuk ve gencin grup içinde ve bizzat tabiatın kucagında eğitilmesiyle karakter, beceri, sağlık, mukavemet, cesaret vs. konularda daha iyi ve daha çabuk eğitilebilecekleri fikrinden doğmuştur.

Kişinin eğitimi, bedenen ve fikren olduğu kadar ahlaken de büyük önem taşır. Bu nedenle de izcilik ahlak eğitiminde aktif bir metod olarak kabul edilir. İzcilik iyi yurttaş yetiştirmeyi amaçladığından milli, iyi insan yetiştirmeyi amaçladığından ise evrensel bir olaydır.

Çorum ilinde; Ortaköy ilçesi İncesu Kanyonu, Kargı ilçesi Aksu ve Gökçedoğan göleti, Osmancık ilçesi Gölbel sulak alanı, Çatak, Soğucak, Evcı ve Kızılhamza göletleri ile birlikte ilde bulunan tarihi milli park, tabiat parkları, mesire alanları ve yaylalar izcilik turizmi için uygun yerlerdir.

4.6.15. Festival turizmi

Festivaller, sosyal ve kültürel kutlama etkinlikleridir. Festivaller, dikkate değer bir ekonomik etki yaratan, turist çeken bir unsur olarak görülmektedir. Eski Anadolu Roma, Çin, Hint, Uzakdoğu ve Ortadoğu uygarlıklarında, Müslümanlık, Hıristiyanlık, Musevilik ve Budizm gibi dinlerin yaygın olduğu tüm toplumlarda geleneksel hale getirilmiş ve günümüze kadar süregelen dinsel kökenli birçok festival bulunmaktadır.

Günümüzdeki festivaller aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır:

Tarımsal ürün festivalleri

Folklor festivalleri (Geleneksel yaşam biçimlerine yönelik, yemek türleri, aşure, Hıdrellez Şenlikleri, yerel büyükleri ve kahramanları anma vb.)

Sanat festivalleri (resim, film, fotoğrafçılık, dans, tiyatro, şiir, müzik vb).

Ülkemizde yılda 1000'in üzerinde yöresel festival yapılmaktadır. Bu festivallerin bazıları uluslararası düzeye ulaşmıştır. Yörenin kültürünü, ürünlerini veya doğal zenginliklerini tanıtarak turist çekmeyi amaçlayan birçok festival günümüzde uluslararası düzeyde organize edilir hale gelmiştir.

Çorum ilinde her yıl geleneksel olarak düzenlenen Hitit Festivali, Kargı Festivali, Osmancık Pirinç Festivali ve Oğuzlar Ceviz Festivali festival turizmi için uygundur. Bu festivallerin ulusal ve uluslararası tanıtımlarının yapılması doğa turizm açısından önem arz etmektedir.

4.6.16. Gastronomi Yolu

Çorum, tarih boyunca pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış, kültürel hazinelerle dolu benzersiz bir kent. Özellikle Anadolu yarımadasına izlerini bırakmış Hitit uygarlığına yurt olan Çorum, İç Anadolu ile Karadeniz arasında yer alan geçiş güzergahı üzerinde konumlanması nedeniyle her dönem önemini korumuş. Ülkemizde 'Unesco Dünya Mirası' listesine girmeyi hak eden 10 yerden biri olan Hattuşa antik kentine de ev sahipliği yapmakta aynı zamanda.

1355 kilometrelik uzun yolculuğu boyunca şehrin sınırlarına girerek on ilçeden geçen Kızılırmak, Çorum'a hayat veriyor. Kimi zaman derin vadilere girerek, kimi zaman da farklı kültürleri buluşturarak Karadeniz kıyısına kadar ulaşan Türkiye'nin en uzun nehri, Çorum coğrafyasını yeşillendiren en önemli etkenlerden biri. Kentin güney bölümünün aksine sıradağlar, derin vadiler, gür ormanlar, şelaleler ve yaylalarla renklenen kuzey kesimi müthiş bir doğal güzelliğe sahip. Çorum'un zengin kültürel mozaïği elbette mutfağına da yansıyor.

Farklı bir konseptte hazırlanan Kızılırmak Havzası Çorum Gastronomi ve Yürüyüş Rotası projesi Türkiye'de bir ilk. Kızılırmak havzası boyunca uzanan yerleşim birimlerinin kültürel, tarihsel ve doğal güzelliklerinin değerlendirilerek geleneksel ve özgün yemek kültürüyle harmanlandığı bir doğa turizm

çalışması. Irmağın rotası boyunca doğanın kucağında ilerleyen yolculuk, yaşamın ve zamanın sonsuz bir döngüde hiç durmaksızın nasıl aktığını gösteriyor yolcularına.

Kızılırmak Havzası Gastronomi ve Yürüyüş Rotaları doğa turizm çalışmaları sonucunda 190 kilometre boyunca işaretlenen trekking rotaları üzerindeki 25 parkur, alternatif güzergahlarla birlikte toplam 305 kilometreye ulaştı. Benzerleri gibi kırmızı-beyaz çizgilerle işaretlenen parkurlar, 37 ve 52 kilometrelik iki uzun yürüyüş güzergahını da içeriyor. Genellikle köy ve orman yollarını takip eden toplam 7 bisiklet rotasının uzunluğu 606 kilometre. Kırşehir Hirfanlı Barajı'ndan başlayıp Kırıkkale, Ankara, Çankırı, Çorum, Sinop ve Samsun'un bir bölümünden geçen Manzaralı Araç Yolu ise 702 kilometreye ulaşıyor. Nevşehir ili Avanos ilçesinden itibaren kuzeye yönelen Kızılırmak'ı takip etmek isteyenler, araçlarıyla bu yolu kullanarak nehre paralel ilerleyip Karadeniz'e döküldüğü yere kadar ulaşabilirler. Çorum'un tarihsel değerlerini görmek isteyenler ise 359 kilometrelik Kültür Yolu güzergahını takip edebilirler. Böylelikle Hattuşa, Yazılıkaya, Alacahöyük, Çorum Müzesi ve saat kulesi, Kapılıkaya, Osmancık Koyunbaba Köprüsü ile Kandiba Kalesi, Kargı Hacıhamza Kalesi ve Camisi, İskilip Kalesi ve Kaya Mezarları, Uğurludağ Resuloğlu ören yeri ve Sungurlu saat kulesi gibi tarihi yapıların uğrak noktası olduğu bir yolculuk yapabilirler. Bu arada tüm bisiklet ve manzaralı araç yolu parkurlarının (1186 km) aynı zamanda jip safari güzergahı olduğunu da belirtelim.

Bu doğa turizm rotasını keşfederken, güneyde Çankırı kuzeyde Sinop ili sınırları arasındaki Çorum-Kızılırmak havzasını bir baştan bir başa kat ederek doğal güzellikleri, tarihi ve kültürel değerleri, el sanatlarını, folklorik ve otantik öğeleri görme fırsatı yakalayacaksınız. Ayrıca çatal aşısı, bulgur aşısı, madımak, keşkek, toyga aşısı, kurutulmuş fasulye kavurması, haşhaşlı katmer, erişte, yanıç, cızlak, oğmaç, hingal, İskilip dolması, hedik, tel tel, gül burma, hasıda ve karaçuval helvası gibi farklı lezzetleri tadabilirsiniz.

4.6.17. Hitit Yolu

Modern hayatın getirdiği zorunluluklar nedeniyle yaşam biçimleri hızla değişiyor. Buna paralel olarak tatil alışkanlıkları da değişiyor doğal olarak. Otellerde pasif tatil yapan tursit yerini, doğanın içerisinde aktif turist profili alıyor yerini. Gelişen Dünya için sadece; 3S dediğimiz güneş, deniz ve kum değildir artık turizm. Bugün turistin profili ve beklentileri çok değişmiştir. Gittiği ülkelerde deniz kıyısında güneşlenmekten farklı olarak, o ülkenin tarihini tanımak istemekte ve yerel lezzetlerini tadıp müziğini dinlemek, danslarını öğrenip müzelerini ziyaret etmek arzusundadır.

Bu anlamda genelde dünya, özelde ise ülkemizdeki turizm endüstrisi son yıllarda hızla gelişiyor. Var olan potansiyeli arttırmak, fark yaratarak farklılıkları öne çıkarmak ve sahip olunandan makro düzeyde yararlanmaya çalışılıyor. Bu nedenle değişen ve gelişen turizm sektöründe her an kendini yenileyen, yeni turist profiline arzu ettiği kültür turizmi, alternatif turizm ve doğa turizm gibi alanlara yönelen bir anlayış söz konusu.

Bunun en güzel örneği son yıllarda bütün dünya ülkelerinde artan ve giderek önem kazanan tematik kültür ve yürüyüş yolları. Bu yollar kültürel bir tema üzerine kurgulanmış veya tarihte belirli bir amaç adına kullanılmış eski yolların turizme kazandırılması anlayışla ortaya çıkmış durumda.

Tematik kültür yolları anlayışının ilk uygulayıcısı, Avrupa Topluluğu. 1964 yılında Avrupa Konseyi, Avrupa'nın kendi kültürel mirasını daha iyi anlayabilmesi için Avrupa Kültür Yolları çalışmasını başlattı. Bu projelerden en önemlisi, yılda 5 milyon kişinin yürüdüğü St. James Hacı Yolu (Santiago de Compostela) olarak bilinen en uzun dini içerikli kültür yoludur. 1987 yılında Avrupa konseyi tarafından "İlk Avrupa Kültür Yolu" olarak belgelendirilmiş olan yol, UNESCO Dünya Mirası listesinde de yer almaktadır. İpek Yolu, Barok Yolu, Manastırlar Yolu, Kelt Yolları, Mozart Yolu, Viking Yolları, Avrupa Şehirleri Keşif Yolu, İnka Trail, Apalachian Yolu dünyadaki diğer sayılabilecek örneklerdendir. Bütün örnekler bugün çok ciddi sayılarda turisti bölgesine çeken, bulunduğu yerin tarihsel, yöresel ve doğal tüm güzelliklerini ortaya koyan tematik yollardır.

Türkiye kültür turizmi konusunda birçok ülkeden daha önemli ve şanslı bir konumda. Anadolu yarımadası insanoğlunun, Afrikadan bütün Dünya'ya yayılışında önemli bir kavşak noktası olmuş. Jeo-politik konumu ve ekolojik özellikleri ile binlerce yıldır; Hitit, Helen, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı gibi önemli kavimlere ev sahipliği yapmış. Anadolu coğrafyasının sahip olduğu tarihsel, kültürel ve etimolojik birikimiyle oluşan bu zengin mozaik, yeryüzündeki birçok ülkeden daha şanslı bir konuma getiriyor ülkemizi.

Bugün ülkemizde Likya, St Paul, Frig, Kaçkarlar, İstiklal, Yenice, Eskipazar ve Küre Dağları Milli Parkı gibi parkurlar, yerli ve yabancı turistler tarafından tercih edilen gözde yürüyüş rotaları olarak trekking literatüründeki yerlerini aldılar. Geçtiğimiz yıl içerisinde tematik kültür yolu listesine Çorum il sınırlarındaki Hitit Yolu yürüyüş ve bisiklet rotaları projesi de eklendi. Böylelikle Anadolu'nun zengin tarihi ve kültürel miraslarından biri daha doğa severlerin hizmetine sunuldu.

Hitit Yolu, Unesco Dünya Mirası listesinde yer alan Boğazköy-Hattuşa ören yeri ile Çorum'un diğer önemli Hitit yerleşimleri olan Alacahöyük-Şapinuva üçgeninde, eski göç yolları ve kervan güzergahları kullanılarak oluşturuldu. Kendilerini 'Neşalılar' olarak adlandıran Hititler, Anadolu'nun en eski uygarlıklarından biri. Hint-Avrupa kökenli bir topluluk olan Hititler, kil tabletlere yazılmış çivi ve hiyeroglif yazı kullanıyorlardı. Sanatta ileri boyutta eserler bırakan uygarlığın bir diğer özelliği, federatif bir yapıda olmasıydı. Şehir devletleri örgütlenmesinin ana temelini, yerli halklara tanınan hassas denge politikası oluşturuyordu. Teokratik monarşi biçimiyle yönetilen ülkedeki siyasi kararlar, kral ve kraliyet ailesi mensuplarının oluşturduğu 'panku' adı verilen mecliste alınıyordu. Dünyanın ilk yazılı anayasası, toplum düzenini sağlayan zamanının ileri ceza yasası, dönemin korkunç silahı hafif savaş arabaları ve strateji uzmanı kralları bu imparatorluğun diğer öne çıkan öğeleriydi.

Kendilerini 'bin tanrılı' sıfatıyla tanımlayan bu uygarlık, yendikleri düşmanların tanrılarını kızdırıp gazaplarına uğramaktansa, onları benimseyip kendi tanrıları arasına katmayı gelenek haline getirmişlerdi. Hitit İmparatorluğu geniş bir coğrafyaya yayılmış farklı etnik kökenlere mensup bir tebaaya hükmediyordu. Bu nedenle farklı toplumlar resmi bir panteonda birleştiriliyordu. Eski, Orta ve Büyük İmparatorluk devri olarak üç döneme ayrılan Hitit tarihinden geriye, sayısız kent, kaya kabartması ve arkeolojik buluntularla zengin bir birikim kaldı.

Çorum il sınırları içerisinde oluşturulan Hitit Yolu, ülkemizde bulunan benzeri diğer trekking rotaları gibi doğa turizm uygulamasının yeni bir ürünü. Görkemli tarihiyle dünyanın gözünü kamaştıran Hititlerin antik kentlerinden geçen yol, İç Anadolu coğrafyasının sürpriz doğal güzelliklerinden, sahip olduğu kültürel ve etnik mozaikten örnekler sergiliyor konuklarına. Rotaların omurgasını Boğazkale-Hattuşa-Şapinuva, Alacahöyük-Alaca-Şapinuva ve Boğazkale-Alacahöyük güzergahları teşkil ediyor. Alaca Çayı Vadisi ve İncesu Kanyonu ise doğayla tarihin buluştuğu alternatif rotaları içeriyor

Ülkemizdeki benzer trekking rotaları gibi, bu çalışma sırasında da gerek bilim adamları gerekse yörede hayatlarına devam eden yaşlı köylülerin bilgilerinden yararlanıldı. Eskiden atalarımızın kullandığı katır, değirmen, pazar, göç ve ticaret yolları araştırıldı. İnsanlık tarihinin yüzyıllardır kullandığı ortak aklın ürünü bu güzergahlar kimi yerde aslına uygun olarak rotaya katıldı. Bazı yerlerde ise gölet, vadi vb gibi doğal güzelliklerle süslenerek yürüyüşçülerin işleri kolaylaştırıldı.

Genel olarak köy yolları ve patikaların değerlendirildiği Hitit Yolu parkurları, ülkemizdeki benzerleri gibi 'grande randonnee' sistemiyle işaretlendi. Bu tarihi rota, patikalarda 50, toprak yollarda ise 200 metre aralıklarla kırmızı-beyaz işaretlerle belirlenerek herkesin yürüyebileceği hale getirildi. Kavşak noktalarında sarı-yeşil tabelalarla desteklenen Hitit Yolu'nun, ayrıntılı bir harita ve GPS koordinatlarının yer aldığı rehber kitabı hazırlandı. 236 kilometre boyunca işaretlenen rotanın üzerindeki 17 parkur, alternatif güzergahlarla birlikte 385 kilometreye ulaşıyor. Altı dağ bisikleti parkurunun toplam uzunluğu ise 406 kilometre civarında. Günübirlik kısa, kamplı uzun ve bisiklet rotaları olmak üzere üç bölümden oluşuyor. Bölgede Hitit Yolu yürüyüşü ve bisiklet etkinliği dışında, kanyoning, kaya tırmanışı, foto safari, olta balıkçılığı, karavan ve kampçılık gibi aktiviteler de yapılabilir.

Toplumun gözünde sıradanlaşan ya da yok olup gitmeye mahkum olan tarihi değerleri doğal güzelliklerle harmanlayan Hitit Yolu, turizm alanında bir farkındalık yaratmayı amaçlıyor. Tematik bir kültür yolu olan bu projenin çıkış noktası 'Sürdürülebilir Doğa turizm' anlayışı. Küresel boyutta giderek yaygınlaşan Doğa turizmin en önemli iki unsuru, çevre ve kültür değerlerinin sürdürülebilirliğini garanti altına almak ve yerel halka maddi yarar sağlamaktır.

Bu nedenle tüm doğal alanlarda çevreyi kirletmemek, flora ve faunayı korumak, doğal ortama saygılı davranmak, yasak ve kısıtlamalara uymak, belirlenmiş yürüyüş rotaların dışına çıkmamak ve bölgedeki kültürel değerlerin bozulmamasına dikkat etmek gerekiyor. Böylece bir yandan hayatı kolaylaştırma ve teknoloji adına yok etmeye başladığımız yeryüzünde doğal kaynakların sürdürülebilirliğini güvence altına alırken, diğer yandan da yerel halkın ekonomik kalkınmasına destek olabiliriz.

Hitit Yolu, Medeniyetlerin yoğrulduğu dev bir kazan olan Anadolu coğrafyasının geçmişi aydınlatmaya devam eden Hititler dünyasında keyifli bir yolculuk vaat ediyor konuklarına.

Aktivite/değer	Merkez İlçesi	Alaca İlçesi	Bayat İlçesi	Boğazkale İlçesi	Dodurga İlçesi	İskilip İlçesi	Kargı İlçesi	Laçın İlçesi	Mecitözü İlçesi	Oğuzlar İlçesi	Ortaköy İlçesi	Osmancık İlçesi	Sungurlu İlçesi	Uğurludağ İlçesi
Değerler toplamı	23	9	11	10	0	14	18	7	3	7	23	17	3	4
Rafting (R)											X			
Canyoning/kanyon yürüyüşü (C)											X			
Bisiklet Turizm	X	X		X							X			
Dağ-yayla gezisi imkanı (DG)	X		X			X	X				X	X		
Peyzaj güzelliği/foto safari (PF)	X		X			X	X				X	X		
Yaylada konaklama/kamping (YK)	X		X			X	X				X	X		
Pansiyonculuk (P)	X			X								X		
Aktif yaylacılık (AY)	X		X			X	X				X	X		
Kuş gözlemciliği imkanı (KuG)	X							X		X	X			X
Sportif olta balıkçılığı imkanı (SOB)	X	X		X		X	X			X	X	X		
Milli Park, Tabiat Parkı ve Mesire Yerleri	X	X		X		X						X		
Milli Park, Tabiat Parkı ve Mesire Yerleri konaklama		X		X										
Göl/baraj olan yerler (EGB)	X						X			X				
Tescilli avlak sahası (AvS)	X	X		X				X	X		X	X	X	X
Yabana hayatı geliştirme sahası (YHGS)							X							

Garantili yaban hayatı gözlemi (GYHG)	X						X				X			
Gastronomi gezisi (Gezi günü belirlenir. Gezi günü ziyaretçilerle yöresel yemekler yapılarak yedirilir) (GG)		X	X	X		X	X			X	X	X	X	X
Yayla gezisi imkanı (Ya)	X		X			X	X				X	X		
Yaya gezi imkanı (Y)	X										X	X		
Tarihi eserler, sit alanı (Ts)	X	X		X		X		X			X			
Peyzaj değeri yüksek yerler, fotoğrafik yerler (P)	X		X			X	X	X			X	X		
Motorlu gezi imkanı (M)										X				
Jeolojik ve jeomorfolojik değerler (Jm)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Kanyon görme imkanı (Cn)											X			
Şifalı Sular	X								X					
Akarsu (rafting, botla gezinti) turizmi											X	X		
Tarım (Agro) turizm	X						X	X				X		
Kamp karavan turizm	X	X	X	X		X	X				X			
Dağcılık turizm							X	X			X	X		
Yön bulma (oryantiring) turizmi	X		X			X	X				X			
İzcilik turizmi	X		X			X	X				X			
Festival turizmi	X						X			X		X		

5. SEÇKİN VE YÜKSEK DEĞER TAŞIYAN (X) YILDIZ ALANLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ VE POTANSİYELİNİ GELİŞTİRME İMKÂNLARININ ORTAYA KONULMASINA İLİŞKİN ANALİZLER

5.1. ÇORUM

5.1.1. Merkez İlçe

Dünya'nın bilinen binlerce yıllık tarihinde Anadolu'nun konumu şüphesiz ki en müstesna yere sahiptir. Anadolu toprakları üzerinde kurulmuş, gelmiş geçmiş sayısız medeniyetler içerisinde; Çorum toprakları, Anadolu'da kurulan ilk merkezi devlete, ilk imparatorluğa ev sahipliği yapmanın onurunu daima yaşamaktadır. Şimdiye kadar yapılan bilimsel araştırmalara göre; Kalkolitik Çağdan itibaren günümüze sekiz bin yıl önce insanoğluna ev sahipliği yapan bu topraklar, Eski Tunç Çağı'nda yerli halk Hattilere, M.Ö. II. bin yılda Hitit İmparatorluğuna, M.Ö. I. binde Friglere, Helenistik döneme, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlıdan günümüze kadar bizlere vatan olmuştur.

Çorum, Anadolu'da ilk merkezi devleti kuran ve bu topraklara 350 yıl başkentlik yapmış olan Hititlerin başkenti Hattuşa, diğer önemli Hitit kentleri Alacahöyük ve Ortaköy-Şapinuva gibi ören yerleri ile önemli olaylara sahne olmuş ve tarihe damgasını vuran ilklerin yaşandığı ender illerden birisidir.

Böylesine köklü bir medeniyetin ve bu medeniyetlere ait kültürlerin bir pota içerisinde yoğrulup bir arada kaynaştığı Hitit medeniyetinin başkenti Hattuşa, Alacahöyük ve Şapinuva ile diğer önemli yerleşim yerlerinin ilimiz sınırları içerisinde olması Çorum'u adeta bir açık hava müzesi haline getirmiştir.

Ülkemizde UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'ndeki 9 değerden biri olan Hattuşa, İlimizin kültürel kimliğinin de temsilcisi konumundadır. Anadolu'nun yerli halkı Hattiler ile kaynaşarak her alanda daha üstün ve devami niteliğindeki Hitit kültürünü oluşturan bu insanlar, çağdaşları Mısır imparatorluğu ile dünyanın bilinen ilk yazılı barış antlaşması olan Kadeş Barış Antlaşmasını imzalayarak kendilerinden sonraki kuşaklara barış mesajları vermişlerdir.

Ülkemizi, dünya ve Avrupa'dan farklı ve ayrıcalıklı kılan en önemli eşsiz özelliği başka hiçbir ülkede bulunmayan ve elde edilmesi de mümkün olmayan doğal ve kültürel mirasımızın zenginliğidir. Çorum, ülkemizin bu zenginliğine somut ve soyut olan kültürel değerleri ile birlikte her alanda en iyi hizmeti verme çabasıdadır.

İlimizde Dünya Miras Alanı olarak kayıt altına alınan kültürel değerler yanında Çorum Müzesi ve il genelinde bilimsel yüzey araştırmaları sonucunda bilim adamları tarafından tespit edilen çeşitli dönemlere ait yüzlerce taşınmaz kültür varlığı bulunmaktadır. İlimizi diğerlerinden farklı kılan bu zengin değerler kültürel alt yapıya da kaynaklık edecek niteliktedir.

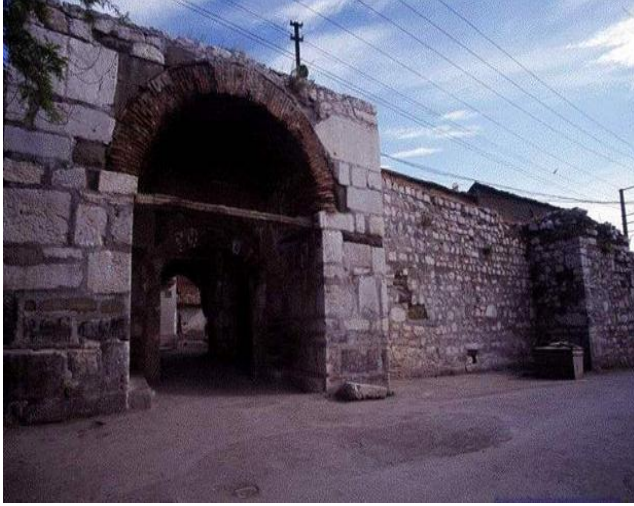
Çorum Saat Kulesi

Osmanlı Padişahi II. Abdülhamit'in tahta çıkışının 25. Yıldönümünde gönderdiği ferman üzerine Beşiktaş Muhafızı Çorumlu Yedi Sekiz Hasan Paşa tarafından 1894 yılında yaptırılmıştır. Çorum'un idari statüsünün kazadan sancağa yükseltilmesi de aynı yıl içinde olmuştur. Yüksekliği 27.5

metredir. Minare tarzı inşa edilen kulenin güneye açılan yuvarlak kemerli kapısı üzerinde mermer zemine Osmanlıca olarak yazılmış aynı tarihli kitabe bulunmaktadır.

Çorum Kalesi

Şehir merkezinde yer alan ve Selçuklu mimari özelliği taşıyan Çorum Kalesine ait ilk yazılı belgeler M.S. 1571 tarihlidir. M.S. 1577 tarihli bir belgede kaleden Sultan Süleyman Hayratı. olarak söz edilmektedir.

16 yy. da Çorum'a gelen Evliya Çelebi şehrin kible yönündeki kalenin Sultan Kılıç Arslan tarafından inşa edilmiş bir

Selçuklu yapısı olduğunu söyler. Kare planlı olan kalede, yapı malzemesi olarak kesme taş, moloz taş ve Roma-Bizans dönemlerine ait devşirme taşlar da kullanılmıştır. Kalenin dört köşesinde birer burç ve kuzey cephede kapı ile birlikte üç olmak üzere her cephede ikişer dikdörtgen çıkıntı bulunmaktadır. Kale içinde küçük bir cami ile kırk iki adet konut yer almaktadır.

Çorum Müzesi

“Emrazı Umumiyye Hastahanesi Sene 1332 Kanunu Evvel Çorum Sancağı hamiyet merdan ahalisinin ianatı Ve Evkaf-ı Hümayun nezareti celilesinin Inzimamı muaveneti ile inşa olunmuştur.”

Yazılı kitabeye göre 1914 yılında Hastane olarak yapılan, sonraları Ziraat Mektebi, Sıhhat Mektebi, Sanat Mektebi, Ticaret Lisesi, Makine Yüksek Okulu ve Atatürk Lisesi olarak da kullanılan 19. Yüzyıl' ın tipik mimari özelliğini taşıyan ve “Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı” olarak tescillenen bina, 1988 yılında geçirdiği yangın sonucu hasar görmüş, 1989.da onarım çalışmalarına başlanılarak 11.03.2003 tarihinde Yeni Çorum Müzesi olarak ziyarete açılmıştır.

İki ana, iki ara kat olarak düzenlenen Arkeoloji salonunda kronolojik bir sergi düzeni yapılmıştır. Çorum Bölgesinde saptanan ve en eski dönem olan Kalkolitik Çağ'a (M.Ö.6000,3000) ait Alacahöyük ve Kuşsaray buluntuları ilk vitrinde sergilenmektedir.

Hititlerden önce Anadolu'nun yerli halkı ve Anadolu'daki yüksek kültürün yaratıcısı Hattilere ait olan ve Eski Tunç Çağına (M.Ö.3000,2000) tarihlenen madeni silahlar, süs eşyaları ve dinsel sembollerden oluşan boğa ve güneş kursları ile Alacahöyük seramik eserlerinin teşhirini, aynı döneme ait birebir uygulaması yapılan Alacahöyük mezarlarından. L Mezarı ve içerisindeki; iskeleti, Dini sembollerden boğa ve geyik heykelcikleri, güneş kursları ve süs eşyaları ile ölü yemeği için kurban edilen ve mezar üzerine bırakılan boğa başları tamamlamaktadır.

Anadolu'nun yazı ile tanıştığı dönem olan Asur Ticaret Kolonileri Çağı'na Tarihlenen (M.Ö.1900-1700) tanrı ailesinin tasvir edildiği kurşun figürün, 4.18 kg ağırlığındaki ördek biçimli ağırlık ölçüsü ve seramik eserler yanında bu dönem Banyo Kabı ile temsil edilmektedir. Eski Hitit Dönemine (M.Ö.1650) ait Hüseyindedede kabartmalı vazolarından büyük olanda kutsal evliliğin yer aldığı sahnelerde, Fırtına Tanrısı'nın kutsandığı ilkbahar töreni anlatılmaktadır. Küçük vazoda ise müzik ve dans eşliğinde yapılan kült töreni sahnelenmiş olup, boğa üzerindeki akrobasi hareketi ana konuyu oluşturmaktadır.

Hattuşa-Boğazkale, Eski yapar ve Çorum barajı çevresinde bulunan Eski Hitit Dönemi seramik eserlerini, Hitit başkenti Hattuşa'nın maketi ile Hitit mimari kesiti uygulaması içinde taş temel, kerpiç duvar, taş döşeli avlu ve su künklerinin yanı sıra erzak küpleri, yaşayan müzecilik anlayışına göre sergilenmektedir. Müze koleksiyonunda özel bir yere sahip, Hitit kralı II. Tuthaliya'ya (M.Ö.1430) ait üzeri çivi yazılı bronz kılıcı, Hitit İmparatorluk dönemi seramikleri, madeni ve fildişi eserleri ile kırların koruyucu tanrısının tasvir edildiği küçük altın levha izlemektedir. Bu katta yer alan son iki vitrinde, Alacahöyük kazı buluntusu olan ve Hitit İmparatorluk dönemine tarihlenen seramik eserler sergilenmektedir.

Hitit dönemine tarihlenen Çivi Yazılı Tabletler Hitit dönemi yazısı ve araç gereçleri hakkında bilgi vermektedir. Boğazkale-Hattuşa kazılarında arşiv halinde bulunan kil üzerine basılmış mühür baskılarını (Bulla), Ortaköy-Şapinuva kazı buluntusu çivi yazılı tabletler ve mühür baskıları (Bulla) ile lotus çiçeği biçimli altın süs eşyası ve üzerleri işli obsidiyenler izlemektedir. Hitit ve çağdaşı Mezopotamya'daki uygarlıklardan Asur ve Babil'e ait damga ve silindir mühürleri, Hitit dönemi çocuk oyuncaklarından çingiraklar ile tanrı başı heykelcikleri müzenin önemli eserleridir.

Ortaköy-Şapinuva kazı buluntusu seramik eserler ile madeni ok ucu, orak, balta, hançer, mızrak ucu, bilezik ve iğneler Hitit eserlerinin bu kattaki temsilcileridir. Hitit İmparatorluğu'nun M.Ö.1200.de yıkılmasının ardından Çorum ve çevresi Karanlık Çağ'a girer. M.Ö.10-8.yy.a ait Çorumdaki Frig yerleşmelerinde yapılan kazılarda bulunan seramik ve madeni Frig eserleri Pazarlı, Hattuşa ve Alacahöyük buluntuları olarak sergilenmektedir. Bu kattaki kronolojik sergilemeyi Hellenistik, Galat ve Roma dönemi seramik eserleri tamamlar. Ayrıca, Çorum Müzesi Sikke koleksiyonuna ait Hellenistik, Roma, Bizans ve İslami dönem sikkeleri de bu katta sergilenmektedir.

M.S.2-4.yüzyıla tarihlenen ve mezar buluntusu Roma dönemi cam eserlerinden koku kapları, göz yaşı şişeleri ile bilezik, kolye ve yüzükten oluşan takılarla birlikte heykelcikler, altın süs eşyaları, tıbbi aletler, bronz aynalar ve kandiller bu dönemi yansıtan eserlerdendir. Arkeoloji salonunun kronolojik sıralamaya göre son vitrinini Bizans dönemine ait haçların da aralarında bulunduğu bazı kilise malzemeleri ile sedef kemer tokaları oluşturmaktadır.

Etnografya Salonunda Çorum ve yakın çevresinden derlenmiş yöresel giysiler, süs eşyaları, oylar peşkirler, halı ve kilimler, bakır eşyalar, delici, kesici ve ateşli silahlar, el yazması Kuran-ı Kerim'ler, aydınlatma araçları, yazı takımları gibi geleneksel Türk Sanatını yansıtan eserler sergilenmektedir. Ayrıca yine Çorum'a özgü bakırcılık, leblebicilik ve kahvehane kültürünü yansıtan üç ayrı dükkân çağdaş müzecilik anlayışına uygun olarak bu salonda canlandırılmıştır. Müze bahçesinde ise Hitit dönemine ait boğa biçimli çeşme, Roma dönemine ait mil taşları (mesafe taşı) mezar stelleri ve kitabeler, Bizans dönemine ait mezar stelleri, çeşitli mimari parçalar, sütun ve sütun başlıkları ile küpler, Osmanlı dönemine ait mezar taşları ve küpler teşhir edilmektedir.

Çorum Belediye Binası

1923 Yılında Kütüphane Binası Hususi İnşaat Komisyonu tarafından Milli Kütüphane olarak inşaatına başlanmış, 3 Ağustos 1925 yılında hizmete açılmıştır.

İlk kullanımında üst kat Milli Kütüphane kimsen müzeli eserler teşhir odası ve Öğretmenler Birliği toplantı odası, alafanga ve alaturka müzik çalışma odaları alt kat Osmanlı Bankası ve özel işyerleri olarak değerlendirilmiştir. 1938

Yılında kütüphane alt kata indirilmiş, üst kat tamamen Halkevi olarak değerlendirilmiştir. 1960 İhtilalından sonra da bina Belediye Binası olarak kullanılmaktadır.

Çorum Ulu Camii

Cami, Selçuklu Sultani III. Alaattin Keykubat zamanında, onun azatlı kölesi Hayrettin tarafından yaptırılmıştır. II. Bayezid zamanında meydana gelen büyük depremde harap olmuş, Mimar Sinan tarafından onarılmıştır. IV. Murat, Erivan Seferine giderken Çorum-Boğacık Köyünde konaklamış, cami bu dönemde tekrar tamir ettirilerek etrafına medreseler ve

akaret yaptırılmıştır. Cami bu zamanda Sultan Muradı Rabi Camii olarak anılmıştır. 1790 yılındaki depremde tekrar harap olan cami, 1802 yılında Yozgatlı Çapanoğlu Süleyman Bey tarafından eskisi gibi dokuz kubbeli olarak tamirine başlanmış ancak Süleyman Beyin ölmesi üzerine oğlu Abdülfettah Bey tarafından 1810 yılında ahşap, tek kubbeli olarak yapılmıştır. Caminin minberi, sanat tarihi açısından önemlidir. Abanoz ağacından çatma künde kari tekniğinde yapılmış olan minber, 1306 tarihlidir.

Hıdırlık Camii

Hıdırlık Mevkiinde yer almaktadır. Rivayete göre Hz. Peygamberin dostlarından ve ona hizmet edenlerden Suheybi Rumi. ye saygı nişanesi olarak yaptırılan eski camiinin üzerine Hıdıroğlu Hayrettin tarafından 1889 da yaptırılmıştır. Caminin içindeki türbede sahabeden Suheybi Rumi ve Ubeyd (Ubid) Gazi Makamları; Caminin batısında,

bahçe içinde yer alan türbede ise Kerebi Gazi Makamı bulunmaktadır.

Merkez ilçemizde; Tabiat parkları, göller, barajlar, tescilli avlaklar, tarihi eserler, sit alanı, şifalı sular mevcuttur. İlçemiz yaban hayatı gözlemi imkanına, sportif olta balıkçılığına, tarım (agro), kamp karavan, yön bulma (oryantiring), izcilik ve festival turizmine uygundur.

5.1.2. Alaca İlçesi

Alaca İlçesinin tarihi M.Ö. 5000 yıllarına kadar uzanmaktadır. Eskiçağ' da ilçe merkezinin bulunduğu alan, "Etonia" olarak geçmektedir. XIX. ve XX. yy.' larda Hüseyinova yöre adı yerine, nahiye ve bucak adının tanımlanmasında önceleri bucak olan Alaca, Hüseyinabâd adıyla 1919'da ilçe olmuş, Alaca adı ise 1932'de resmîyet kazanmıştır.

İl merkezine uzaklığı 50km'dir.Yozgat-Çorum, Sungurlu-Tokat karayollarının kesiştiği yerde bulunmaktadır. Kuzeyinde Çorum, güneyinde Yozgat, doğusunda Çekerek, batısında Sungurlu vardır.

Alaca'da turizme açık en önemli tarihi yerler Eskiypar ve Mahmudiye köyündeki tarihi kalıntılar ile Hitit Dönemi eserleriyle dolu olan Alacahöyük , Kalinkaya ve Pazarlı ören yerleridir. Gerdekkaya mezarı ile Koçhisar Mağarası da turistlerin uğrak yerlerindedir. İlçe merkezinde 1763 yılında Ömer Osman Paşa tarafından yaptırılan Eski Cami ile 1893 yılında Ardahan Göçmeni Şeyh Efendi tarafından ahşap olarak yaptırılan Yeni Cami ve Hüseyin Gazi Türbesi de tarihi değeri olan yapılardır.

İlçe yüzölçümü 1.346 km², rakımı 950 m'dir. Çorum'a 52 km, Yozgat'a 53 km, Sungurlu'ya, 43 km'dir. İlçe yazları sıcak ve kurak, kışları ise soğuk ve yağışlı geçmektedir. Yıllık ortalama yağış miktarı 376 mm.'dir.

2011 Yılı Adrese Dayalı Nüfus Sayımı sonuçlarına göre ilçe merkezinde 21.685, belde ve köylerde 15.155 olmak üzere toplam 36.840 nüfus mevcuttur. İlçede 94 köy ve üç belde ile İlçe merkezinde yedi, Alacahöyük beldesinde dört, Büyükhırka Beldesi'nde iki, Çopraşık Beldesi'nde de iki mahalle mevcuttur.

Alacahöyük Müzesi

Alacahöyük Müzesi, Alaca İlçesi, Alacahöyük beldesinde yer almakta olup Çorum'a 45 km uzaklıktadır. Alacahöyük'te ilk yerel Müze, 1940 yılında teşhire açılmış, 1982 yılında ise Ören yeri içerisindeki yeni binasına taşınmıştır.

1935 yılında başlayan Alacahöyük kazılarında açığa çıkartılan Kalkolitik, Eski Tunç Çağı, Hitit ve Frig eserlerinin sergilendiği müzede ayrıca Alaca Pazarlı ören yeri kazısında bulunan Frig dönemine ait eserler de sergilenmektedir.

Alacahöyük

Alacahöyük, 1835 yılında W.G. Hamilton tarafından keşfedildi. 1907’de Th.Makridi, İstanbul Müzeleri adına ilk kazı çalışmalarını başlattı. Sistemli kazılara 1935’te Türk Tarih Kurumu adına Dr. Hamit Zübeyr Koşay ve Prof. Remzi Oğuz Arık tarafından başlandı; 1936’dan sonra H. Z. Koşay-Mahmut Akok, son senelerde de M. Akok tarafından 1983’e kadar dürdürüldü. 1983’te ra verilen kazılara 1996 yılında Prof. Dr. Aykut Çınaroğlu tarafından yeniden başlandı.

Eski Tunç ve Hitit öneminde çok önemli bir kült vesanat merkezi olan Alacahöyük’te 4 uygarlık çağı açığa çıkarılmıştır. Hitit dönemine tarihlenen ve kalker temel üzerine andezit bloklarla inşaa edilmiş olan Sfenksli Kapının genişliği 10 metredir. Dış girişin iki yanındaki büyük blokların dış yüzleri sfenk protomlarıyla süslüdür. Kulelerin dış ve iç yüzleri kabartmalı ortostadlarla bezelidir. Sol kulede, kaide üzerinde ayakta duran boğa, “Göklerin Fırtına Tanrısını” temsil etmektedir. İzleyen blokta, sunak önünde dua jesinde ilerleyen kral ve kraliçe, arkadaki bloklarda kült objeleri taşıyıcıların önünde, kurban hayvanları keçi ve koçların getirilişi, merdiven ve hançerle gösteri yapan figürler izlenmektedir. Arkasındaki blokta, ilki küçük bir hayvanı, olasılıkla bir riton(törensel içki kabı) taşımakta, diğerinin elinde ise bir çalgı aleti vardır. Sonuncu blokta, iki tekerlek üzerinde sağa yönlendirilmiş, iri boğa görülmektedir.

Hitit kültürüne kaynaklık eden kültürlerin önde geleni olan yerli Hatti Uygarlığı’nın aydınlanmasında büyük katkıları olan Alacahöyük Eski Tunç Çağı hanedan mezarları (M.Ö. 2300-2100), bu çağın en önemli buluntularıdır. İntamrual (şehir içi gömme) mezarlar özel

olarak ayrılmış bir alanda toplanmıştır. Dört yanı taşla örülmüş dikdörtgen mezarlar, ahşap hatıllarla kapatılmış, damları üzerine kurban edilmiş sığır başları, bacakları yereleştirilmiştir. Altın, gümüş, elektrom, bakır, tunç, demir ve değerli taşlardan oluşan zengin ölü hediyeleri onalrın hanedana ait olduklarını göstermektedir. Alacaöyük mezarlarında bulunan bu önemli eserler günümüzde Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesinde sergilenmektedir.

Alaca ilçemizde; Milli park, tescilli avlaklar, tarihi eserler, sit alanı mevcuttur. İlçemiz gastronomi gezisine, bisiklet, sportif olta balıkçılığına ve kamp karavan turizmüne uygundur.

5.1.3. Bayat İlçesi

Bayat, tarihi 1400' lü yıllarına dayanan bir yerleşim birimidir. Cumhuriyet döneminde Çorum İli İskilip İlçesine bağlı Alagöz adında bir nahiye olarak anılırken 1958 yılında İlçe olmuştur. İlçe adını Bayat Oğuzların 24 boyundan birisi olan Oğuz-Han'ın büyük oğlu Gün Han'ın Kayı'dan sonra ikinci oğlu olan Bayat'tan almaktadır.

İlçenin yüzölçümü 770 km², rakımı 625 m. dir. Orta Karadeniz Bölgesi ile İç Anadolu Bölgesinin kesim noktasında Köroğlu Dağlarının doğuya uzantısı ile İç Anadolu' nun Orta Kızılırmak Bölümünde yer alır. Çorum'a uzaklığı 83 km dir. Yıllık ortalama yağış miktarı 445,2 mm.'dir. İlçedeki en önemli akarsu Karatepe ve Öbek Tepesinden çıkan kar suları ile beslenen Kuzeyden güneye doğru 45 km lik bir vadi oluşturan ve Kızılırmak'a dökülen Bayat Çayıdır. İlçenin kuzeyinde 2013 m yüksekliğinde Öbek Tepesinin yer aldığı Karatepe mevcuttur. Kuzeyden güneye doğru gidildikçe rakım küçülerek 500 m ye kadar düşmektedir.

Bu nedenle İlçe kuzeyi dağlık, güneyi küme halinde tepelerin ve kısmen ovaların yer aldığı kırık,dalgalı ve engebeli bir arazi yapısına sahiptir.İlçenin kuzeyinde yer alan dağlık ve ormanlık kesimde Karadeniz iklimi, güneyde ise, karasal iklim hüküm sürmektedir. İlçe iki iklim arasında geçiş bölgesinde yer almaktadır. Bu sebeple yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlı geçer. Yağışlar düzenli olmayıp, en çok ilkbahar mevsiminde yağış almaktadır.

İlçenin dağlık kesimi genelde çam ve meşe ormanı ile kaplıdır. Ovalık kesimde ise bozkırlar yer almaktadır.

İlçenin 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Sayımı sonuçlarına göre nüfusu; merkezde 8.197, belde ve köylerde 14.061 olmak üzere, toplam 22.258 dir. İlçede iki belde (Eskialibey ve Kunduzlu) ve 37 köy bulunmaktadır.

Bayat ilçemiz; dağ-yayla gezisine, foto safariye, yaylada konaklama/kamping imkanına, yaylacılığa, gastronomi gezisine, foto safariye, kamp karavan, yön bulma (oryantiring) ve izcilik turizmüne uygundur.

5.1.4. Boğazkale İlçesi

Boğazkale ilçesinin tarihi M.Ö. 5000 yıllarına kadar uzanır. İlçe merkezinin hemen yanı başında bulunan ve Hitit İmparatorluk başkenti olan Hattuşa ve Hattuşanın görkemli açık hava tapınağı Yazılıkaya ilçenin belli başlı tarihi mekanlarıdır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında adı Boğazköy iken, 1936 yılında ismi

Boğazkale olarak değiştirilmiştir. 1967 yılında Belediye teşkilatı kurulmuş, 1987 yılında Sungurlu'dan ayrılarak ilçe yapılmıştır.

Boğazkale İlçesi , Sungurlu İlçesine bağlı bir bucak merkezi iken ; 1987 yılında yörenin turistik durumu dikkate alınarak ilçeye dönüştürülmüş ve Çorum'a bağlanmıştır. İlçe olmadan önce ; Boğazköy ismini taşıyan yerleşim yeri , Çorum İlinin 82 km güneybatısındadır.

Hattuşa ve Yazılıkaya'nın keşfi 1834 yılında olmuştur. 1835-1894 yılları arasında çeşitli yabancı arkeologlar tarafından ferdi çalışmalar yapılmış; 1904 yılından itibaren ise Alman Doğu Kültürleri Araştırma Merkezi tarafından kazı çalışmaları başlatılmıştır. 1939 yılından bu yana da kazılar , aralıksız olarak devam etmektedir.

Hattuşa Örenyeri'nde Alman Arkeoloji Enstitüsü adına kazılar Dr.Jurgen Seher başkanlığında yapılmaktadır.

Boğazkale; Hattuşa ve Yazılıkaya ören yerleri 02.10.1998 tarihli resmi gazetede yayınlanan bakanlar kurulu kararı gereğince Milli Park olarak ilan edilmiştir. Hattuşa ve Yazılıkaya ören yerleri Birleşmiş Milletlerin UNESCO teşkilatınca da korunması gerekli dünya mirasları listesinin 377.sirasında bulunmaktadır. Yüzölçümü 260 km²., rakımı 1.036 m., yıllık ortalama yağış 490,3 mm. dir. Bitki örtüsü genellikle steplerdir. En önemli akarsuyu Budaközü çayıdır.

İlçe de karasal iklim hakimdir. İlçenin toplam arazisi 22.902 ha., orman arazisi 6.165 ha., çayır alanı 23 ha., mera alanı 3.784 ha., tarla arazisi 12.110 ha. dır. İlçe arazisinin büyük bir kısmı dağlık bölge de, kalanı ise ovalık bölgede yer alır. İlçe Merkezi ve Evren Beldesinde kavak ağaçları, dağlık bölgede ise meşe ve çam ağaçları bulunmaktadır. 31 Aralık 2011 tarihi itibariyle 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, İlçe merkezinin nüfusu 1.388, 12 köy ve iki belde nüfusu 3,205 olup, toplam nüfusu 4.593 tür. İlçe merkezi üç mahalleden oluşmaktadır. Hisar Mahallesi'ne bağlı İbikçam Mezrası İlçeye yedi km. mesafededir.

Hattuşa

Hattuşa'nın Anadolu kültür tarihi içindeki konumu, başkent oluşundan dolayı İmparatorluğun gelişimi ve önemiyle paraleldir. Kral I. Hattuşili Anadolu'da ilk kez merkezi bir krallık kurarak geniş coğrafi bölgeleri politik ve kültürel açıdan etkisi altına alabilecek bir devlet oluşturmayı başarır. Yayılımcı politikaları her ne kadar onların savaşçı karakterlerini vurgular gibi görünse de Hititler, pek çok bölgeyi antlaşmalar yoluyla vergi vermeye yükümlü kılmış ve bu bağımlı krallıklar iç işlerinde belirli bir serbestlik içinde yaşayabilmişlerdir.

Yeni kurulan Hitit Devleti'ne başkent olan Hattuşa, başlangıçta 76 hektarlık bir alanı kapsıyordu. Hitit İmparatorluk döneminde, yani M. Ö 14 yüzyılda, şehir yaklaşık olarak altı kilometre uzunluğunda belirli aralıklarla yüksek kulelerle desteklenen taş temelli, üst yapısı kerpiç tuğlalarla örülü bir surla çevrilidir. Şehrin farklı semtlerine giriş, surla açılmış anıtsal kapılardan sağlanıyordu. Çoğu günümüze kadar oldukça sağlam durumda gelmiş olan dış yüzünde aslan yontuları bulunan Aslanlı Kapı'yla, iç yüzünde, silahlı tanrının bulunduğu Kral Kapı, bunların en önemlileridir. Kentin güney ucundaki Yer Kapı, Hattuşa'nın en ilginç kalıntılarından. Sur, burada 20 metre yüksekliğinde yapay bir sırt üzerinden geçer. Yapay sırtın şehir dışına bakan eğimli yüzünün 250 metre uzunluğundaki kesimi kireçtaşı

bloklarla kaplıdır. Kesik pramit biçimli bu oluşumun en üstünde ortada yer alan Sfenksli Kapı ve bunun hemen altında Hattuşa'nın bugün içinden geçilebilen tek poterni (tünel) vardır. 71 metre uzunluğunda ve 3 metre yüksekliğindeki poterden geçilerek sur dışına çıkılmaktadır.

Hitit kralları, ülkeyi bugün Büyükkale olarak adlandırılan sarp bir kayalık üzerinde oturan saraydan yönetiyordu. Tek bir yapıdan ibaret olmayan sarayda direkli galerilerle çevrilmiş avlular etrafına dizilmiş büyüklü, küçüklü yapılardan oluşan kompleks, kral ve ailesinin yanı sıra saray memurları ve altın mızraklılar. olarak adlandırılan nöbetçi askerleri de barındırıyordu.

Hattuşa, Hitit İmparatorluğunun hem idari başkenti, hem de ülkenin dini merkeziydi. Hitit metinlerinde Hattuşa Ülkesinden “Bin tanrılı ülke” olarak söz edilir. Bu tanrı bolluğu ilginç bir gelenekten kaynaklanır: Hititler diğer ülkelerin, özellikle de yendikleri komşularının tanrılarını kızdırıp gazaplarına uğramaktansa, armağan ve dualarla saygılarını dile getirip onları kendi tanrıları arasına katmayı yeğliyorlardı. Ayrıca her şehrin koruyucu bir tanrısı vardı. İmparatorluğun çeşitli şehirlerinde tapınılan bu tanrılar için de başkentte tapınaklar yaptırılmıştı. Başkent Hattuşa’da bugüne kadar 31 tapınak gün ışığına çıkartılmıştır. Aşağı Şehir’de ülkenin en yüksek tanrıları olan Fırtına tanrısı ile Arinna’nın Güneş tanrıçasına adanmış olan Büyük tapınak bulunur. Yazılı kaynaklara göre Hitit tapınakları, yalnız

tanrıların evleri değil aynı zamanda kendi toprak ve işlikleri olan ve bunları kendi personeliyle işletilen kurumlardı.

Yukarı şehirde tapınaklar yanında, kraliyet saraylarının bulunduğu Büyükkale'nin önünde, resmi işlere ayrılmış, bazı anıtsal yapılar vardır. Başkentte Hiyeroglifli Oda adı verilen mekanda Hitit Büyük Kralı II. Şuppiluliuma'nın yaptığı işleri anlatan yazıt, türünün en iyi koruna gelmiş örneğidir.

Yazılıkaya Kaya Tapınağı

Hattuşa'nın en etkileyici kutsal mekanı şehrin biraz dışında yer alan, yüksek kayalıklar arasına saklanmış Yazılıkaya Kaya Tapınağı'dır. Özellikle ilkbahardaki yeni yıl kutlamaları için kullanılan bu açık hava tapınağında, ülkenin önemli tanrı ve tanrıçaları sıra halinde kayaya kabartma olarak işlenmiştir.

Yazılıkaya A Odasında kayaya işlenmiş kabartma figürlerin özel bir düzeni ve tertibi vardır. Burada sol kaya yüzeyinde ikisi dışında yalnız tanrılar, buna karşın sağ tarafta da yalnız tanrıçalar belirtilmiştir. Ana sahnede Fırtına Tanrısı ile eşi Güneş Tanrıçası ve çocuklarının karşılaşması tasvir edilmiştir. Ana sahnenin karşısındaki

duvarda daha büyük boyutlarda büyük Kral IV. Tuthaliya işlenmiştir. Kral, Güneş Tanrısı'nın törensel kıyafetinde, elinde egemenlik sembolü olan ucu kıvrık asa tutar durumda, iki tepe üzerinde tasvir edilmiştir.

B odasındaki kabartmalar yan duvarlara bağımsız figürler halinde işlenmiştir. Elleri orak biçimli kılıç taşıyan on iki tanrı ve .Kılıç Tanrısı. Nergal, diğer dünya ile ilişki kuran yeraltı tanrılarıdır. Büyük Kral IV. Tuthaliya'nın koruyucu tanrısı olan Şarruma, krala sarılmış ve ona yol gösteren bir durumda tasvir edilmiştir.

Boğazköy Müzesi

Çorum Müzesi Müdürlüğü'ne bağlı olarak hizmet veren Boğazköy Müzesi Çorum'un 82 km. güneybatısındaki Boğazkale İlçe merkezinde yer almaktadır. 12 Eylül 1966 yılında açılan Müze, Hattuşa kazılarında açığa çıkan ve çevreden müzeye gelen eserlerin depo ve sergilemesinin yapıldığı mahalli bir müze konumundadır.

Hitit dönemine ait eserlerin ağırlıklı olduğu müzede; Kalkolitik, Eski Tunç, Hitit, Frig, Roma ve Bizans dönemlerine ait eserler de sergilenmektedir.

Birinci salonda; Kalkolitik, Eski Tunç ve Asur Ticaret Kolonileri Çağına ait pişmiş toprak eserlerin sergilendiği vitrinler ile bu salondan büyük salona geçilen bölümde ise Yazılıkaya'dan getirilen Tanrıça İştâr kabartması yer almaktadır. İkincisi salonda; kronolojik olarak yapılan teşhir düzenlemesinde Asur Ticaret Kolonileri Çağı ile Eski Hitit dönemine ait büyük boy gaga ağızlı testiler ve bunların buluntu durumlarını gösteren fotoğraflar yer almaktadır.

Bu vitrinlerin devamında yer alan vitrinlerde ise Eski Hitit ve İmparatorluk dönemine ait pişmiş toprak ve taş eserler, Frigo dönemine ait boyalı seramik kaplar, fibulalar, Roma dönemine ait pişmiş toprak ve cam eserler, Bizans dönemine tarihlenen kiliseye ait bronz malzemeler sergilenmektedir. Ayrıca müzede yer alan orta vitrinlerde yine Hitit dönemine ait çivi yazılı tabletler, mühür, baskılı pişmiş toprak bullalar, silindir ve damga mühürler, bronz baltalar, iğneler, kalıplar ve kabartmalı seramik parçaları teşhir edilmektedir.

Boğazkale ilçemizde; Milli park, tescilli avlaklar, tarihi eserler, sit alanı, pansiyonculuk mevcuttur. İlçemiz gastronomi gezisine, bisiklet, sportif olta balıkçılığına ve kamp karavan turizmine uygundur.

5.1.5. İskilip İlçesi

İskilip adının Asklepios, yani sağlık ilahı manasına geldiği, Paflagonya tarihine ait kitaplarda belirtilmektedir. M.S. 2. yy. da İskilip, Bitinya sınırları içinde bulunuyordu. Bizans çağında İskilip'e Neoklauniopolis deniliyordu. İskilip 1075 tarihinde Selçuklu Komutanı Gümüştekin Ahmet Gazi tarafından fethedilmiştir. Yıldırım Bayezit zamanında Osmanlı hakimiyetine girmiştir. Belediye 1872 yılında kurulmuştur. 1921 Yılına kadar bağımsız bir sancak olan Çorum, Cumhuriyetin ilanından sonra İl olunca İskilip' de Çorum'a bağlanmıştır.

İskilip İç Anadolu ile Karadeniz Bölgesinin birleştiği sınırlarda, geçiş bölgesindedir. Çorum'a 56 km., Kastamonu'ya 140 km, Osmancık'a 92 km, Oğuzlar'a 124 km., Bayat'a 33 km., Uğurludağ'a ise 26 km., uzaklıktadır. Yıllık ortalama yağış 484,8 mm., rakımı 750 m., yüzölçümü 1187 km²' dir. İskilip'in etrafı yüksek dağlarla çevrilidir. Bitki örtüsü, tarihi dokusu, tarihten günümüze uzanan mimari yapıları ile otantik bir özelliğe sahiptir. Araştırmacıların "Müze Kent" olarak niteledikleri bir yerleşim birimidir.

İç Anadolu bölgesinin karasal iklimiyle, Karadenizin ılıman iklimi arasında bir geçiş özelliğine sahiptir. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlıdır. İlçeye bağlı 65 köy vardır. 2011 yılı Adrese Dayalı nüfus sayımına göre İlçe merkezinin nüfusu 20.428, köylerin nüfusu 17.950 olup, toplam nüfus 38.378' dir. İlçenin 65 köyü ve köylerin 110 bağılısı vardır. İlçe merkezinin 14 mahallesi bulunmaktadır.

İskilip Kaya mezarları

İskilip kalesinin güney ve güneydoğu eteğinde yer almaktadır. Roma dönemine tarihlenmektedir. Güneydoğu da bulunan kaya mezarının iki sütunlu dikdörtgen bir girişi vardır. Başlıklarda, bilezikler üzerinde oturmuş birer aslan bulunmaktadır. Sütun başlıkları üzerindeki üçgen alınlık içerisinde ise yatar durumda karşılıklı kanatlı

iki aslan figürü yer alır. Kabartmalardan birinin elinde kılıç , diğerinin elinde kadeh mevcuttur. Mezar odası içerisinde iki adet ölü sekisi bulunmaktadır.

İskilip Kalesi

İlçe merkezinde yer alan ve Osmanlı Dönemine tarihlenen kale 100 m. Yükseklikte doğal bir kaya üzerine inşa edilmiştir. Kaleye giriş güney cephesinde bulunan kapı ile sağlanmaktadır. Kalenin inşa edildiği sarp kayalığın eteklerinde Roma dönemine ait kaya mezarları bulunmaktadır.

İskilip ilçemizde; Mesire yerleri ve tarihi eserler mevcuttur. İlçemiz dağ-yayla gezisine, foto safariye, yaylada konaklamaya, gastronomi gezisine, sportif olta balıkçılığına, kamp karavan, yön bulma (oryantiring) ve izcilik turizmine uygundur.

5.1.6. Kargı İlçesi

Kargı'nın Türklerin yerleşiminden önceki adının BLAENE olduğu belirtilmektedir. İlçenin Kargı ismini alması, rivayetlere göre, XVI. yy.' in ilk çeyreğinde olmuştur.

Kargı 1936 yılına kadar bazen Osmancık'a , bazen Tosya'ya bağlı olarak idare edilmekte iken, 1936' da ilçe yapılarak Kastamonu iline, 1956 yılında Çorum İline bağlanmıştır. İl merkezine uzaklığı 113 km'dir. Osmancık –Tosya yolu üzerinde Kızılırmak Vadisinde şirin bir ilçedir.

Kargı'da tarihi eserler arasında IV.Murad'ın hanımı Mihrihatun adına Karaseki Köyünde yaptırılan Mihrihatun Cami ve hamamı , Oğuz köyünde Selçuklulardan kalma cami, Hacıhamza Kalesi ve Hanı en önemlileridir. Kargının yaylaları en önemli turistik mekanlardır. Abdullah yaylasında her türlü alt yapı mevcut olup, konaklama problemi bulunmamaktadır. Sözkonusu yöre ; Kargı Yaylası , Eğinönü Yaylası, Aksu , Göl , Örencik , Karaboyu , Gökçedoğan Yaylaları ile yayla turizmüne oldukça elverişli bir yerdir.

Çorum'a 106 km. uzaklıkta, yüzölçümü 1277 km²., rakımı 450 m'dir. İlçe Karadeniz iklimi etkisinde olup, yıllık ortalama yağış miktarı 360,3 mm.'dir.

İlçenin 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus sayımına göre merkez nüfusu 5.250, köylerle beraber toplam nüfusu 16.001'dir. İlçeye bağlı bir belde (Hacıhamza) ve 58 köy bulunmaktadır.

Kargı Yaylası

Kargı ilçesinin kuzeyindeki yüksek dağlık bölgede yer almaktadır. Çorum'a 140 km, Kargı'ya 26 km uzaklıktadır. Bölgede birbirine bağlantılı ; Eğinönü , Aksu , Karandu, Göl, Örencik, Karaboya, Gökçedoğan yaylaları mevcuttur. Bu yaylalarda, yöresel yayla mimarisine uygun yayla evleri geleneği halen

devam etmektedir. Aksu ve Gökçedoğan göletlerinde yetiştirilen alabalıkları , yöreye özgü bitki örtüsü ve bol su kaynakları ile bir doğa harikası görünümündedir.

Abdullah Yaylası

Kargı ilçesinde ve İlimizin en yüksek dağı olan Köse Dağı (2050 m.) üzerinde yer almaktadır. Çoruma uzaklığı 114 km, ilçe merkezine 26 km dir. İstanbul'u Samsun'a bağlayan ve Osmancık'tan geçen karayoluna 12 km. uzaklıktadır.

Temiz havası, bol suyu; bozulmamış doğasında kendine özgü bitki örtüsü ve yemyeşil

çam ormanları ile konaklamaya değer yaylalarımızdandır. Yayıda konaklama ünitesi, restoran ve piknik alanı bulunmaktadır.

Kargı ilçemizde, göller/baraj ve yaban hayatı geliştirme sahası bulunmaktadır. İlçemiz, dağ-yayla gezisi imkanına, foto safariye, yaban hayatı gözlemine, gastronomi gezisine, foto safariye, sportif olta balıkçılığına, tarım (Agro), kamp karavan, dağcılık, yön bulma (oryantiring), izcilik ve festival turizmine uygundur.

5.1.7. Oğuzlar İlçesi

Güneyi Kızılırmak, doğusu ve batısı yüksek dağlarla çevrili Oğuzlar (Karaviran), tarihi adı ile Karabörk Divanı, Kızılırmak'a doğru uzanan bir vadi içinde, çıkışı olmayan bir cebi andırmaktadır.

İlçe, İskilip İlçesine bağlı Karaviran adı ile bir köy iken

1950'lerde adı Karaören olarak değiştirildi ve 1964 yılında Belediye teşkilatı kuruldu. 1990 yılında Oğuzlar adıyla ilçe kurulmuştur. Çorum'a 68 km. mesafede, yüzölçümü 121 km²., rakımı 650 metredir. Oğuzlar ve çevresi genel olarak Karadeniz İklimi ile İç Anadolu Bölgesinin karasal iklimi arasında bir geçiş iklimine sahiptir. Oğuzlar İlçesinin 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Sayımı sonuçlarına göre nüfusu; İlçe merkezinde 3,332, köylerde 3.327 olmak üzere toplam 6.659 'dur.

Oğuzlar ilçemizde, göl ve baraj mevcuttur. İlçemiz kuş gözlemciliğine, sportif olta balıkçılığına, gastronomi gezisine, motorlu gezi imkanına ve festival turizmüne uygundur.

5.1.8. Ortaköy İlçesi

İlçe toprakları eski devirlerden bu yana yerleşim yeri olduğu Hitit ve Roma dönemlerine ait kalıntıların bulunmasından anlaşılmaktadır.

Ortaasya'dan buraya gelen Türkler kabile halinde, Pınarköy ve Asraköy mevkiileriyle Ortaköy'e yerleşmişlerdir. Daha sonra Asraköy ile Pınarköy,

Ortaköy ile birleşerek şimdiki Ortaköy meydana gelmiştir. 1959 yılında ilçe olmuştur.

İl merkezinin güneydoğusunda , Mecitözü ilçesinin güneyinde yer alır.İl merkezine uzaklığı 53 km'dir. Ortaköy ilçesinde Hititlerin önemli ticaret merkezlerinden olan Şapinuva'da kazı çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca; İlçeye bağlı İncesu köyündeki İncesu kanyonu ve Aşdavul kasabasındaki Damlataş mağarası görülmeye değer yerlerdendir. İncesu köyüne yakın Çekerek ırmağı kıyısında , İncesu Kanyonunun içerisinde kayalara oyulmuş Kybela Kaya Kabartması önemli tarihi yapılardandır.

Ortaköy Çorum'a 57 km. mesafede, yüzölçümü 238 km²'dir. İlçede genellikle karasal iklim özellikleri görülmektedir. Yıllık yağış miktarı 409,5 mm.dir.

İlçenin 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus sayımı sonuçlarına göre nüfusu, merkezde 2.417, belde ve köylerde 5.707 olup, İlçe'nin toplam nüfusu 8.124'tür.

Şapinuva

Hitit Devletinin önemli idari Merkezlerinden biri olan Şapinuva-Ortaköy, Çorum. un 53 km. güney doğusundadır. Hitit Çağında, hem siyasi hem de coğrafi konumu nedeniyle stratejik bir noktada yer alan şehir, önemli bir askeri ve dini merkezdir. Şapinuva ile ilgili olarak Tokat Maşat Höyük

kazılarında ele geçen büyük krala ait bir mektupta .Bu tablet size ulaşınca, 1701 askeri İshupitta'dan acele olarak sevmediniz ve onları iki gün içerisinde Şapinuva şehrine, Majeste'nin huzuruna getiriniz. İfadesine göre Hitit kentinin önemli idari bir merkezi olduğu anlaşılmıştır. Buradaki yazışmaların büyük bir kısmını oluşturan büyük kral ve kraliçeye gönderilen mektuplar, Şapinuva'da bir kraliyet çiftinin varlığını gösterir.

Kentte Büyük kral III. Tuthaliya'nın yanında yer alan kraliçe Taduhepa'dır. Taduhepa III.Tuthaliya'nın ölümünden sonra kral I. Şupiluliuma ile birlikte ülkeyi yöneten kraliçedir. Şapinuva şehri aynı zamanda ordu komutanlığının ve askerinin sürekli olarak hazır bulunduğu bir yerdir. Hitit büyük kralı II. Murşili de Şapinuva'daki birlikleri teftiş ettim ve orduma öncülük ettim. Demektedir. Şapinuva, kendi idari bölgesinde yer alan şehirlerle

birlikte oldukça geniş bir alana yayılmakta ve iki Fırtına Tanrısı adına ayrı ayrı yapılmış olan iki tapınağı, kraliçe sarayı, ordu komutanlığı ve belediye teşkilatı gibi önemli kurumlarıyla oldukça teşkilatlı bir şehir görünümündedir.

İncesu Kanyonu ve Kybele Kabartması

Ortaköy İlçesi İncesu köyü sınırları içerisinde yer alan ve yöre haklı tarafından Uzun geçit ismi verilen İncesu Kanyonu 12 km uzunluğundadır. Doğusunda 1363 metre yüksekliğinde Alan Dağları, batısında ise Malbelen Tepesi yer almaktadır. Antik adı Scylax olan Çekerek Irmağının geçtiği kanyonun her iki yanında yükselen kayalar üzerinde

Helenistik Döneme (M.Ö. 2.yüzyıla) tarihlenen duvar kalıntıları, halk tarafından mağara olarak adlandırılan merdiven basamaklı su sarnıçları, ahşap hatıl oyukları vardır. Bu durum antik çağlarda ağaçlarla inşa edilmiş bir çok yapının varlığına işaret etmektedir.

İncesu Köyüne yaklaşık 1 km. uzaklıkta suyun aktığı yöne doğru sol tarafta kayalar üzerinde, ırmak yatağından 1.5 metre yükseklikte bir tanrıça kabartması (Kybele) bulunmaktadır. Bir kaya bloğu üzerine yapılmış olan tanrıça, önünden akan Çekerek (Scylax) ırmığına ve karşısında yüksek kayalar üzerinde yer alan kaleye bakmaktadır. Bir taht üzerinde oturduğu düşünülen tanrıça sol elinde bir aslan yavrusu tutmaktadır.

Ana tanrıça geleneği Anadolu'da Neolitik çağdan itibaren görülmeye başlanmıştır. M.Ö. 9000.den itibaren bereket, verimlilik, doğurganlık anlamında karşımıza çıkan ana tanrıça kültürünün, Kalkolitik ve Eski Tunç Çağında da devam ettiği bu dönem eserlerinde görülmektedir. Hitit döneminin de içinde yer aldığı M.Ö 2. binde de yaşatılan ana tanrıça kültü, Geç Hitit döneminde Kubaba, Frig döneminde Kybele ismini almış Helenistik dönemde de aynı isimle devam etmiştir.

İncesu kanyonundaki Kybele kabartması, Anadolu'da Helenistik Çağa tarihlenen Kybele kabartmalarının en büyüğüdür ve bu büyüklükte böyle bir Kybele kabartması henüz bilinmemektedir.

İncesu kanyonu tarihi ve doğal güzelliklerinin yanı sıra doğal yaşam alanı olarak birçok hayvan ve bitki topluluğuna ev sahipliği yapmaktadır. Bölgeye has bitki ve hayvan türleri mevcuttur. Kanyon ekosistemi ırmağın su yapısıyla ilişkili gelişmiştir. Soyu tükenme tehdidi altında olan Anadolu'nun nadir türleri kanyonda hala yaşam alanı bulmaktadır.

Özellikle kuş türleri açısından zengin bir alandır. Su kuşları(Ak Balıkçıl, Gri Balıkçıl, Dere Kuşu v.b.) yırtıcı kuşlar (Kızıl Şahin, Yılan Kartalı, Kara Akbaba, Küçük Akbaba, Kızıl Akbaba, Puh v.b.) ve diğer Duvar Tırmaşık Kuşu, Kızıl Gagalı dağ Kargası, Kaya Sıvacı Kuşu, Yalı Çapkını gibi pek çok kuş türüne ev sahipliği yapmaktadır. Irmakta Kababurun (Abramis brama), İn Baliği (Copeata tinca), Alburnus alburnus, Sazan (Cyprinus carpio), Tatlısu Kefali gibi ekonomik değeri olan balık türlerinin yanı sıra gobididae familyasına ait balıklar, tatlı su yengeci gibi türler bulunmaktadır. Sayıları azalmakla birlikte Su Samuru hala kanyonda yaşayan canlılar arasındadır.

Bahar aylarında kanyonda su çok fazladır. Kanyon gezileri Temmuz-Eylül ayları arası planlanmalıdır. Ziyaretçiler için WC, Çocuk Oyun Parkı, Oto Park ve piknik alanları mevcuttur. Tarih ve doğanın aynı mekanda bulunduğu İncesu Kanyonu, doğaseverler, fotoğrafçılar, dağcılar, kuş gözlemciler ve tarih tutkunları için önemli bir merkezdir.

Ortaköy ilçemizde, tescilli avlaklar, tarihi eserler, sit alanları ve kanyon mevcuttur. İlçemiz, kanyon (canyonig) yürüyüşüne, gastronomi gezisine, foto safariye, tarım (agro), bisiklet, rafting, kamp karavan, dağcılık, yön bulma (oryantiring) ve izcilik turizmüne uygundur.

5.1.9. Osmancık İlçesi

Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerini batıya bağlayan yol üzerinde bulunan Osmancık , İl merkezine 56 km uzaklıktadır. Çorum-Kargı ile Samsun-İstanbul yollarının kavşak noktasındadır. Çorum'un en eski ilçelerinden biridir. 1075 yılında Türk egemenliğine girmiştir. Bu tarihten sonra Oğuzların Alayunt'lu boyundan Sorgun Oymağı Beyi

Şerafettin Osman Gazi bölgeye emir olarak atanınca, kendi oymağının adını buraya vermiş ve kentin Eflanos olan ismi Sorgun olarak da anılmıştır. Şerafettin Osman Gazi Osmancık'ta oturmuş, buradan İskilip , Hacıhamza ve Çorum havalisini yönetmiştir. 1177 yılında Danişment'lilerin yıkılmasından sonra Osmancık, Anadolu Selçuklu Devleti' nin yönetimine geçmiştir. 1423 yılında Amasya'ya , 1596 yılında Çorum Sancağına, 1864 yılında yeniden Amasya' ya bağlanmış, 1924 yılında Çorum İli' nin ilçesi olmuştur.

Osmanlı döneminde tarihi ipek yolu üzerinde bulunan Osmancık'ta Koyunbaba Köprüsü ve Türbesi, Osmancık Kalesi, Koca Mehmet Paşa Camii (imaret camii) Baltacı Mehmet Paşa Çeşmesi görülmeye değer yerlerdir. Ayrıca ; Başpınar ve Karaca Yaylaları , yayla turizmi açısından oldukça elverişli doğal güzelliklerdir. İlçe rakımı 430 m., yüzölçümü 1.187 km², Çorum'a uzaklığı 59 km. dir.

Arazi yapısına metaformik ve volkanik kütleler hakimdir. Ayrıca tortul kütlelere de rastlanmaktadır. Üçüncü zamanın en önemli kütlelerinden olan jips kireç taşı ve kaya tuzu yataklarıyla, karbon miktarı % 5 oranına kadar yükselen zengin linyit yataklarına rastlanmaktadır. Yaylabaşı ve Kumbaba köyleri linyit bakımından zengindir ve özel işletmeler linyit üretim faaliyetlerini sürdürmektedir. Ancak Osmancık, jeolojik yapısı nedeniyle "Kuzey Anadolu Fay Hattı" üzerinde olduğundan 1.derecede deprem kuşağında yer almaktadır.

İlçenin en önemli vadisi Kızılırmak Vadisidir. Çok verimli olan bu vadi boyunca irili ufaklı tepeler ve dağlar , Kızılırmak'a paralel olarak uzanır.Bu dağların en önemlileri Çal ve Ada

dağlarıdır. Çal Dağlarının en yüksek tepesi “Büyük Çal” 1.750 metre,. Adadağ serisinin en yüksek tepesi Dedeçal 1.770 metre’dir. Osmancık’ı çevreleyen dağların en yükseği 1.864 m. ile İnegöl dağıdır.

İç Anadolu ve Karadeniz arasında geçiş iklimi olduğundan ılıman iklim yapısına sahiptir. Genel olarak yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise ılık ve yağışlıdır. İlkbahar ve sonbahar uzun sürer. Yağışlar genellikle ilkbaharda görülür. Yıllık ortalama yağış miktarı 368,1 mm. dir.

Osmancık oldukça zengin bir akarsular ağına sahiptir. Bu ağın en büyük akarsuyu Kızılırmak’tır. Bu nehrin İlçe hudutları içindeki uzunluğu 80 km.dir. Osmancık’ a girmeden ve girdikten sonraki toprak yapısı nedeniyle rengi kırmızı , yer yer kirli sarıdır. Kızılırmak’a karışan diğer akarsular Kavşak Çayı, İncesu Deresi, Karalar ve Yukarızeytin dereleridir. Bitki örtüsü dağlık bölgelerde çam, meşe ve ardıç ormanları, bunların dışında kalan yerlerde ise stepler şeklindedir.

İlçenin 2011 Yılı Adrese Dayalı Nüfus Sayımına göre nüfusu; İlçe merkezinde 26.837, kasaba ve köylerde 17.849 olmak üzere toplam 44.686' dır. İlçeye bağlı bir belde (Başpınar Beldesi), 54 köy bulunmaktadır.

Osmancık Kalesi

Kızılırmak’ın kuzey kenarında, doğu-bati istikametinde Uzanan doğal kayalığın üzerine inşa edilmiştir. Selçuklu Dönemine tarihlenen, kalenin ilk kuruluşunun Roma döneminde başladığı bazı kaynaklar ile güneyinde yer alan Roma dönemi kaya mezarlarından anlaşılmaktadır. Kaleden Kızılırmak.a inen ve kayaya

oyulmuş olan su yolu da teknik olarak Roma dönemi özelliği gösterir. İslami dönemde ise kale, halk arasında İpek Yolu olarak adlandırılan

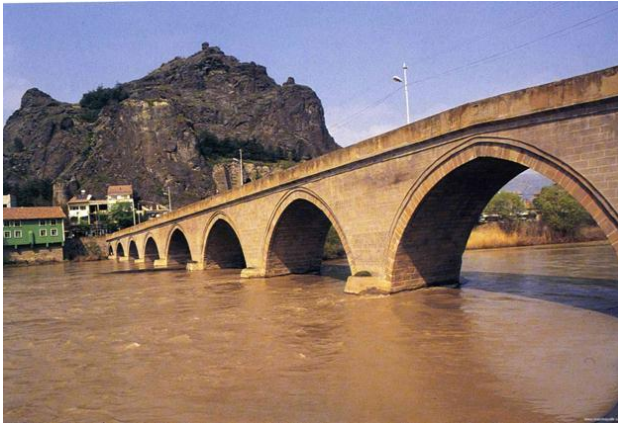
İstanbul’dan Amasya’ya uzanan ticaret yolu üzerindedir.

Baltacı Mehmet Paşa Çeşmesi

Baltacı Mehmet Paşa'nın birinci sadrazamlığı sırasında 1705 yılında yaptırdığı dört çeşmeden biri ve ayakta olanıdır. Dikdörtgen planlı çeşmenin batıya bakan ön yüzünde beyaz mermerden, üç sütun üzerine 18 mısralık bir kitabesi vardır.

Koyunbaba Köprüsü

Kızılırmak üzerinde bulunan Koyun baba Köprüsü, II. Bayezid zamanında yapılmıştır. Yapımına 1484 yılında başlanmış, 1489 yılında tamamlanmıştır. Uzunluğu 250 m., genişliği 7,5 m. olan köprü, dikdörtgen kesitli sari kesme taşlardan yapılmıştır. Sivri kemerli ve 19 gözlüdür.

Adini ünlü Türk velilerinden Koyunbaba'dan alan köprünün kitabesi Arap harfleriyle yazılmıştır. Kitabede köprüyü yaptırandan bahsedilmekte; ancak köprü mimari hakkında herhangi bir bilgi verilmemektedir

Koyunbaba Türbesi

Sultan II. Bayezid zamanında 1469 tarihinde yaptırılmıştır. Sekizgen planlı dıştan piramidal çatılı, içten kubbeli türbeye önden iki bölümlü, revaklı bir giriş eklenmiştir. Tepe üzerinde yer alan yapı büyük bahçe içerisinde bir kenara yerleştirilmiştir. Bahçenin iki renkli mermer kapısı üzerinde iki satırlık yazı vardır. Türbenin çift kanatlı, derin oyma

teknîği ile işlenmiş ahşap kapısı bugün Çorum Müzesi'nde korunmaktadır.

Osmancık ilçemizde, mesiri yerleri ve tescilli avlaklar mevcuttur. İlçemiz, dağ yayla gezisine, foto safariye, yaylacılığa, yaylada konaklama (kamping), pansiyonculuğa, gastronomi gezisine, sportif olta balıkçılığına, akarsu (botla gezinti), tarım (agro), dağcılık ve festival turizmine uygundur.

5.1.10. İlçelere Göre Geleneksel El Sanatları

Dodurga: Dokuma sanatı, oymacılık, parça tahtalardan yapılan el sanatları işleme türü dokuma ürünleri.

Osmancık: Kilim, heybe, el çantası dokumacılığı, deri el sanatları (Tabanca kılıfı), eğer yapımı, semer yapımı, topraktan süs eşyaları, çanak çömlek yapımı, bakırdan süs eşyaları, çaydanlık, semaver yapımı.

Alaca: Yorgancılık (Köpüme Motifli Yorgancılık)

Kargı: Kargı Bezi Dokuması.

Merkez: Bakırcılık, iğne oyası, beş şiş dantel, taş oymacılığı.

Ortaköy: Kilim, çanta ve duvar yastığı dokumacılığı, çorap, patik, ve el örgü örücülüğü, heybe.

Bayat: Dokuma, ağaç oymacılığı, nebati örücülük.

İskilip: Ağaç oyma, semer işçiliği.

5.1.11. Yöresel Yemekler

Yaklaşık yüze yakın yemek çeşidine sahip olan Leblebisi ile ünlü Çorum mutfağı, binlerce yıllık geçmişinde biriktirdiklerini yansıtır sofralara. Katipler Konağı gibi değişik mekanlarda mayalı (saç mayalı, tava mayalı), yanıç, cızlak, göğ domates, söbelek dolması, kömbe, oğmaç, hingal, haşhaşlı çörek, borhani (hamurlu, yumurtalı, mantarlı), helise, çullama, madımak, tirit, İskilip dolması, kuru mantı, keşkek, kara çuval helvası, hedik, teltel, has baklava, malak ve hasıda gibi lezzetleri tadabilirsiniz.

Keşkek

Geleneksel bir çorum yemeğidir. İl merkezinde ve ilçelerde de yapılmaktadır. Genellikle ramazan aylarında sabah erken saatlerde güveç tencerede hazırlanıp fırına verilir. Turşu ve salata ile birlikte servis yapılır.

Mantı :

Kuru Mantı ve Sulu Mantı geleneksel Çorum yemeklerindedir. Özellikle ramazan ayları gelmeden önce çok miktarda mantı kızartılıp hazırlanır. Özel günlerde ve isteğe göre her zaman yapılabilir. Hazırlanıp servise sunulması 1 saat kadar sürebilir.

Çatal aşı

Çorum ve çevre ilçelerde de yapılır. Yanında turşu ve yeşil soğanla servis yapılır.

Çorum Baklavası (Gül Burma)

Çorum'un yöresel tatlılarından. Genellikle düğünlerde, bayram hazırlıklarında yapılır. Çorum geneli ve ilçelerinde de eskiden beri yapılmaktadır.

İskilip Dolması

İskilip ilçemizde yapılmaktadır. Düğünlerde dolmacı adı verilen aşçılar tarafından hazırlanır. Halen bu gelenek devam etmektedir.

Leblebi

Çorum'un meşhur sarı leblebisi kuru nohuttan yapılır. Nohutun leblebiye dönüşmesi bir buçuk aylık bir emeğin ürünüdür. Tarihi dükkanlarda, tek kavrumluk leblebiler çuvallardan tenekelere, oradan leğenlere doldurulur. Odun ateşi ile yeterli sıcaklığa ulaşan fırına aktarılan leblebiler son kavurmadan sonra tekrar çuvallara doldurularak dumanı üstünde satışa sunulur.

5.2. SIKLIK TABİAT PARKI

Not: Bu tablonun analizinde; Tabiat parkının Çorum il merkezine yakın olması nedeniyle Çorum il merkezi dikkate alınarak yapılmıştır.

Sıklık Tabiat Parkı Turizm Talebi Değerleri tablosu

Halihazırda ki ziyaretçi sayısı	Ziyaretçi (konaklamayanlar) : 5250 kişi
Para harcama	Sıklık Tabiat Parkına gelen ziyaretçiler giriş ücreti, piknik ihtiyacı için malzeme alımı vb. giderler için ortalama: 30 TL harcama yapmaktadırlar.
Ziyaretçi Profili	Bireysel gezginler : % 5 Aileler : % 95
Gelişlerinin İlk 5 Sebebi	1- Doğa Gezileri, 2- Fauna ve flora gözlemciliği 3- Piknik 4- Doğa yürüyüşü 5- Doğa eğitimi
Kıyaslanabileceği saha	Çatak Tabiat parkı

Sıklık Tabiat Parkı Ulaşılabilirlik Analizi		
Sahanın Uluslararası havaalanına yakınlığı	Yakın; 1 saat	
Alana Ulaşım	Özel taşıt (X) Toplu taşıma () Diğerleri (X) (Bisiklet, motosiklet)	Ziyaretçinin Genel ulaşım kanaati: Özel taşıt
Ulaşım için problemler: Toplu taşıma ağı bulunmamaktadır.		

Altyapı Analizi	Yetersiz	Yeterli	İyi	Açıklama
Taşımacılık ağı	X			Toplu taşıma ağı bulunmamaktadır.
Yerel ağ(toprak, asfalt)		X		Stabilize
Anayollara bağlantı			X	Çorum-Samsun Karayolu üzerinde
Ücretler		X		
Ring patikaları			X	
İşaret levhaları	X			
Genel yer işaret levhaları	X			
Bilgi panoları	X			
Araçlar için park kapasitesi			X	
Restoran sayısı			X	

Sıklık Tabiat Parkı Yeme içme konaklama analizi

Restoranların durumu	Kategori	Sayısı	Açıklama
	Turistik		
	Yerel	1	
Yemek Standartları	Yeterli ve yöresel standartta yemek sunulmaktadır.		
Barınma imkanları	Kategori (iyi-kötü-orta)	Kuruluş Sayısı	Yatak Sayısı
Oteller	İYİ	10	
Hosteller (Misafirhaneler)	İYİ	3	
Yatak&kahvaltı oteli	İYİ	3	
Kamp alanı	İYİ	2	
Diğerleri: Pansiyon	İYİ	5	

Not: Yatak sayıları ise net olarak bilinmemektedir.

Sıklık Tabiat Parkının kendine has seçkin ve diğer önemli özellikleri;			
		Var-Yok	Neler?
Sunduğu değerlerden	Tek-eşsiz olanlar var mı?	Var	Flora ve fauna tanıtım alanı
	Biraz farklı ama değerli olanlar	Var	Çocuk oyun alanları; Oyuncak gruplarının dizaynı Çorum Şube Müdürlüğü tarafından yapılmıştır.
	Diğer ilgi çeken yerlere benzer olanlar	Var	Manzara seyir terasları, doğa yürüyüş parkurları
Alan turist ziyaret döngüsüne girecek şekilde turistlerin ilgisini çekecek diğer alanlara yakın mı?	Evet-Hayır	Hangi Sahalar	Sunduğu özellikleri
	Evet	Boğazköy-Alacahöyük Tarihi Milli Parkı	UNESCO'nun "Dünya Kültür Mirası Listesinde ve Dünya Belleği Listesinde" yer almaktadır.
Alandaki yabancı varlıklar	Bayrak türler	1.Kızıl Geyik	2.Karaca
	Diğer ilginç yaban hayatı (fauna)	1.Kınalı keklik	2.Sülün

Sıklık Tabiat Parkının Tatmin edici yaban hayatı izleme imkânı

Tatmin edici yaban hayatı izleme imkânı	Memeliler	Kuşlar	Açıklama	
Garanti edilen türler var mı?	Kızıl Geyik, Karaca	Kıvalı Keklik, Sülün	Tabiat parkı içerisinde oluşturulan fauna tanıtım alanında	
Genellikle rastlanma ihtimali	Yaban domuzu, Kurt ve Tilki	Şahin		
Alanda bulunan tesisler	Fauna Tanıtım Merkezi ve Gözlem Kulesi			
Sahadaki tesisler	Yetersiz	Yeterli	İyi	Durum Açıklaması
Rekreasyonel tesisler			X	
Spor tesisleri			X	
Doğa yürüyüş parkurları			X	

Sıklık Tabiat Parkının Taşıma Kapasitesi Analizi

Sosyal ve ekonomik taşıma kapasitesi Değerlendirme Şekli: 1- Tamamen Sağlanabiliyor, 2- Genel Olarak Sağlanıyor, 3- Veri Yok, 4- Çoğunlukla Sağlanamıyor 5- Hiç Sağlanamıyor					
Göstergeler	1	2	3	4	5
Tüm ilgi grupları turizmden elde edilen gelirden eşit pay alırlar			X		
Tüm ilgi grupları turizm gelişimine oranlı bir miktar para yatırımı yapabilir					X
Yerel ekonomi için turizm faydaları açıktır	X				
Turizm gelişimiyle ilgili paydaşların ihtiyaç, istek ve önerileri ele alınıyor		X			
Tüm ilgi gruplarına önem veriliyor	X				
İlgi gruplarının birbiriyle olan ilişkileri iyi	X				
Beraber çalışmanın önemi biliniyor	X				
İyi bir işbirliği içindeler	X				
Belirli kararların alınma amacı saklanmıyor		X			
Yerel ilgi grupları karar almada söz sahibi					X
Bölgesel ilgi grupları karar almada söz sahibi					X
Diğer sektörler de turizm gelişimine fayda sağlıyor	X				
Turizm kırsal ekonomiye destek veriyor					X
Geleneksel faaliyetler ve üretim türleri turizm gelişiminden sonra gelişme gösterdi			X		
Turizm gelişimi istihdamı artırma beklentilerini karşılıyor		X			
Yerel halk, özellikle gençler için yeni iş imkânı ortaya çıktı		X			
Kendi turizm işini kurmak isteyenlere yeterli destek veriliyor			X		
Turizm işi kurmak için eğitim ve öğretim veriliyor			X		
Planlı turizm uygulaması yapılıyor		X			
Yerel köyler ve kamusal alanın özelliği turizmden sonra zarar görmemiştir.			X		
Turizm temel olarak yerel mal ve hizmetlerden faydalanır		X			
Bölgemizi ziyaret eden turist sayısı yeterlidir					X
Turizm kültürel mirasın devamına yardımcı oluyor	X				
Turizm endüstriyel mirasın sürdürülmesi için yardımcı oluyor			X		
Turizm gelişimi peyzaj dokusuna zarar vermiyor					X
Turizm doğanın korunmasına yardımcı oluyor	X				
Turizm kültürel manzaranın korunmasına yardımcı oluyor	X				
Turizm hayat kalitesini artırıyor		X			

Sıklık Tabiat Parkının Sosyal ve Ekonomik Taşıma Kapasitesi Verilerini Değerlendirme Sonuçları:

Çorum ilinde doğa turizminin gelişmesi sonucunda; Kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması sağlanacaktır. Planlamalar yapılırken ilgili paydaş gruplarının görüşünün alınması planın uygulanabilirlik yüzdesini artıracaktır. Planlamalarda yöre halkının istihdamı, yöresel ürünlerin tanıtım ve pazarlaması ile ilgili kararlar alınmalıdır. Doğal dokuyu tahrip edebilecek planlamalardan kaçınılması gerekmektedir.

Sıklık Tabiat Parkının Ekolojik taşıma kapasitesi analizi					
Faaliyet	Genel etkiler Müspet /menfi	Korunan alan üzerindeki etki	Etki		
			Kabul edilebilir	Kabul edilemez	Kabul edilebilir ancak;
Kamping&piknik	Müspet	Müspet	X		
Ahşap Hediyelik eşyaların satılması,	Menfi	Müspet	X		
Dağcılık,trekking	Menfi	Menfi		X	
Su sporları	Menfi	Menfi		X	
Rafting	Menfi	Menfi		X	
Olta balıkçılığı	Menfi	Menfi		X	
Normal spor etkinlikleri	Müspet	Müspet	X		
Yeme içme	Müspet	Müspet	X		
Doğa yürüyüşü	Müspet	Müspet	X		
Mağaracılık	Menfi	Menfi		X	
Kanyoning	Menfi	Menfi		X	
Yaban hayatı gözlemi	Müspet	Müspet	X		
Bilimsel geziler	Menfi	Menfi		X	

İzlemeye esas olan **Ekolojik Göstergeler** aşağıdaki şekilde incelenmelidir.

1- Tamamen doğru, 2- Genel olarak doğru, 3- Veri yok, 4- Çoğunlukla yanlış, 5- Hiç yok,

Sıklık Tabiat Parkının Ekolojik taşıma kapasitesinin etkileri;					
Ekolojik göstergeler	1	2	3	4	5
Bitkiler turizm artışından etkilenmemektedir	X				
Yürüyüş yollarından yürümeyen turistler bitkilere çok zarar veriyor					X
Turizmden dolayı daha fazla toprak erozyonu meydana gelmektedir					X
Korunan alanın suları gözle görünür şekilde kirlenmektedir					X
Turizm gelişimi sebebi ile balık miktarı azalmıştır			X		
Korunan alanın yer altı suları içme suyu olarak kullanılabilir			X		
Turistler yaban hayatı için rahatsız edici bir faktördür					X
Turizmden dolayı flora ve faunada ölümler artmıştır					X

Sıklık Tabiat Parkının Ekolojik Taşıma Kapasitesi Verilerini Değerlendirme Sonuçları:

Doğa turizminin alan içerisinde mevcut fauna ve flora'ya her hangi zarar veya rahatsız vermeleri söz konusu değildir. Korunan alan olmasından dolayı fauna ve flora korunmaktadır. Yeraltı ve yer üstü sularının kirlenmesi söz konusu değildir.

(1-Akıcı, yeterli 2- İyi, 3- Fena değil, 4- Kötü, 5- Çok Kötü)

Sıklık Tabiat Parkının Fiziki/İdari taşıma kapasitesi							
	Yer	Kapasite	1	2	3	4	5
Altyapı	Korunan alana giriş yolları			X			
	Korunan alandaki yol ağı			X			
Park girişi	Park etme			X			
	Akış			X			
Park yeri imkanları	Yer sayısı			X			
	Biletleme			X			
	Yönlendirme				X		
Bilgi imkanları	İşaret levhaları					X	
	Yetkililer			X			
Yiyecek içecek temini	Tedarik		X				
Kolaylık tesisleri	Tuvaletler			X			
	Atıkların toplanması			X			
Patika ağı	Yeterlilik durumu			X			
Yaban hayatı izleme noktaları	Sayısı ve uygunluğu			X			
Aktiviteler	seçenekler						
	Paket doğa turları					X	
	Bisiklet kiralama					X	
Çalışanlar	Yeterli sayıda				X		
	Donanımlı				X		

Sıklık Tabiat Parkının Fiziki/İdari taşıma kapasitesi yönünden yapılan değerlendirme:

Sıklık Tabiat Parkı Çorum-Samsun karayolu üzerinde olup, il merkezine 5 km mesafededir. Tabiat parkına toplu taşıma araçları ile ulaşmak mümkün değildir. Ziyaretçiler kendi özel araçları ile ulaşmalıdırlar. Saha girişinde giriş kontrol ünitesi bulunmaktadır. Saha içerisinde yol ağı tamamlanmış olup, stabilize edilmiştir. Saha içerisinde yeterli miktarda park alanı bulunmaktadır. Alt yapı tesisleri tamamlanmıştır. Hakim noktalarda manzara seyir terasları bulunmaktadır. Saha içerisinde fauna alanının kenarında olmak üzere flora alanı ise parsellere bölünmüş olup, parsel sınırları yürüyüş parkuru olarak düzenlenmiştir. Yönlendirme levhaları yeterli değildir. Tabiat Parkı işletmeciliği özel sektör tarafından yapılmakta olup, çalışanların giysileri hijyenik olup, ziyaretçilerine karşı nazik ve kibar davranmaktadırlar. Saha içerisinde çöpler çöp bidonları ve konteynirlarda toplanmakta olup, belediye tarafından sahadan alınmaktadır.

Sıklık Tabiat Parkının Psikolojik Taşıma Kapasitesi:

Tabiat Parkı işletmeciliği özel sektör tarafından yapıldığından dolayı sahaya gelen ziyaretçilere karşı özel sektör işletmeciliği zihniyeti ile yaklaşıldığından dolayı sahayı ziyaret eden ziyaretçiler kendilerine verilen hizmet ve ilgiden oldukça hoşnut kalmaktadırlar. Ziyaretçileri rahatsız edecek her hangi bir olay olmamıştır.

5.3. İNCESU KANYONU

Not: Bu tablonun analizinde; Kanyonun Ortaköy ilçesine yakın olması nedeniyle analizlerde kanyon ile birlikte ilçe dikkate alınarak tablolar düzenlenmiştir.

İncesu Kanyonu Turizm Talebi Değerleri tablosu

Hâlihazırda ki ziyaretçi sayısı	Alana girişte herhangi bir bilet kesimi söz konusu olmadığından dolayı ziyaretçi sayısı net olarak bilinmemekte birlikte özellikle Mayıs-Eylül aylarında yöre ve çevre illerden gelen ziyaretçiler tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır.
Para harcama	Alana gelen ziyaretçiler girişte herhangi bir ücret ödemedikleri gibi yiyeceklerini kendileri getirmekte veya yöre halkı tarafından misafir edilmelerinden dolayı ne kadar para harcadıkları konusunda veri bulunmamaktadır.
Ziyaretçi Profili	Alana bireysel ve aile olarak ziyaretçiler gelmektedir.
Gelişlerinin İlk 5 Sebebi	1- Doğa Gezileri, 2- Foto safariler, 3- Kanyonculuk –Canyoning, 4- Yaban Hayatı ve Kuş Gözlemciliği (fauna gezileri), 5- Doğa Eğitimi Programları 6- Adrenalin gezileri (rafting vb.)
Kıyaslanabileceği saha	İlde başka kanyon bulunmadığından kıyaslama yapılamamaktadır.

İncesu Kanyonu Ulaşılabilirlik Analizi		
Sahanın Uluslararası havaalanına yakınlığı	Orta derecede yakın; 3 saat (2-4 saat arasında)	
Alana Ulaşım	Özel taşıt (X) Toplu taşıma () Diğerleri (X) (Köy minibüsleri, Motosiklet)	Ziyaretçinin Genel ulaşım kanaati: Özel taşıt
Ulaşım için problemler: Toplu taşıma araçları bulunmamaktadır.		

Altyapı Analizi	Yetersiz	Yeterli	İyi	Açıklama
Taşımacılık ağı	X			
Yerel ağ(toprak, asfalt)		X		Asfalt+Stabilize
Anayollara bağlantı		X		
Yerel genel taşımacılık Programları	X			
Ücretler				Kanyon girişinde ücret alınmamaktadır.
İşaret levhaları	X			
Genel yer işaret levhaları	X			
Bilgi panoları	X			
Araçlar için park kapasitesi		X		
Bilgi alma ve tercüme kolaylıkları		X		
Restoran sayısı	Kanyon İncesu köyünde olduğundan dolayı restoran bulunmamaktadır.			

Yeme içme konaklama analizi: Kanyon İncesu köyünde bulunduğundan dolayı köyde otel, pansiyon ve hostel vb konaklama, restoran veya kahvaltı otelleri vb yeme içme gibi tesisler bulunmamaktadır. Bu gibi ihtiyaçlar; Ortaköy ilçesinde bulunan yetersiz vasat kalitede birkaç otel, restorandan veya köy halkı tarafından sağlanmaktadır.

İncesu Kanyonunun kendine has seçkin ve diğer önemli özellikleri;			
		Var-Yok	Neler?
Sunduğu değerlerden	Tek-eksiz olanlar var mı?	Var	Kanyon içerisindeki KYBELE Kabartması
	Biraz farklı ama değerli olanlar	Var	Kanyonun bulunduğu Çekerek Nehri sularının özellikle Temmuz ayında çok az seviyeye düşmesinden dolayı Kanyonda nehir içerisinde yürüyüş yapılabilinmektedir.
	Diğer ilgi çeken yerlere benzer olanlar	Var	Kanyon içerisindeki doğal güzellikler
Alan turist ziyaret döngüsüne girecek şekilde turistlerin ilgisini çekecek diğer alanlara yakın mı?	Evet	Şapinova	Hitit medeniyetine ait kalıntılar bulunmaktadır.
Alandaki yabanıl varlıklar	Bayrak türler	1.Kaya kartalı	2.Şahin
	Diğer ilginç yaban hayatı (fauna)	1.Kurt	2.Tilki

Tatmin edici yaban hayatı izleme imkanı (Varsa)

İncesu Kanyonunun Tatmin edici yaban hayatı izleme imkanı	Memeliler	Kuşlar	Açıklama
Garanti edilen türler var mı?	Kurt, Tilki	Kaya kartalı, Şahin	
Genellikle rastlanma ihtimali	Orta sıklıkta	Orta sıklıkta	
Şans veya mevsime bağlı olanlar	Yaban domuzu	Kınalı keklik	
Alanda bulunan tesisler	Yok		
Sahadaki tesisler	Yetersiz	Yeterli	İyi
Rekreasyonel tesisler	X		
Spor tesisleri	X		
			Durum Açıklaması

Taşıma Kapasitesi Analizi

İncesu Kanyonunun Sosyal ve ekonomik taşıma kapasitesi Değerlendirme Şekli: 1- Tamamen Sağlanabiliyor, 2- Genel Olarak Sağlanıyor, 3- Veri Yok, 4- Çoğunlukla Sağlanamıyor 5- Hiç Sağlanamıyor					
Göstergeler	1	2	3	4	5
Tüm ilgi grupları turizmden elde edilen gelirden eşit pay alırlar				X	
Tüm ilgi grupları turizm gelişimine oranlı bir miktar para yatırımı yapabilir					X
Yerel ekonomi için turizm faydaları açıktır		X			
Turizm gelişimiyle ilgili paydaşların ihtiyaç, istek ve önerileri ele alınıyor			X		
Tüm ilgi gruplarına önem veriliyor		X			
İlgi gruplarının birbiriyle olan ilişkileri iyi		X			
Beraber çalışmanın önemi biliniyor		X			
İyi bir işbirliği içindeler		X			
Belirli kararların alınma amacı saklanmıyor	X				
Yerel ilgi grupları karar almada söz sahibi		X			
Bölgesel ilgi grupları karar almada söz sahibi		X			
Diğer sektörler de turizm gelişimine fayda sağlıyor			X		
Turizm kırsal ekonomiye destek veriyor		X			
Geleneksel faaliyetler ve üretim türleri turizm gelişiminden sonra gelişme gösterdi		X			
Turizm gelişimi istihdamı artırma beklentilerini karşılıyor			X		
Yerel halk, özellikle gençler için yeni iş imkanı ortaya çıktı			X		
Kendi turizm işini kurmak isteyenlere yeterli destek veriliyor			X		
Turizm işi kurmak için eğitim ve öğretim veriliyor			X		
Planlı turizm uygulaması yapılıyor		X			
Yerel köyler ve kamusal alanın özelliği turizmden sonra zarar görmemiştir.	X				
Turizm temel olarak yerel mal ve hizmetlerden faydalanır	X				
Bölgemizi ziyaret eden turist sayısı yeterlidir					X
Turizm kültürel mirasın devamına yardımcı oluyor	X				
Turizm endüstriyel mirasın sürdürülmesi için yardımcı oluyor			X		
Turizm gelişimi peyzaj dokusuna zarar vermiyor	X				
Turizm doğanın korunmasına yardımcı oluyor	X				
Turizm kültürel manzaranın korunmasına yardımcı oluyor	X				
Turizm hayat kalitesini artırıyor		X			

İncesu Kanyonunun Sosyal ve Ekonomik Taşıma Kapasitesi Verilerini Değerlendirme Sonuçları;

İncesu kanyonunun bulunduğu Ortaköy ilçesi ve İncesu köyü sahip olduğu zenginlikten yeterince gelir elde edememektedirler. Alana yeterince yatırım yapılmamaktadır. Gerekli yatırımların yapılması halinde bölgenin turizm gelirlerinde artışlar olacaktır. Sahanın ulusal ve uluslararası tanıtımının yapılması gerekmektedir. Bu tanıtımın sonucunda bölgedeki turizm canlanacak yurt içi ve yurt dışından turistlerin gelmesiyle birlikte yöre halkı rehberlik, hediyelik eşya satışı, pansiyonculuk gibi hizmetleri vermesiyle birlikte önemli oranda gelir elde edecektir.

Ekolojik taşıma kapasitesi analizi					
Faaliyet	Genel etkiler Müspet /menfi	Korunan alan üzerindeki etki	Etki		
			Kabul edilebilir	Kabul edilemez	Kabul edilebilir ancak;
Kamping&piknik	Müspet	Müspet	X		Kamp ve piknik alanlarının genişletilmesi.
Ahşap Hediyelik eşyaların satılması,	Menfi	Müspet	X		Satış merkezlerinin yapılması.
Dağcılık, trekking	Menfi	Müspet	X		Alt yapı tesislerinin yapılması ve parkurların belirlenmesi.
Su sporları	Müspet	Müspet	X		Alt yapı tesislerinin yapılması
Rafting	Müspet	Müspet	X		Alt yapı tesislerinin yapılması
Olta balıkçılığı	Müspet	Müspet	X		
Normal spor etkinlikleri	Müspet	Müspet	X		
Yeme içme	Müspet	Müspet	X		Restoran ve kahvaltı otellerinin yapılması.
Doğa yürüyüşü	Müspet	Müspet	X		Yürüyüş parkurlarının belirlenmesi
Kanyoning	Müspet	Müspet	X		
Yaban hayatı gözlemi	Müspet	Müspet	X		Gözlem noktalarının belirlenmesi.
Bilimsel geziler	Müspet	Müspet	X		Kanyonun tanıtımının yapılması.

İzlemeye esas olan Ekolojik Göstergeler aşağıdaki şekilde incelenmelidir.

1- Tamamen doğru, 2- Genel olarak doğru, 3- Veri yok, 4- Çoğunlukla yanlış, 5- Hiç yok,

Ekolojik taşıma kapasitesinin etkileri;					
Ekolojik göstergeler	1	2	3	4	5
Bitkiler turizm artışından etkilenmemektedir					X
Yürüyüş yollarından yürümeyen turistler bitkilere çok zarar veriyor					X
Turizmden dolayı daha fazla toprak erozyonu meydana gelmektedir					X
Korunan alanın suları gözle görünür şekilde kirlenmektedir					X
Turizm gelişimi sebebi ile balık miktarı azalmıştır			X		
Korunan alanın yer altı suları içme suyu olarak kullanılabilir			X		
Turistler yaban hayatı için rahatsız edici bir faktördür					X
Turizmden dolayı flora ve faunada ölümler artmıştır					X

Fiziki/idari Taşıma Kapasitesi İncelemesi ve Değerlendirmesi;

(1-Akıcı, yeterli 2- İyi, 3- Fena değil, 4- Kötü, 5- Çok Kötü)

Fiziki/idari taşıma kapasitesi							
	Yer	Kapasite	1	2	3	4	5
Altyapı	Korunan alana giriş yolları				X		
	Korunan alandaki yol ağı				X		
	Korunan alan içindeki toplu taşıma araçları					X	
Park girişi	Park etme				X		
	akış				X		
Park yeri imkanları	Yer sayısı				X		
	Biletleme					X	
	yönlendirme					X	
Bilgi imkanları	İşaret levhaları				X		
	Yetkililer				X		
	Ziyaretçi merkezi				X		
	Ofisler				X		
	Basılı ve görsel materyal				X		
Yiyecek içecek temini	Tedarik				X		
Ticaret	Hatıra hediyelik eşya				X		
	Yiyecek içecek satışı				X		
Kolaylık tesisleri	Tuvaletler				X		
	Atıkların toplanması				X		
Patika ağı	Yeterlilik durumu			X			
Yaban hayatı izleme noktaları	Sayısı ve uygunluğu				X		
Aktiviteler	Piknik			X			
	Doğa yürüyüşü			X			
	Rafting				X		
	Olta balıkçılığı			X			
	Foto safari			X			
Çalışanlar	Yeterli sayıda			X			
	Donanımlı				X		

Ekolojik Taşıma Kapasitesi Verilerini Değerlendirme Sonuçları;

İncesu kanyonu sahip olduğu doğal güzellikler ve yılın belirli tarihlerinde kanyon içerisindeki su debisinin düşmesi diğer tarihlerde ise debinin artması gibi özelliklerinden dolayı; Kamping ve piknik, su sporları (rafting), doğa yürüyüşü, olta balıkçılığı, foto safari gibi aktiviteler yapılabilmektedir. Bu aktiviteler yapılırken ziyaretçilerin mevcut flora ve fauna yapısına her hangi bir olumsuzluk yaratmaları söz konusu değildir.

Fiziki/İdari taşıma kapasitesi yönünden yapılan değerlendirme:

İncesu kanyonu Ortaköy ilçesine 9 km, İl merkezine 60 km mesafede olup, Çorum-Ortaköy arası asfalt tek şeritli yol ile bağlanmaktadır. Ortaköy ile kanyon arası ise bir kısmı asfalt bir kısmı ise stabilize yoldur. Kanyon da toplu taşıma aracı bulunmamaktadır. Ziyaretçiler kanyona kendi özel araçları veya İncesu köy minibüslerini kullanarak ulaşabilirler. Kanyonun bulunduğu İncesu köyünde restoran bulunmamaktadır. Ziyaretçiler yiyeceklerini ya kendileri yanlarında getirecekler veya köyde bulunan bakkallardan karşılamak zorundadırlar. Alt ve üst yapı tesisleri yeterlidir.

Psikolojik Taşıma Kapasitesi:

Yöre halkı sahip oldukları kanyonun ulusal ve uluslararası tanıtımının yapılmasını istemektedirler. Kanyonun gelen yerli ve yabancı turistlere karşı Türk misafirperverliğini göstermekte olup, yardımcı olma konusunda ellerinden gelen her şeyi yapmaktadırlar. Kanyon hakkında ziyaretçilere bilgi ve rehberlik hizmetlerini de arzu edildiği takdirde vermektedirler. Kanyon da şimdiye kadar turistlere karşı her hangi bir olumsuz davranış görülmemiştir.

ÇORUM İLİ VE İLÇELERİNİN KIYAS YÖNTEMİ İLE KISA DEĞERLENDİRMESİ

Karşılaştırma yöntemi, kapsam dahilindeki unsurun benzerleri ve rakipleri ile arasındaki farkı görmesi ve daha ilerlemesine itici güç olması amaç edinilerek verimliliği artırma yöntemidir. Karşılıklı bilgi alışverişi olarak değerlendirilen bu yöntemde, kopyalama değil, kendi ürünlerimize yönelik ilham almak, uyarlamak hedefdir.

Gelecek eğilimlerini şimdiden görüp, müşterinin isteklerini şimdiden karşılamaya hazırlıklı olmayı gerektirir. Karşılaştırma yapılan ilçenin/ilin başarılı oluşu hususta takip ettiği yolun ilçede/ilde alınabilirliği araştırılmalıdır.

KIYAS YÖNTEMİ İLE DOĞA TURİZMİ POTANSİYELİ YÜKSEK OLAN BAZI İLÇELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ			
Çorum ili			
İlçe	Kıyaslanan İl/ilçe	Kıyaslama sebebi,	Örnek Alınacak Deneyim
Merkez	Ortaköy	Doğa turizmi	Merkez ilçe sahip olduğu alt ve üst yapı tesisleri, deneyimli personel, kolay ulaşılabilirlik, konaklama tesisleri varlığı itibariyle öne çıkmaktadır.

6. ÇORUM İLİ SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ STRATEJİLERİ

6.1. Gelişme Stratejileri

Strateji 1. Korunan alanların uzun devreli gelişim planlarının yapılması.

Strateji 2. Korunan alanlarda flora ve fauna envanterinin yapılması.

Strateji 3: Doğa turizm potansiyelinin yüksek olduğu alanlarda alt yapı tesislerin yapılması.

Strateji 4: Doğa turizm bilincinin oluşturulması.

6.2. Pazarlama Stratejisi

Strateji 1. Doğa turizm potansiyelinin yüksek olduğu alanların tanıtımının yapılması.

Strateji 2. Doğa turizm ürünlerinin pazarlanarak yüksek gelir elde edilmesi.

Strateji 3. Doğa turizmi alanları bilgilerini kamuoyu ile paylaşmak.

6.3. Ziyaretçi Yönetimi Stratejisi

Strateji 1. Koruma ilkeleri ve ziyaretçi yönetim kriterlerinin ile yaygınlaştırılması, bunun yanında, müşteri beklentilerine de dayalı sürdürülebilir ziyaretçi yönetiminin sağlanması.

6.4. İzleme ve Değerlendirme Stratejisi (Turizmin etkilerinin ve sürdürülebilirliğin izlenmesi)

Strateji 1. Turizmin etkilerinin izlenmesi için, izleme birimlerince göstergelerden yararlanılması.

6.1 .KAPASİTE GELİŞTİRME Amaç: ilgili paydaşların turizm (doğa turizm) açısından kapasitelerini geliştirmek

Eylem no	Öncelik	Eylem	Açıklama	Yapacak kişi ve kuruluşlar	İşbirliği ortakları	Başlangıç tarihi	Süresi												Bütçesi ve Finans kaynağı	Göstergeler
							2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024		
1	1	Uzun Devreli Gelişme Planının Güncellenmesi	<i>Sıklık Tabiat Parkının UDGP nin günün ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde güncellenmesi.</i>	<i>Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çorum Şube Müdürlüğü</i>		2013														
2	2	Çorum ilinin flora ve fauna envanterinin çıkarılması	<i>Başta Sıklık Tabiat Parkı olmak üzere, Çatak ve Abdullah Yaylası Tabiat Parkları ile birlikte İncesu Kanyonunun flora ve fauna envanterinin yapılması sonucunda türlerin tespiti bölgeye olan ilgiyi artıracaktır.</i>	<i>Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çorum Şube Müdürlüğü, Hitit Üniversitesi</i>	<i>STK'lar</i>	2014														
3	3	Kamu kurum/kuruluş ve yerel halkın doğa turizminde bilinçlendirilmesi için çalışmalar yapmak	<i>Doğa turizmi konusunda gerek kamu kurum/kuruluşlarındaki personelin gerekse yerel halkın bilinçlendirilmesi.</i>	<i>Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çorum Şube Müdürlüğü</i>	<i>İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü</i>	2015														
4	1	Yöre Halkının alandan ekonomik fayda sağlaması için alan kılavuzluğu hizmetlerinde kullanılması için eğitim kurslarının düzenlenmesi	<i>Alan kılavuzluk hizmetlerinde kullanılması için seminer ve eğitim kurslarının düzenlenmesi</i>	<i>Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çorum Şube Müdürlüğü</i>	<i>Çorum İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Halk Eğitimi Merkez Müdürlüğü</i>	2013														

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çorum İli Doğa turizm Master Planı, Çorum'un coğrafi, tarihî, edebî, kültürel ve doğa turizm potansiyel birikiminin tespit edilmesine; ayrıca bu birikimin ve değerlerin tanıtımına katkı sağlamaya yönelik olarak hazırlanmıştır.

Çorum ili doğa turizmi uygulamalarında güçlü yönlerin daha geliştirilmesi, güçlü yönler ve fırsatlardan yararlanarak zayıflık ve tehditlerin önlenmesine ve doğa turizminin geliştirilmesine yönelik stratejik kararlar alınmış, bu kararlara yönelik eylem planları oluşturulmuştur.

Çorum ilinde öncelikli olarak iki adet alan öne çıkarılmıştır. Birinci alan olarak merkez ilçede bulunan Sıklık Tabiat Parkı ikinci alan ise Ortaköy ilçesinde bulunan İncesu kanyonudur. Öncelikle Sıklık Tabiat Parkı üzerinde doğa turizm uygulamalarına yönelik yatırımların yoğunlaştırılması daha sonra İncesu kanyonu üzerinde çalışmalar yapılmasının daha uygun olacağı düşünülmelidir.

HAZIRLAYAN	KONTROL EDEN
..../..../2013 Mahmut TEMEL Çorum Şube Müdürü/..../2013 Fatih KARAKAYA Samsun Bölge Müdürlüğü Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürü
Uygun Takdim	
..../..../2013 Emin KARAMAN Samsun Bölge Müdürü/..../2013 Hacı Osman EBİLOĞLU Vali Yardımcısı

Doğa Turizmi Master Planının uygulanması UYGUNDUR

..../..../2013
Sabri BAŞKÖY

VALİ

8. EKLER

EK 1. ÇORUM İLİ UYDU GÖRÜNTÜSÜ

EK 2. ÇORUM İLİ TURİZM HARİTASI

EK 3. İNCESU KANYONU UYDU GÖRÜNTÜSÜ

EK 4. ÇORUM İLİ İLÇELERE GÖRE BAŞLICA YÖRESEL ÜRÜNLER LİSTESİ

İlçeler	Yöresel Ürünler	Bulunduğu Yerler (Köy, Pazar Yeri, vb.)
Merkez	Bakırcılık	Bakırcılar arastası
	El İşleri (İğne oyası, Beş şiş dantel)	Tuhafiye Mağazaları, Pazarlar
	Taş Oymacılığı	İlçe pazarı ve köyler
	Su Ürünleri	Tozluburun, Kumçeltek köyleri ve Pazar yerleri
	Turfanda sebzeler	Eskiköy, Eşençay köyleri ve semt pazarları
	Kiraz	Eskiköy, Eşençay köyleri ve semt pazarları
	Buğday, Arpa	İlçe pazarı ve köyler
	Şekerpancarı	İlçe pazarı ve köyler
	Soğan	İlçe pazarı ve köyler
Alaca	Yorgancılık	Küçük işletmelerde
	Unlu Mamüller (Un, Mantı vb)	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	Arap Aşı	Köyler
	Buğday	İlçe pazarı ve köyler
	Arpa	İlçe pazarı ve köyler
	Şekerpancarı	İlçe pazarı ve köyler
	Üzüm, dut, kiraz, kayısı, erik, kavun, karpuz ve ceviz	İlçe pazarı ve köyler
Bayat	Halı, kilim, heybe, çorap, seccade gibi el sanat ürünleri	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	Ağaç Oymacılığı	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	Nebati Örucülük	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	Buğday	İlçe pazarı ve köyler
	Pirinç	İlçe pazarı ve köyler
Boğazkale	Dokumacılık	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	El işleri (iğne oyası, dantel)	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	Yoğurt	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	Buğday, arpa, şekerpancarı, soğan, patates, üzüm ve mercimektir	İlçe pazarı ve köyler
	Arıcılık	İlçe pazarı ve köyler
Dodurga	Dokumacılık	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	El işleri	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	Ceviz	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	Buğday, şekerpancarı, arpa, pirinç	İlçe pazarı ve köyler İlçe pazarı ve köyler
	Arıcılık	

İskilip	İskilip Dolması	İlçe merkezi ve köyler
	Ağaç oymacılığı	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	Buğday, arpa, şekerpancarı, elma, üzüm, patates ve armut olup, pirinç	İlçe pazarı ve köyler
	Koyun, Ankara keçisi, Sığır	İlçe pazarı ve köyler
	Dericilik ve kunduracılık	İlçe pazarı ve köyler
Kargı	Pirinç	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	Bamya	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	Sarımsak	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	Yoğurt	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	Peynir	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	Su Ürünleri	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	Nar	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	Buğday, arpa, patates, elma, armut	İlçe pazarı ve köyler
	Koyun, kıl keçisi ve Ankara keçisi	İlçe pazarı ve köyler
Laçın	El işleri(oya, dantel)	İlçe pazarı ve köyler
	Ceviz	İlçe pazarı ve köyler
	Badem	İlçe pazarı ve köyler
	Buğday, arpa, şekerpancarı	İlçe pazarı ve köyler
Oğuzlar	Buğday, Arpa	İlçe pazarı ve köyler
	Şekerpancarı	İlçe pazarı ve köyler
	Patates	İlçe pazarı ve köyler
	Ceviz	İlçe pazarı ve köyler
	Üzüm	İlçe pazarı ve köyler
	Armut	İlçe pazarı ve köyler
	Su ürünleri	İlçe pazarı ve köyler
Osmancık	Dokuma Sanatları	İlçe pazarı ve köyler
	Deri El Sanatları	İlçe pazarı ve köyler
	Çanak ve Çömlekcilik	İlçe pazarı ve köyler
	Bakır El Sanatları	İlçe pazarı ve köyler
	Su Ürünleri	İlçe pazarı ve köyler
	Yaban Mantarları	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	Pirinç	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	Buğday, şekerpancarı, arpa, patates, soğan	İlçe pazarı, ilçe çarşısı ve köyler
	Üzüm, elma, armut	İlçe pazarı ve köyler
	Arıcılık	İlçe pazarı ve köyler

Ortaköy	Çanta Dokumacılığı	İlçe pazarı ve köyler
	El işleri (Çorap, patik, el örgü örücülüğü)	İlçe pazarı ve köyler
	Kilim Dokumacılığı	İlçe pazarı ve köyler
	Duvar yastığı dokumacılığı	İlçe pazarı ve köyler
	Heybe	İlçe pazarı ve köyler
	Buğday, arpa, soğan	İlçe pazarı ve köyler
	Patates, üzüm, pirinç, armut	İlçe pazarı ve köyler
Sungurlu	Üzüm	İlçe pazarı ve köyler
	Kavun	İlçe pazarı ve köyler
	Nohut	İlçe pazarı ve köyler
	Mercimek	İlçe pazarı ve köyler
	Buğday, arpa, şekerpancarı, soğan, patates,	İlçe pazarı ve köyler
	Mercimek, elma	İlçe pazarı ve köyler
	Sığır besiciliği	İlçe pazarı ve köyler
Mecitözü	Lahana	İlçe pazarı ve köyler
	Pırasa	İlçe pazarı ve köyler
	Elma	İlçe pazarı ve köyler
	Ceviz	İlçe pazarı ve köyler
	Ayçiçeği	İlçe pazarı ve köyler
	Şekerpancarı	İlçe pazarı ve köyler
	Buğday, arpa, patates, soğan, baklagiller	İlçe pazarı ve köyler
	Armut ve üzüm	İlçe pazarı ve köyler
Uğurludağ	Çeltik	İlçe pazarı ve köyler
	Ayçiçeği	İlçe pazarı ve köyler
	Su ürünleri	İlçe pazarı ve köyler
	Tahıl, şekerpancarı, patates	İlçe pazarı ve köyler

EK 5.**ÇORUM İLİNDE SPORTİF OLTA BALIKÇILIĞI YAPILAN (FAALİYETTE OLAN) VE YAPILABİLECEK (POTANSİYEL) ALANLAR**

Sıra No	Baraj ya da Gölet Adı	İlçesi	Mevkii	Balık Türü
1	Eymir (Gölün yazı) Gölü	Merkez	Osmancık karayolu Kırkdilim mevki	Aynalı sazan
2	Elekçi Gölü	Sungurlu	Kavşut Kasabası ile Terzili Köyü arasında	Aynalı sazan
3	Kırkarmut Gölü	Sungurlu	Göller Köyünün güneyinde	Aynalı sazan
4	Göletler Alaca Barajı	Alaca	Büyüksöğütözü Deresi üzerinde	Aynalı sazan/ Tatlı Su kefali
5	Çorum Barajı	Merkez	Çomar Deresi üzerinde	Aynalı sazan/ Tatlı Su kefali
6	Yenihayat Barajı	Merkez	İlgınözü Deresi üzerinde	Aynalı sazan/ Tatlı Su kefali
7	Evciiyenikışla Barajı	Merkez	Bıyıkburan Deresi üzerinde	Aynalı sazan/ Tatlı Su kefali
8	İnegazili Göleti	Sungurlu	Boğazın Deresi üzerinde	Aynalı sazan/ Tatlı Su kefali
9	Seydim 1 Göleti	Merkez	Dana Deresi üzerinde	Aynalı sazan/ Tatlı Su kefali
10	Seydim 2 Göleti	Merkez	Dana Deresi üzerinde	Aynalı sazan/ Tatlı Su kefali
11	Geven Göleti	Alaca	Kurt Deresi üzerinde	Aynalı sazan/ Tatlı Su kefali
12	Bozdoğan Göleti	Alaca	İnceöz Deresi üzerinde	Aynalı sazan/ Tatlı Su kefali
13	Höyük Göleti	Alaca	Kalehisar Deresi üzerinde	Aynalı sazan/ Tatlı Su kefali
14	Sincan Göleti	Alaca	Çete Deresi üzerinde	Aynalı sazan/ Tatlı Su kefali
15	Geykoca Göleti	Mecitözü	Saloğlu Deresi üzerinde	Aynalı sazan/ Tatlı Su kefali
16	Hıdırlık Göleti	Mecitözü	Fakiahmet Deresi üzerinde	Aynalı sazan/ Tatlı Su kefali
17	Pınarlı Göleti	Ortaköy	Pınarlı Deresi üzerinde	Aynalı sazan/ Yayın , Tatlı Su kefali Aynalı sazan/ Tatlı Su kefali
18	Aksu Göleti	Kargı	Alıç Deresi üzerinde	Aynalı sazan/ Tatlı Su kefali
19	Gökçedoğan Göleti	Kargı	Balak Deresi üzerinde	Aynalı sazan/ Yayın , Tatlı Su kefali

EK 6. ÇORUM İLİ KUŞ TÜRLERİ

S.No	Türkçe Adı	Latince Adı	İngilizce Adı
1	Küçük Batağan	Tachybaptus	Little Grebe
2	Kızılboyunlu Batağan	Podiceps	Red-necked Grebe
3	Karabatak	Phalacrocorax	Cormorant
4	Alaca Balıkçıl	Ardeole	Squacco Heron
5	Küçük Akbalıkçıl	Ergetta	Little Erget
6	Büyük Akbalıkçıl	Ergetta	Great White Erget
7	Gri Balıkçıl	Ardea	Grey Heron
8	Erguvani Balıçıl	Ardea	Purple Heron
9	Kara leylek	Ciconia	Black Stork
10	Leylek	Ciconia	White Stork
11	Çeltikçi	Plegadis	Glossy Ibis
12	Angit	Tadorna	Ruddy Shelduck
13	Çamurcun	Anas	Teal
14	Yeşilbaş	Anas	Mallard
15	Çıkrıkçın	Anas	Garganey
16	Elmabaş Patka	Aythya	Pochard
17	Paşabaş Patka	Aythya	Ferruginous Duck
18	Saz Bülbülü	Acrocephalus	Reed Warbler
19	Ak Mukallit	Hippolais	Olivaceous Warbler
20	Söğütbülbülü	Phylloscopus	Willow Warbler
21	Çalikuşu	Regulus	Goldcrest
22	Alaca Sinekkapan	Ficedula	Semi-colored Flycatcher
23	Kara Sinekkapan	Ficedula	Pied Flycatcher
24	Mavi Baştankara	Parus	Blue Tit
25	Sıvacı Kuşu	Sitta	Nuthatch
26	Sarıasma	Oriolus	Golden Oriole
27	Kızılsırtlı Örümcekkuşu	Lanius	Red-backed Shrike
28	Alakarga	Garrulus	Jay
29	Saksağan	Pica	Magpie
30	Kırmızıgagalı Dağkargası	Pyrrhocorax	chough
31	Küçük Karga	Corvus	Jackdaw
32	Ekin Kargası	Corvus	Rook
33	Tepeli Toygar	Galerida	Crested Lark

34	Tarlakuşu	Alauda	Skylark
35	Ev Kırangıcı	Delichon	House Martin
36	Sarı Kuyruksallayan	Motallica	Yellow Wagtail
37	Sarıbaşlı Kuyruksallayan	Motallica	Citrine Wagtail
38	Dağ Kuyruksallayanı	Motallica	Grey Wagtail
39	Akkuyruksallayan	Motallica	Pied Wagtail
40	Kızılgerdan	Erithacus	Robin
41	Bülbül	Luscinia	Nightingale
42	Kuyrukkakan	Oenanthe	Northern Wheatear
43	Karatavuk	Turdus	Blackbird
44	Sumru	Sterna	Common Tern
45	Küçük Sumru	Sterna	Little Tern
46	Kava Güvercini	Columbo	Rock Dove
47	Kumru	Sterptopelia	Collared Dove
48	Üveyik	Streptopelia	Turtle Dove
49	Küçük Kumru	Streptopelia	Laughing Dove
50	Puhu	Bubo	Eagle Owl
51	Kukumav	Athena	Little Owl
52	Kulaklı Orman Baykuşu	Asio	Long-eared Owl
53	Ebabil	Apus	Swift
54	Arıkuşu	Merops	Bee-eater
55	Gökkuzgun	Coracias	Roller
56	İbibik	Upupa	Hoopoe
57	Boğmaklı Toygar	Melanocorypha	Calandra Lark
58	Sakallı Akbaba	Gypaetus	Lammergeier
59	Küçük Akbaba	Neophron	Egyptian Vulture
60	Kızıl Akbaba	Gyps	Griffon Vulture
61	Kara Akbaba	Aegyptus	Black Vulture
62	Yılan Kartalı	Circaetus	Short-toed Eagle
63	Şahin	Buteo	Buzzard
64	Kızıl Şahin	Buteo	Long-legged Buzzard
65	Şah Kartal	Aquila	Imperial Eagle
66	Kaya Kartalı	Aquila	Golden Eagle
67	Küçük Kerkenez	Falco	Lessel Kestrel
68	Kerkenez	Falco	Kestrel
69	Ala Doğan	Falco	Red-Footed Falcon

70	Boz Doğan	Falco	Merlin
71	Delice Doğan	Falco	Hobby
72	Kınalı Keklik	Alectoris	Chukar
73	Bıldırın	Coturnix	Quail
74	Sakarmeke	Fulica	Coot
75	Turna	Grus	Crane
76	Ak Turna	Grus	Siberian Crane
77	Telli Turna	Anthropodies	Demoiselle Crane
78	Toy	Otis	Great Bustard
79	Döğüşkenkuş	Philomachus	Ruff
80	Küçük Su Çulluğu	Lymnocyptes	Jack Snipe
81	Su Çulluğu	Gallinago	Snipe
82	Çulluk	Scolopax	Woodcock
83	Kızılback	Tringa	Redshank
84	Leş Kargası	Corvus	Hooded Crow
85	Kuzgun	Corvus	Raven
86	Sığircık	Sturnus	Starling
87	Serçe	Passer	House Sparrow
88	söğüt serçesi	psser	spanish sparrow
89	Ağaç Serçesi	passer	Tree Sparrow
90	İspinoz	Fringilla	Chaffinch
91	Florya	Carduelis	Greenfinch
92	Saka	Carduelis	Goldfinch
93	Kocabaş	Coccothraustes	Hawfinch
94	Sarı Kirazkuşu	Emberiza	Yellowhammer
95	Bahçe Kirazkuşu	Emberiza	Cirl Bunting
96	Kaya Kirazkuşu	Emberiza	Bunting
97	Kirazkuşu	Emberiza	Ortolan
98	Tarla Kirazkuşu	Miliaria	Corn Bunting
99	Kara çaylak	milvus	Black Wife
100	Gök Doğan	Falco	peregrina
101	Tahtalı	Columba	Woodpigeon
102	Guguk	Cuculus	cuckoo
103	Akkarınlı sağan	Apus	Alpine Swift
104	Alaca ağaçkakan	Dendrocopos	Syrian Woodpecker
105	Bozkır Toygarı	Calandrella	Short-toed Lark

106	Boyun Çeviren	jynx	wryneck
107	Taş Bülbülü	irania	White - thorated robin
108	Kara kızılkuyrak	Phoenicurus	Black Redstart
109	Taş Kuşu		stonechat
110	Ökse Ardıcı	Turdus	mistle thrush
111	Akgerdanlı Ötleğen	sylvia	Whitethroat
112	Benekli Sinekkapan	Muscicapa	Spotted Flycatcher
113	Çam Baştankarası	Parus	coal tit
114	Büyük Baştankara	Parus	Gret Tit
115	Karaalınlı Örümcekkuşu	Lanius	Lesser Grey Shrike
116	Küçük İskete	Serinus	Serin
117	Karabaşlı Kirazkuşu	Embriza	Black - headed Bunting
118	Kaya Seçesi	Petronia	Rock Sparrow
119	Keten Kuşu	Carduelis	Linnet
120	Kaya Kırlangıcı	ptyonoprogne	Crag Martin
121	Uzun Bacak	Himantopus	Black- winged Stilt
122	Ajça Cılibit	Charadrius	Kentih's Plover
123	Orman Kartalı	Aquila	Lesser Spotted Eagle
124	Küçük Kartal	Hieraetus	Booted Eagle
125	Su Tavuğu	Porzana	Little Crake
126	Yeşil Papağan	Psittacula	Ring - necked Parakeet
127	Yalı Çapkını	Alcedo	Kingfisher
128	Ev Serçesi	Passer	Dead sea Sparrow
129	Yeşil Ağaçkakan	Picus	Green Woodpecker
130	Atmaca	Accipiter	Sparrowhawk
131	Çil keklik	Perdix	Grey Partridge
132	Kızkuşu	Vanellus	Lapwing

EK 7.

ÇORUM İLİ YAYLA ENVANTERİ

SIRA NO	ADI	İLÇE	BELDE/KÖY	RAKIM (m)	UZAKLIK (km)			YOL GÜZERGAHI			YAPILABİLİNECEK TURİZM AKTİVİTELERİ
					İL MERKEZİ	İLÇE MERKEZİN	EN YAKIN YERLEŞİM	ASFALT	STEBİLİ ZE	ALAN (Ha)	
1	ÇETMİ YAYLASI	KARGI	GÖLETÇETMİ KÖYÜ	1500	150	30	5	12	18	30	Golf/Mini Golf, Dağ Bisikleti, Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Doğa İnceleme, Foto Safari
2	AKBELEN YAYLASI	KARGI	GÖKÇEDOĞAN KÖYÜ	1600	160	40	20	12	28	100	Dağ Bisikleti, Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Doğa İnceleme, Foto Safari, Avcılık
3	GÖKÇEDOĞAN (TEKKEŞİN)	KARGI	GÖKÇEDOĞAN KÖYÜ	1550	150	30	15	12	18	30	Dağcılık, Dağ Bisikleti, Yamaç Paraşütü, Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Doğa İnceleme, Foto Safari, Avcılık
4	ÖRENCİK YAYLASI	KARGI	ÖRENCİK	1500	140	20	10	12	8	50	Dağ Bisikleti, Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Doğa İnceleme, Foto Safari
5	KORU YAYLASI	KARGI	ÇAL-ÇOBANLAR	1600	143	33	10	18	10	25	Dağ Bisikleti, Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Doğa İnceleme, Foto Safari
6	KARGI (EĞİNÖNÜ)	KARGI	İLÇE MERKEZ	1500-1600	145	23	15	20	3	150	Golf/Mini Golf, Dağcılık, Dağ Bisikleti, Yamaç Paraşütü, Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Doğa
7	ÇOBANLAR YAYLASI	KARGI	ÇOBANLAR	1500	150	30	10	20	10	50	Dağ Bisikleti, Atlı Gezinti, Doğa İnceleme
8	ELMABELİ YAYLASI	İSKİLÜP	ELMABELİ KÖYÜ	1200	68	13	500	68	0	-	Dağ Bisikleti, Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Kuş Gözlemleme, Doğa İnceleme, Foto Safari, Avcılık
9	BEŞOLUK YAYLASI	İSKİLÜP	SEKİ KÖYÜ	1504	66	22	1	-	-	-	Dağ Bisikleti, Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Kuş gözlemleme, Doğa İnceleme, Foto Safari, Avcılık
10	YALAK YAYLASI	İSKİLÜP	AHLATCIK KÖYÜ	1670	76	25	2	62	10	-	Dağ Bisikleti, Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Kuş Gözlemleme, Doğa İnceleme, Foto Safari, Avcılık
11	KUNDUZLU YAYLASI	BAYAT	KUNDUZLU KÖYÜ	1800	104	22	3	96	8	-	Dağ Bisikleti, Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Kuş Gözlemleme, Doğa İnceleme, Foto Safari, Avcılık
12	KUŞÇAÇİMENİ YAYLASI	BAYAT	KUNDUZLU KÖYÜ	1800	110	28	7	-	-	-	Dağ Bisikleti, Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Kuş Gözlemleme, Doğa İnceleme, Foto Safari, Avcılık
13	DEMİRCİ YAYLASI	İSKİLÜP	GÖLKÖYÜ	1800	80	25	5	96	14	-	Dağ Bisikleti, Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Kuş Gözlemleme, Doğa İnceleme, Foto Safari, Avcılık
14	BAŞPINAR-KARACA YAYLASI	OSMANCIK	BAŞPINAR BELDESİ	1460	50	18	8	42	8	-	Dağ Bisikleti, Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Kuş Gözlemleme, Doğa İnceleme, Foto Safari, Avcılık
15	YAZIÇAM YAYLASI	BAYAT	YONCALI	1100	114	34	7	80	34	-	Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Kuş Gözlemleme, Doğa İnceleme
16	ALAÇAY YAYLASI	BAYAT	AHACIK KÖYÜ	1300	125	45	15	80	45	-	Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Kuş Gözlemleme, Doğa İnceleme
17	ABDULLAH YAYLASI	KARGI	ABDULLAH KÖYÜ	1450	114	26	1	10	104	-	Dağ Bisikleti, Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Kuş Gözlemleme, Doğa İnceleme
18	AKSU YAYLASI	KARGI	BOYABAT SARAYCIK	1150	145	25	15	140	5	-	Dağ Bisikleti, Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Doğa İnceleme
19	KARAKİSE YAYLASI	KARGI	KARAKİSE KÖYÜ	1630	150	30	3	140	10	-	Dağ Bisikleti, Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Doğa İnceleme
20	MORA YAYLASI	KARGI	UZUNYURT KÖYÜ	1300	146	26	4	140	6	-	Dağ Bisikleti, Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Doğa İnceleme
21	GÖL YAYLASI	KARGI	GÖLKÖYÜ	1600	146	36	7	140	6	-	Dağ Bisikleti, Atlı Gezinti, Doğa Yürüyüşü, Doğa İnceleme

EK 8. ÇORUM İLİ AVLAKLARI

S.NO	Avlak Adı	Tescil	Avlak Büy
		Tarihi	Ha
1	Çorum-Cemilbey Devlet Avlağı	2010	12283,80
2	Laçın-Kırkdilim Devlet Avlağı	2011	15972,00
3	Çorum-Kartal Devlet Avlağı	2011	22808,70
4	Çorum-Koparan-Gökdere Devlet Avlağı	2011	22052,71
5	Çorum-Yenihayat Devlet Avlağı	2011	13423,60
6	Çorum-Kumçelteği Genel Avlağı	2011	21695,20
7	Uğurludağ-Yarımca Genel Avlağı	2011	19035,80
8	Osmancık-Sütlüce Devlet Avlağı	2012	17919,62
9	Boğazkale-Evci Devlet Avlağı	2012	26768,20
10	Ortaköy-Cevizli Devlet Avlağı	2012	29,117,30
11	Mecitözü-Bayındır Devlet Avlağı	2012	21.244,30
12	Sungurlu-Kemallı Devlet Avlağı	2012	36.981,20
13	Alaca-Koçhisar Genel Avlağı	2012	41.984,90
14	Sungurlu-İnegazili Genel Avlağı	2012	22.517,30
15	Alaca-Suludere Genel Avlağı	2013	33.451,50
16	Çorum-Konaklı Genel Avlağı	2013	41.308,10
17	Sungurlu-Yörüklü Genel Avlağı	2013	40.495,20
18	Arifegazili Genel Avlağı	2013	50.262,10
19	Alaca-Höyük Genel Avlağı	2013	31.619,70
20	Alaca-Çalköy Genel Avlağı	2013	35.190,29
21	Çorum-Sarıkaya Genel Avlağı	2013	30.888,40
22	Çorum-Elmalı Genel Avlağı	2013	23.575,60
23	Karahacip Devlet Avlağı	2013	13.155,20
24	Çorum-Kılıçören Genel Avlağı	2013	26.366,20
25	Seydim Devlet Avlağı	2013	22.647,30
TOPLAM			643.646,92

EK 9. ÇORUM İLİ GEZİ PROGRAMI

Hititlerin Başkenti Çorum Gezi Programı

Boğazkale:

Yazılıkaya Açık hava Mabedi, A Odasında bulunan kayalara işlenmiş kabartma figürleri, yine kayalara betimlenmiş tanrı ve tanrıçalar, Kral IV. Tuthaliya kabartması, B Odasında kılıç taşıyan 12 Tanrı, Kılıç tanrısı Nergal, IV. Tuthaliya'nın Koruyucu Tanrısı olan Şarruma himayesindeki kabartmaları. Boğazkale Müzesi, Hattuşa Örenyeri'ndeki Arslanlı Kapı, Potern (Yerkapı) ,Kral Kapı, Nişantepe ve 2 nolu Hiyeroglifli Oda, Büyük Kale ve Büyük Mabedi.

Alacahöyük:

Alacahöyük Müzesi, Alacahöyük Örenyerini (Sfenksli Kapı, 13 Kral Mezarı, Poternli Kapı)

Merkez:

Çorum Müzesi, Hıdırlık Camii ve Türbesi, Ulu Camii ve Saat Kulesi, Çorum Kalesi, Tarihi Katipler Konağı

İskilip:

Şeyh Muhittin Yavsii Camii, İskilip Kalesi ve Kaya Mezarı, Ahşap el sanatlarının yapıldığı yerler.

Ortaköy:

Şapınuva Örenyeri, İncesu Köyü, İncesu Kanyonu

Laçin:

Kapılıkaya Kaya Mezarı,

Osmancık:

Koyunbaba Köprüsü, Osmancık Kalesi ve Baltacı Mehmet Paşa Çeşmesi, Koca Mehmet Paşa Camii (İmaret Camii),Koyunbaba Türbesi'ni ziyaret

Kargı:

Abdullah Yaylası (2050 m yükseklikteki Kös Dağı'nın zirvesinde bir doğa harikası olan Abdullah Yaylası), Kargı Yaylası, Aksu, Kızıloluk, Göl ve Örencik Yaylaları, Aksu veya Gökçedoğan Göletleri.

EK 10. ÇORUM İLİ SEYAHAT ACENTALARI

SEYAHAT ACENTALARI			
ACENTANIN ADI	GRUBU	TELEFON	FAKS
Çavuşoğlu Turizm-Çorum	A	224 39 28	224 56 89
Ay-Bike Turizm-Çorum	A	224 80 91	224 35 83
Enn Turizm-Çorum	A	213 22 19	213 20 96
Aniş Turizm-Çorum	A	212 26 83	224 15 76
İntegral Turizm-Çorum	A	224 94 88	224 94 88
Mitoden Turizm-Çorum	A	221 20 21	221 03 23
Genç Medya Turizm-Çorum	A	224 49 99	224 80 04
Öz&El Turizm-Sungurlu	A	311 71 33	311 21 51
Viçe Turizm-Çorum	A	333 00 00	333 11 11
Gold Medal Turizm-Çorum	A	666 0 404	666 0 406
Ekrem Turizm-Çorum	A	333 11 12	333 11 12
Reftur Turizm-Sungurlu	A	311 92 25	311 92 25

EK 11. ÇORUM İLİ KONAKLAMA TESİSLERİ LİSTESİ

	BELEDİYE BELGELİ	TURİZM İŞLETME BELGELİ
1	ŞİRİN OTEL	ANİTTA OTEL
2	ACAR OTEL	OTEL DALGIÇLAR
3	FATİH OTEL	ANVATAR TERMAL OTEL
4	NEZİH OTEL	BÜYÜK OTEL
5	GRAND PARK	MAVİ OCAK
6	REAL RESİDANCE HOTEL	HOTEL KOLAĞASI
7	FERHAT OTEL	OTEL PİTHANA
8	OTEL FERHAT 2	AŞIKOĞLU OTEL
9	MİNYA OTEL	DEMİRALAN OTEL
10	MERKEZ KALE OTEL	
11	ATALAY OTEL	
12	ATAK OTEL	
13	YENİ SAZAK OTELİ	
14	OTEL TUHA	
15	HOTEL BAYKAL-HATTUSAS PANSİYON	
16	İNCİ APART	
17	ATHENA OTEL	

EK 12. ÇORUM İLİ HITİT YOLU

Hitit
Yürüyüş Parkurları

Hitit Uygarlığı

Anadolu'nun erken döneminin "süper gücü" kabul edilen Hititler, dünyanın ilk yazılı anayasası, toplum düzenini sağlayan zamanına göre ileri bir ceza yasası, dönemin korkunç silahı hafif savaş arabaları ve strateji uzmanı kralları, Bin Tanrılı Pantheonu ve görkemli kentleriyle bu coğrafyada boy göstermiş önemli uygarlıklardan biri. Ülkemizde Unesco Dünya Mirası listesine giren 9 yerden biri olan Hattuşa antik kenti, Unesco Dünya Belleği'ne adını yazdıran çivi yazılı tabletleri bize miras bırakan Hititlerin zengin birikimini yanından ayrıntıları ve huzurlu atmosferiyle Hitit Yolu tarih, kültür ve doğa meraklılarını bekliyor.

Rota Hakkında

1988 yılında milli park ilan edilen Boğazkale ilçesindeki Hitit kenti Hattuşa ve Alacahöyük kalıntılarının kapsayan 2634 hektarlık alan, Hitit Yolu'nun temel noktası. Hitit yurdunun önemli kentleri Hattuşa, Alacahöyük ve Şapinuva üçgenindeki tarihi güzergahlar kullanılarak oluşturulan Hitit Yolu Yürüyüş ve Bisiklet Parkurları çalışması, Çorum Valiliği tarafından 2010 yılı Ekim ayında tamamlandı. Eski kervan ve göç yollarından geçen 236 kilometre boyunca işaretlenen 17 yürüyüş parkuru, alternatif güzergahlarla birlikte toplam 385 kilometreye ulaşıyor. Altı dağ bisiklet rotasının toplam uzunluğu ise 406 kilometre civarında.

Çorum, İstanbul'a 614 km, Ankara'ya 244 km, Merzifon Havalimanı'na ise 63 km mesafededir. Çorum il merkezi Alaca'ya 52 km, Boğazkale'ye 87 km ve Ortaköy İlçesi'ne 57 km mesafede yer alıyor.

Çorum il merkezi ile Alacahöyük ve Boğazkale beldelerinde konaklama olanakları mevcut. Ayrıca İncesu Köyü'nde Bungalov Tesisi bulunuyor. Bazı köy yerleşimlerinde aile pansiyonculuğu var. Çatak, Soğucak, Evcil ve Kızılhamza Göletleri kamp için uygun mekanlardır.

Kış ayları dışında her mevim yürüyüş açısından uygun.

Rehber Kitap

Harita ve GPS koordinatlarının verildiği Türkçe ve İngilizce rehber kitapçıklar mevcut. Ayrıntılı bilgi web sayfasından alınabilir: www.corum.gov.tr

EK 13. ÇORUM İLİ GASTRONOMİ YOLU

KIZILIRMAK HAVZASI GASTRONOMİ YOLU YÜRÜYÜŞ PARKURLARI

Antik dönemde Niconia, Yankoniye, Trokmu, Gordiana, Rum ve Dzorun gibi adlarla anılan Çorum'un adının kökeni, bir araştırmaya göre Oğuzların Üçok kolunun Alayundlu boyuna bağlı Çorumlu aşiretinden gelmekte. Doğanın alabildiğine cömert davrandığı Çorum, tarih boyunca pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış, kültürel hazinelerle dolu benzersiz bir kent. Özellikle Anadolu yarımadasına izlerini bırakmış Hitit uygarlığına yurt olan Çorum, İç Anadolu ile Karadeniz arasında yer alan geçiş güzergahı üzerinde konumlanması nedeniyle her dönem önemini korumuş. Ülkemizde 'Unesco Dünya Mirası' listesine girmeyi hak eden 10 yerden biri olan Hattuşa antik kentine de ev sahipliği yapmakta aynı zamanda.

1355 kilometrelik uzun yolculuğu boyunca şehrin sınırlarına girerek on ilçeden geçen Kızılırmak, Çorum'a hayat veriyor. Kimi zaman derin vadilere girerek, kimi zaman da farklı kültürleri buluşturarak Karadeniz kıyısına kadar ulaşan Türkiye'nin en uzun nehri, Çorum coğrafyasını yeşillendiren en önemli etkenlerden biri. Kentin güney bölümünün aksine sıradağlar, derin vadiler, gür ormanlar, şelaleler ve yaylalarla renklenen kuzey kesimi müthiş bir doğal güzelliğe sahip. Çorum'un zengin kültürel mozaigi elbette mutfağına da yansıyor.

ROTA HAKKINDA

Farklı bir konseptte hazırlanan Kızılırmak Havzası Çorum Gastronomi ve Yürüyüş Rotası projesi Türkiye'de bir ilk. Kızılırmak havzası boyunca uzanan yerleşim birimlerinin kültürel, tarihsel ve doğal güzelliklerinin değerlendirilerek geleneksel ve özgün yemek kültürüyle harmanlandığı bir doğa turizm çalışması. Irmağın rotası boyunca doğanın kucağında ilerleyen yolculuk, yaşamın ve zamanın sonsuz bir döngüde hiç durmaksızın nasıl aktığını gösteriyor yolcularına.

Kızılırmak Havzası Gastronomi ve Yürüyüş Rotaları doğa turizm çalışmaları sonucunda 190 kilometre boyunca işaretlenen trekking rotaları üzerindeki 25 parkur, alternatif güzergahlarla birlikte toplam 305 kilometreye ulaştı. Benzerleri gibi kırmızı-beyaz çizgilerle işaretlenen parkurlar, 37 ve 52 kilometrelik iki uzun yürüyüş güzergahını da içeriyor. Genellikle köy ve orman yollarını takip eden toplam 7 bisiklet rotasının uzunluğu 606 kilometre. Kırşehir Hirfanlı Barajı'ndan başlayıp Kırıkkale, Ankara, Çankırı, Çorum, Sinop ve Samsun'un bir bölümünden

geçen Manzaralı Araç Yolu ise 702 kilometreye ulaşıyor. Nevşehir ili Avanos ilçesinden itibaren kuzeye yönelen Kızılırmak'ı takip etmek isteyenler, araçlarıyla bu yolu kullanarak nehre paralel ilerleyip Karadeniz'e döküldüğü yere kadar ulaşabilirler. Çorum'un tarihsel değerlerini görmek isteyenler ise 359 kilometrelik Kültür Yolu güzergahını takip edebilirler. Böylelikle Hattuşa, Yazılıkaya, Alacahöyük, Çorum Müzesi ve saat kulesi, Kapılıkaya, Osmancık Koyunbaba Köprüsü ile Kandiba Kalesi, Kargı Hacıhamza Kalesi ve Camisi, İskilip Kalesi ve Kaya Mezarları, Uğurludağ Resuloğlu ören yeri ve Sungurlu saat kulesi gibi tarihi yapıların uğrak noktası olduğu bir yolculuk yapabilirler. Bu arada tüm bisiklet ve manzaralı araç yolu parkurlarının (1186 km) aynı zamanda jip safari güzergahı olduğunu da belirtelim.

Bu doğa turizm rotasını keşfederken, güneyde Çankırı kuzeyde Sinop ili sınırları arasındaki Çorum-Kızılırmak havzasını bir baştan bir başa kat ederek doğal güzellikleri, tarihi ve kültürel değerleri, el sanatlarını, folklorik ve otantik öğeleri görme fırsatı yakalayacaksınız. Ayrıca çatal aşı, bulgur aşı, madımak, keşkek, toyga aşı, kurutulmuş fasulye kavurması, haşhaşlı katmer, erişte, yanıç, cızlak, oğmaç, hingal, İskilip dolması, hedik, tel tel, gül burma, hasıda ve karaçuval helvası gibi farklı lezzetleri tadabilirsiniz.

KONAKLAMA

Çorum merkez, İskilip, Osmancık ve Kargı'da konaklama tesisleri mevcut. Dileyenler köy evlerinde kalmayı tercih edebilirler. Kargı yaylaları, Kargı Tatil Köyü, Kızıloluk piknik alanı, Abdullah Yaylası, Karaağaç Yaylası, İskilip-Yalakyayla ve Uluyazı yaylaları ile rota üzerindeki bütün göller kamp alanı olarak kullanılabilir.

Merkez

Anitta Hotel (5 *) : 0364 2138515 (www.anittahotel.com)

Dalgıçlar Otel (4 *) : 0364 2230909 (www.dalgiclarotel.com)

Çorum Büyük Hotel (3 *) : 0364 2246092 (www.corumbuyukhotel.com)

Otel Pithana (2 *) : 0364 2243661

Hotel Kolağası (2 *) : 0364 2131971 (www.kolagasihotel.com)

İskilip

İskilip Öğretmenevi : 0364 5116308 (www.iskilipogretmenevi.com)

Yazmalı Konak : 0364 5110019

Kargı

Kargı Tatil Köyü : 0364 6822180 (www.kargitatkoyu.com)

Kargı Öğretmenevi : 0364 6512681

Belediye Otel : 0364 6513696

Osmancık

Merkez Kale Otel : 0364 6112525 (www.merkezkaleotel.com)

Osmancık Öğretmenevi : 0364 6114994 (www.osmancikogretmenevi.com)

Sungurlu

Mavi Ocak Otel Restoran: 0364 3130033 (www.maviocak.com.tr)

ULAŞIM

Çorum'a Ankara, İstanbul ve Samsun üzerinden ulaşmak mümkün. Kent İstanbul'a 614 km., Ankara'ya 244 km., İzmir'e 823 km., Antalya'ya 783 km., Samsun'a 172 km., Merzifon Havalimanı'na ise 63 km. uzaklıkta bulunuyor. Çorum-İstanbul ulaşımı, Sungurlu-Kırıkkale-Ankara-Gerede-Bolu-Düzce-İzmit karayolunun üzerinden sağlanıyor. Doğrudan Kargı ve Osmancık ilçelerine gitmek isteyenler, İstanbul-Bolu-Gerede-Samsun yolunu kullanabilirler. Osmancık-İstanbul 581 km., Kargı-İstanbul 548 km., İskilip-İstanbul 565 km.dir. THY, İstanbul-Merzifon arasında her gün karşılıklı uçak seferleri düzenlemektedir.

Merzifon Havalimanı: 0358 5351016

Çorum Otogar : 0364 2136670

Ulusoy Turizm (www.ulusoy.com.tr)

Çorum : 0364 2254406

Osmancık : 0364 6114353

Sungurlu : 0364 3118787

Hattuşaş Turizm

Çorum : 0364 2244444

Osmancık : 0364 6116486

Sungurlu : 0364 3113535

Lider Turizm (www.liderturizm.com.tr)

Çorum : 0364 2250775

İskilip : 0364 5116880

Osmancık : 0364 6114940

Kargı : 0364 6513431

Metro Turizm (www.metroturizm.com.tr)

Çorum : 0364 2242840

Osmancık : 0364 6112461

LEZZET DURAKLARI

Yol boyunca Çorum mutfağının birbirinden lezzetli yemeklerini tatma olanağını bulabileceğiniz mekânlar bulunuyor.

Merkez

Katipler Konağı : 0364 2249651 (www.katiplerkonagi.com)

Hasan Zahir Et Lokantası : 0364 2273454

Hancılar Restaurant : 0364 2459191 (www.hancilar.com.tr)

Cevher Sofra : 0364 2124045

İzmir Lokantası : 0364 2240999

İskilip

Seyirtepe Sosyal Tesisleri : 0364 5112999

İskilip Öğretmenevi Restoranı : 0364 5116308

İskilip Yolüstü Lezzetleri

Hilal Kuzu-Tavuk Çevirme : 0364 5322200

Akcan Kuzu Kebap : 0364 5492237

Yayla Kuzu Tandır : İskilip-Tosya Yolu Yaylacıkseki Köyü Mevki

Hacıbabanın Yeri Kuzu Tandır : İskilip-Tosya Yolu Yaylacıkseki Köyü Mevki

Kargı

Kösdağ Aile Et ve Kebap Salonu : 0364 6513032

Irmak Tesisleri : 0364 6815698

Osmancık

Ulusoy Asya Tesisleri : 0364 6116161 (www.asyatesisleri.com.tr)

Asil Cafe : 0364 6118530

Sungurlu

Mavi Ocak Otel & Restaurant : 0364 3130033 (www.maviocak.com.tr)

YÜRÜYÜŞ ÖNERİSİ

1. Gün: İskilip-Ahmetçe (7 km)

Ahmetçe’de köy evinde konaklama

2. Gün: Ahmetçe-Akpınar-Yalakyayla (14 km)

Yalakyayla’da kamp

3. Gün: Yalakyayla-Sorkun (11 km)

Sorkun’da köy evinde konaklama

4. Gün: Sorkun-Asarkaya-Şelaleler-Karayanık (14 km)

Karayanık’ta köy evinde konaklama

5. Gün: Karaağaç Yaylası-Abdullah Yaylası (10 km)

Kargı Tatil Köyü’nde konaklama

6. Gün: Tepelice-Hacıveliler-Kargı Tatil Köyü (11 km)

Kargı Tatil Köyü’nde konaklama

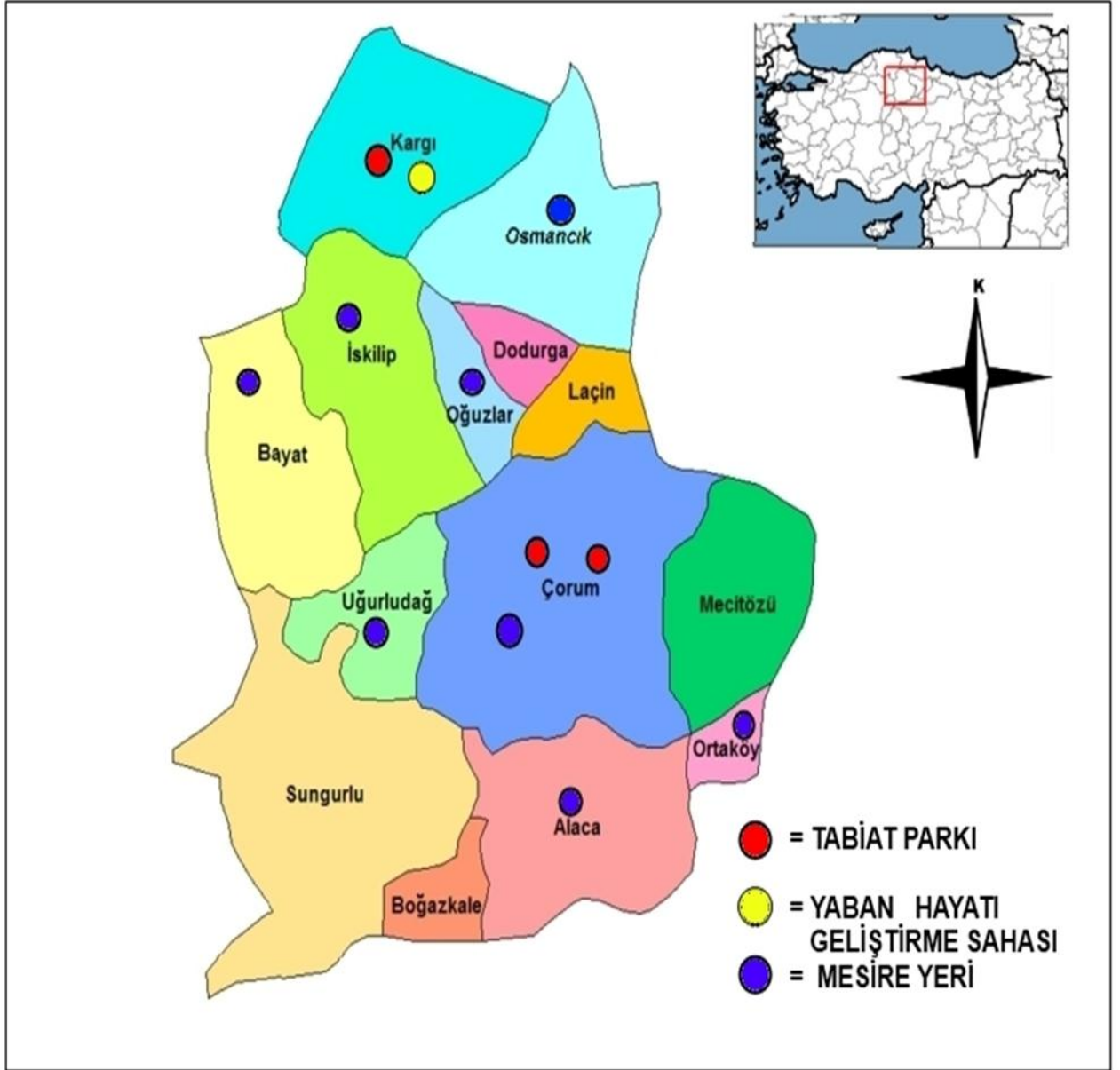
7. Gün: Kargı Tatil Köyü-Şelale-Başköy-İkitaş (14 km)

Kargı’da konaklama

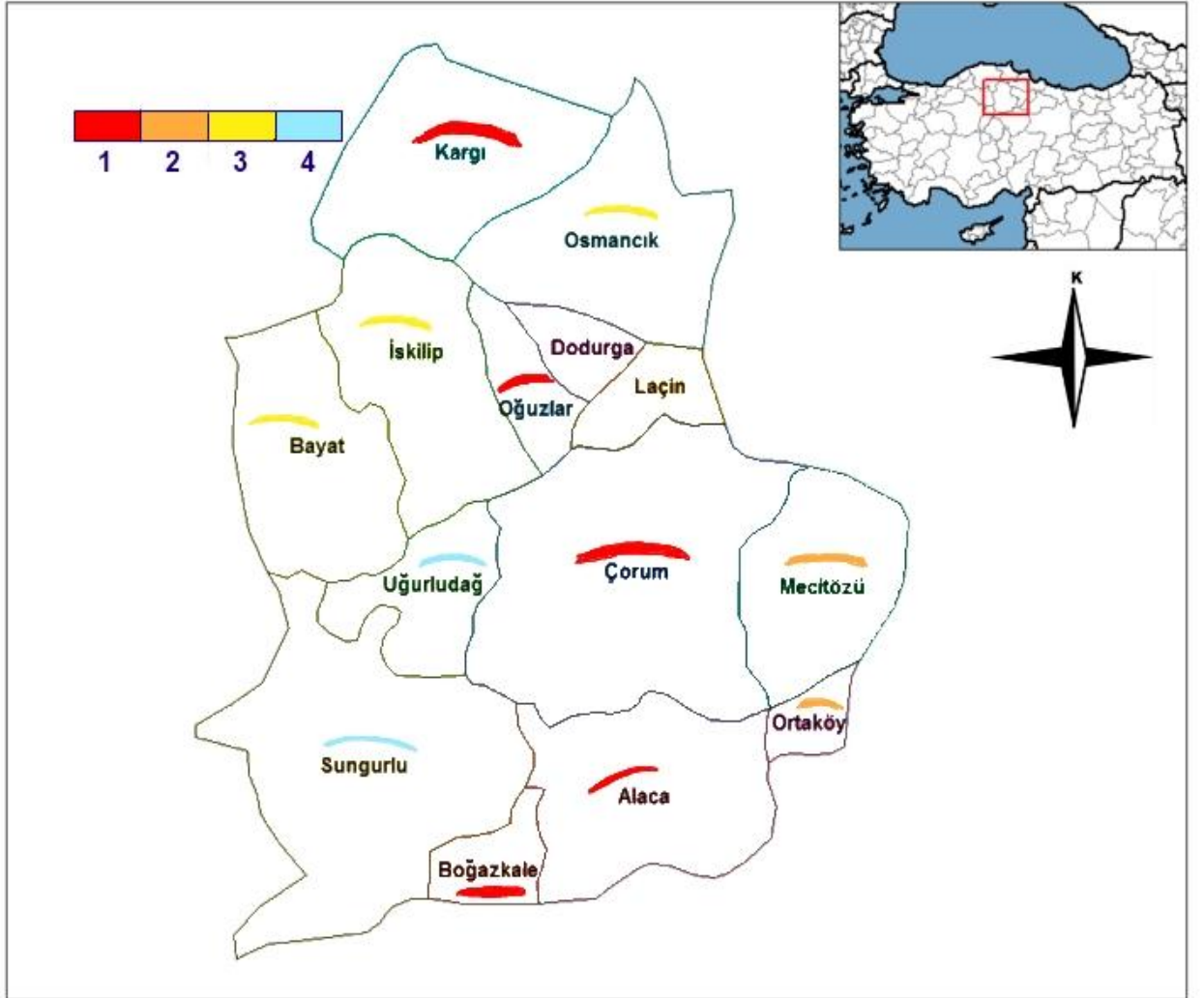
EN İYİ SEZON

Rota özellikle Nisan-Kasım arasındaki dönemlerde yürüyüş için son derece uygun. Parkurun en yüksek bölümü olan Köseadağ (2100 m.) ile Sakaröküz tepelerinin kış aylarında yoğun kar altında olduğunu hatırlatalım.

EK 14. ÇORUM İLİ KORUNAN ALANLAR HARİTASI

EK 15. ÇORUM İLİ İÇİN BELİRLENEN ÖNCELİKLİ DOĞA TURİZMİ FAALİYET ALANLARI HARİTASI

EK 16. İLİMİZE GELEN TURİST SAYISI ve MÜZE ZİYARETÇİLERİ

Yıl	Çorum Müzesi			Alacahöyük Müzesi ve Örenyeri			Boğazkale Müzesi ve Yazılıkaya-Hattuşa Örenyeri			Turizm İşletme B. Tesisler			Belediye Bel. Tesisler			Genel Toplam
	Yerli	Yab.	Top.	Yerli	Yab.	Top.	Yerli	Yab.	Top.	Yerli	Yab.	Top.	Yerli	Yab.	Top.	
1990	7.582	107	7.689	12.950	5.080	18.030	14.010	38.704	52.714	21.014	7.390	28.404	75.858	0	75.858	182.695
1991	3.970	70	4.040	12.247	1.395	13.642	8.504	14.696	23.200	17.661	1.501	19.162	111.546	0	111.546	171.590
1992	13.620	81	13.701	17.430	3.391	20.821	19.427	25.656	45.083	29.837	4.656	34.493	24.439	1.101	25.540	139.638
1993	9.328	128	9.456	10.466	2.447	12.913	13.586	20.873	34.459	37.050	3.522	40.572	20.684	2.599	23.283	120.683
1994	8.207	37	8.244	4.292	1.008	5.300	12.681	12.341	25.022	37.629	2.212	39.841	18.830	776	19.606	98.013
1995	7.084	142	7.226	11.223	1.526	12.749	19.429	14.637	34.066	46.427	1.994	48.421	99.386	0	99.386	201.848
1996	8.399	336	8.735	16.846	1.236	18.082	17.624	17.149	34.773	47.967	2.292	50.259	104.950	836	105.786	217.635
1997	10.362	131	10.493	18.473	2.806	21.279	13.708	17.795	31.503	57.273	1.477	58.750	87.423	2.032	89.455	211.480
1998	6.478	51	6.529	14.152	2.206	16.358	15.688	19.484	35.172	39.836	1.440	41.276	143.544	1.521	145.065	244.400
1999	7.742	61	7.803	16.931	1.225	18.156	17.800	7.426	25.226	49.005	1.008	50.013	76.791	2.162	78.953	180.151
2000	5.340	7	5.347	13.225	1.234	14.459	15.545	14.213	29.758	46.618	542	47.160	87.386	1.440	88.826	185.550
2001	0	0	0	15.802	2.100	17.902	16.765	21.165	37.930	43.908	2.429	46.337	18.275	1.095	19.370	121.539
2002	0	0	0	8.776	1.899	10.675	18.395	21.023	39.418	50.944	4.489	55.433	20.076	1.089	21.165	126.691
2003	11.125	174	11.299	7.155	1.212	8.367	18.846	11.756	30.602	54.057	2.530	56.587	15.737	851	16.588	123.443
2004	15.547	497	16.044	10.875	2.317	13.192	30.804	20.640	51.444	105.705	7.273	112.978	27.064	1.117	28.181	221.839
2005	14.323	732	15.055	16.634	2.558	19.192	22.343	27.472	49.815	50.633	3.017	53.650	11.893	422	12.315	150.027
2006	12.130	322	12.452	11.338	1.404	12.742	13.982	18.433	32.415	54.699	2.456	57.155	9.890	469	10.359	125.123
2007	15.698	349	16.047	12.452	2.589	15.041	11.568	21.429	32.997	50.558	3.518	54.076	8.825	144	8.969	127.130
2008	26.033	420	26.453	15.088	2.688	17.776	19.594	21.614	41.208	56.058	3.631	59.689	8.923	221	9.144	154.270
2009	25.702	632	26.334	14.079	2.592	16.671	20.481	20.402	40.883	53.990	3.592	57.582	28.685	621	29.306	170.776
2010	28.897	857	34.043	15.137	2.679	23.917	16.951	30.221	55.173	65.609	2.785	68.394	26.192	354	26.546	208.073

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2010)

ARKA KAPAK

